Tot dusver publiceerden in 'Confrontatie':

Prof. dr. Zacharias Anthonisse O.F.M. Cap., Nijmegen; Dr. R. Bahlmann, Nijmegen; J. M. v. d. Berg pr., Maasbracht; H. Boddeke C.S.S.R., lic. in Script S., Amsterdam; J. Brouwers, pastoor, Smeermaas (België); Abbé H. Deen, Bruyéres et Montberault (Frankrijk); Anne Dessers, Sittard; Dr. H. v. Dijk S.C.J., Nijmegen; Dr. A. Drubbel M.S.C., Beek (L.); Dr. D. C. Duivenstein M.H.M., Mill Hill, London (Engeland); Dr. Ch. Dury S.D.B., Amsterdam; Prof. Ir. M. J. Granpré Molière, Wassenaar; Henri de Greeve, pr., Berg en Dal; Otto Hermans, Venlo; J. v. d. Heyden S.V.D., Venlo; Zr. M. Johanna, per adres redactie; J. Kalkhoven S.J., Wassenaar; O. Krops O.S.C.O., Zundert; Prof. Mag. dr. V. M. Kuiper O.P., Fribourg (Zwitserland); Dr. P. F. M. Lafontaine, Amsterdam; L. A. v. d. Linden, Waalwijk; Fr. Loots, pastoor, Banneux-Louveigné (België); A. Melberg CssR., Roermond; Ir. W. A. Molengraaf S.S.C.C., Venray; Prof. Dr. Ch. Niederer S.I., Beyrouth (Libanon); † H. E. W. Ostendorf, Goor; Dr. P. den Ottolander, Arnhem; Prof. Mag. Dr. J. v. d. Ploeg O.P., Nijmegen; Dr. L. A. Rood S.J., Weiden (Dld.); Dr. Fr. van Rijnland, per adres redactie; J. M. van Schaick, em. past., Herwen; J. M. Schöpping, Maastricht; Drs. P. ter Steege S.J., Zeist; P. Steenwinkel S.J., Den Haag; Dr. C. Sträter S.J., Regensburg (Dld.); Dr. J. Taal, Gouda; Carolus Tesser O.F.M., Maastricht; J. Thywissen, Venlo; Dr. W. Vedel, per adres redactie; H. v. d. Veldt O.F.M., Venlo; B. J. Visser, pr., Weeze (Duitsland); W. Westerhoven, pastoor, Egmond-Binnen; Dr. A. v. d. Wey O. Carm., Boxmeer; Drs. R. Wildenborg A.A., Essen (Duitsland); † Dr S. Baron v. Wijnbergen, Wassenaar; † Dr. H. v. Zunderen M.S.C., Stein en anderen.

Redaktie: **J. Bongaarts**
J. Asberg (zie mededeling aug./sept. '69, pag. 3)

Niet ondertekende stukken zijn van de redactie.

BESTELBILJET

Ondergetekende .....

Straat .....

Gemeente .....

Wenst zich te abonneren op 'Confrontatie'.

S.v.p. opzenden aan:

Confrontatie, Grotestraat 42a, - Tegelen (L.)

Januari 1970 - No. 56 **Verschijnt maandelijks**

confrontatie

'Confrontatie' wil zich inzetten voor de conciliaire vernieuwing in geloofs- en gezagstrouw.

'Confrontatie' wil de invloeden, die het aggiornamento afremmen of ondergraven, bestrijden.

Adres redaktie en administratie: Grotestraat 42a, Tegelen

Postgiro 1942249 t.n.v. penningm. maandblad Confrontatie.
Bankier: Amsterdam-Rotterdam Bank N.V., Nijmegen.

VAN KERKELIJKHEID TOT WERKELIJKHEID

Enkele voorlopige aantekeningen bij de 5e zitting van het Pastoraal Concilie.

Het is zover. Het hoge woord is eruit. De kogel is door de kerk. Het Pastoraal Concilie heeft zich met een overdonderende meerderheid van stemmen uitgesproken vóór de ontkoppeling.

Het lag allemaal in de lijn der verwachtingen, en niemand heeft er zich over verbaasd. Vriend en vijand waren het erover eens dat het komen moest. Het informatieblad van het bisdom Breda, Overweg, sprak van het "concilie voor de eindsprint" (3 jan 1970); De Bazuin kondigde deze zitting aan als een "heilzaam conflict aan het einde van de lange weg" (4 jan. 1970). Zelf voorspelden wij in het novembernummer van Confrontatie (1969) dat het ambtsrapport een groot succes beschoren was. Nee, niemand heeft er zich echt over verbaasd.

Het is dus zover. En ook wij zijn daar oprecht blij mee. Niet dat wij het eens zijn met het resultaat der stemmingen, want daar hebben

wij zo onze mening over. Maar wij zijn blij met de duidelijkheid binnen de Nederlandse Kerkprovincie die eindelijk en wellicht tamelijk snel gaat doorbreken. Wij weten nu een keer graag waar we aan toe zijn. Wij mogen volstaan met enkele opmerkingen over de voorbije zitting.

Allereerst valt er te noteren dat de Pauselijke Internuntius, Mgr. Angelo Felici, voor de eerste keer schitterde door afwezigheid. Misschien is het door de beide redakteuren van Confrontatie J. Bongaarts en J. Asberg, enkele weken geleden verstuurde telegram aan de internuntius daar niet vreemd aan. Wij hoeven er niet geheimzinnig over te doen, want de pers was op de hoogte gebracht van de inhoud. En laten wij het eerlijk zeggen: wij zijn dankbaar dat de internuntius niet naar Noordwijkerhout getrokken is. Kardinaal B. Alfrink heeft bij de opening van de laatste zitting in verband hiermee gesproken van nog altijd bestaande misverstanden rond het Pastoraal Concilie. Wij vragen ons af, en wij dachten op goede gronden (verg. onze brochure over de 4e zitting. Schijn en Werkelijkheid), waar de misverstanden het grootst zijn, binnen of buiten de aula. Als het waar is dat het Pastoraal Concilie niet zeer democratisch opereert en vooral als het een breuk betekent met het tweede Vaticaanse Concilie en met de kerkelijke traditie, dan lijkt het niet juist dat dit gebeurt in tegenwoordigheid van de officiële vertegenwoordiger van de H. Vader.

Laten wij eerst nog iets zeggen over de hoog gevierde democratie van het Pastoraal Concilie. De Kardinaal heeft in zijn openingsrede de behoefte gevoeld de naar vermogen evenredige vertegenwoordiging van de Nederlandse Katholieken te benadrukken. Er was blijkbaar – en wel terecht – nogal veel kritiek op gekomen. Het meest opvallende van deze zitting was wel dat er hoegenaamd geen oppositie bestond. Enkele personen, voor wie wij hierbij onze bewondering uitspreken, zoals Dr. H. van der Meer sj, Prof. Dr. R. A. de Moor, Ir. A. Hoefnagels en Mevr. Ph. de Leeuw-Krekel hebben in diverse interventies ernstige bezwaren geuit t.a.v. "de ontkoppeling". Het waren stemmen van enkelingen, en hun optreden, hoe belangrijk en moedig ook, had niet het gewicht van een georganiseerde oppositie, waarop de aanwezigheid van de "conservatieven" tijdens de 4e zitting in de verte tenminste wel geleken had.

Deze oppositie bestond uit de volgende personen: Prof. A. Maltha, Dr. P. den Ottolander, Dr. A. J. Simonis, Ir. H. Heukensfeldt-Jansen Drs. J. van den Berg, Mevr. Mr. E. M. Vos de Wael-Smulders en ondergetekende. Waar waren al deze personen tijdens deze zitting? Afwezig! Wij waren gewoon niet meer uitgenodigd. Een onzer had nog wel de "belofte" dat hij zeker weer gevraagd zou worden. Nou ja, het heeft ons niet verrast. Evenmin als het bericht in De Tijd van 20 dec. j.l. dat van het Michaellegioen en Confrontatie niemand op het Pastoraal Concilie aanwezig zou zijn. Zo maar. Noch ook stonden wij te kijken van de door Dr. W. Goddijn diverse keren gedane verklaringen dat alle groeperingen van links tot rechts, op het Pastoraal Concilie vertegenwoordigd waren: zelfs Deken Joosten had het woord mogen voeren. De waarheid is dat Deken Joosten zich eenvoudig toegang verschaft heeft. Hij kwam om te spreken namens. . . 1000 priesters.

Democratie is een mooi woord. Maar zelfs de Kardinaal heeft zich ... het heetst van het debat een waardevol bekentenis laten ontvallen. "Wat mij zo opvalt in deze discussies, zoals wij die voeren, is dat er wèl geapplaudiseerd wordt wanneer iemand spreekt ten gunste van de ontkoppeling, dat anderen daarentegen, ook al verdedigen zij de bestaande wetgeving met veel deskundigheid en veel vuur, het zonder moeten doen!" En later, toen hij en de bisschoppen onder sterke pressie gezet werden toch duidelijke beleidslijnen aan te geven voor de nabije toekomst t.a.v. de ontkoppeling: "Men kan het mij en de bisschoppen toch niet kwalijk nemen wanneer wij ook aandacht menen te moeten vragen voor de andere helft der gelovigen wier stem hier niet gehoord wordt. Ik ben toch pastor!" Een soortgelijk onverdacht getuigenis kwam van de kant van Mgr. J. Bluyssen: "Er bestaat een grote nood bij een heel grote groep van gelovigen die bang zijn dat de bisschoppen hen geleidelijk, maar zeker en onverhoeds naar een schisma voeren. Dus de Nederlandse Kerk staat niet unaniem achter de lijn die hier gevolgd wordt." Monseigneur kreeg voor deze verklaring geen applaus.

Dat in Noordwijkerhout feitelijk alleen de progressieven aan het woord kamen werd mij ten overvloede nog eens bevestigd door de correspondent van een Franse radiozender: „Ik heb de hele dag naar iemand gezocht die over de celibaatsproblematiek een andere mening heeft dan iedereen hier schijnt te hebben. Tenslotte noemde iemand mij Uw naam." (Als verslaggever was het mij uiteraard niet mogelijk geweest in de aula een geluid te laten horen).

In deze voorlopige beschouwing willen wij niet ingaan op de theologie van het ambtsrapport (verg. het laatste novembernummer van Confrontatie) noch ook op de onbevredigende discussie rond het op 5 januari besproken rapport over de religieuzen. Wij willen slechts wijzen op enkele merkwaardige contradicties en oneffenheden waarop onze aandacht tijdens de debatten gevallen is.

Op de eerste plaats menen wij een onverantwoord optimisme te

wij zo onze mening over. Maar wij zijn blij met de duidelijkheid binnen de Nederlandse Kerkprovincie die eindelijk en wellicht tamelijk snel gaat doorbreken. Wij weten nu een keer graag waar we aan toe zijn. Wij mogen volstaan met enkele opmerkingen over de voorbije zitting.

Allereerst valt er te noteren dat de Pauselijke Internuntius, Mgr. Angelo Felici, voor de eerste keer schitterde door afwezigheid. Misschien is het door de beide redakteuren van Confrontatie J. Bongaarts en J. Asberg, enkele weken geleden verstuurde telegram aan de internuntius daar niet vreemd aan. Wij hoeven er niet geheimzinnig over te doen, want de pers was op de hoogte gebracht van de inhoud. En laten wij het eerlijk zeggen: wij zijn dankbaar dat de internuntius niet naar Noordwijkerhout getrokken is. Kardinaal B. Alfrink heeft bij de opening van de laatste zitting in verband hiermee gesproken van nog altijd bestaande misverstanden rond het Pastoraal Concilie. Wij vragen ons af, en wij dachten op goede gronden (verg. onze brochure over de 4e zitting. Schijn en Werkelijkheid), waar de misverstanden het grootst zijn, binnen of buiten de aula. Als het waar is dat het Pastoraal Concilie niet zeer democratisch opereert en vooral als het een breuk betekent met het tweede Vaticaanse Concilie en met de kerkelijke traditie, dan lijkt het niet juist dat dit gebeurt in tegenwoordigheid van de officiële vertegenwoordiger van de H. Vader.

Laten wij eerst nog iets zeggen over de hoog gevierde democratie van het Pastoraal Concilie. De Kardinaal heeft in zijn openingsrede de behoefte gevoeld de naar vermogen evenredige vertegenwoordiging van de Nederlandse Katholieken te benadrukken. Er was blijkbaar – en wel terecht – nogal veel kritiek op gekomen. Het meest opvallende van deze zitting was wel dat er hoegenaamd geen oppositie bestond. Enkele personen, voor wie wij hierbij onze bewondering uitspreken, zoals Dr. H. van der Meer sj, Prof. Dr. R. A. de Moor, Ir. A. Hoefnagels en Mevr. Ph. de Leeuw-Krekel hebben in diverse interventies ernstige bezwaren geuit t.a.v. "de ontkoppeling". Het waren stemmen van enkelingen, en hun optreden, hoe belangrijk en moedig ook, had niet het gewicht van een georganiseerde oppositie, waarop de aanwezigheid van de "conservatieven" tijdens de 4e zitting in de verte tenminste wel geleken had.

Deze oppositie bestond uit de volgende personen: Prof. A. Maltha, Dr. P. den Ottolander, Dr. A. J. Simonis, Ir. H. Heukensfeldt-Jansen Drs. J. van den Berg, Mevr. Mr. E. M. Vos de Wael-Smulders en ondergetekende. Waar waren al deze personen tijdens deze zitting? Afwezig! Wij waren gewoon niet meer uitgenodigd. Een onzer had

nog wel de "belofte" dat hij zeker weer gevraagd zou worden. Nou ja, het heeft ons niet verrast. Evenmin als het bericht in De Tijd van 20 dec. j.l. dat van het Michaellegioen en Confrontatie niemand op het Pastoraal Concilie aanwezig zou zijn. Zo maar. Noch ook stonden wij te kijken van de door Dr. W. Goddijn diverse keren gedane verklaringen dat alle groeperingen van links tot rechts, op het Pastoraal Concilie vertegenwoordigd waren: zelfs Deken Joosten had het woord mogen voeren. De waarheid is dat Deken Joosten zich eenvoudig toegang verschaft heeft. Hij kwam om te spreken namens. . . 1000 priesters.

Democratie is een mooi woord. Maar zelfs de Kardinaal heeft zich ... het heetst van het debat een waardevol bekentenis laten ontvallen. "Wat mij zo opvalt in deze discussies, zoals wij die voeren, is dat er wèl geapplaudiseerd wordt wanneer iemand spreekt ten gunste van de ontkoppeling, dat anderen daarentegen, ook al verdedigen zij de bestaande wetgeving met veel deskundigheid en veel vuur, het zonder moeten doen!" En later, toen hij en de bisschoppen onder sterke pressie gezet werden toch duidelijke beleidslijnen aan te geven voor de nabije toekomst t.a.v. de ontkoppeling: "Men kan het mij en de bisschoppen toch niet kwalijk nemen wanneer wij ook aandacht menen te moeten vragen voor de andere helft der gelovigen wier stem hier niet gehoord wordt. Ik ben toch pastor!" Een soortgelijk onverdacht getuigenis kwam van de kant van Mgr. J. Bluyssen: "Er bestaat een grote nood bij een heel grote groep van gelovigen die bang zijn dat de bisschoppen hen geleidelijk, maar zeker en onverhoeds naar een schisma voeren. Dus de Nederlandse Kerk staat niet unaniem achter de lijn die hier gevolgd wordt." Monseigneur kreeg voor deze verklaring geen applaus.

Dat in Noordwijkerhout feitelijk alleen de progressieven aan het woord kamen werd mij ten overvloede nog eens bevestigd door de correspondent van een Franse radiozender: „Ik heb de hele dag naar iemand gezocht die over de celibaatsproblematiek een andere mening heeft dan iedereen hier schijnt te hebben. Tenslotte noemde iemand mij Uw naam." (Als verslaggever was het mij uiteraard niet mogelijk geweest in de aula een geluid te laten horen).

In deze voorlopige beschouwing willen wij niet ingaan op de theologie van het ambtsrapport (verg. het laatste novembernummer van Confrontatie) noch ook op de onbevredigende discussie rond het op 5 januari besproken rapport over de religieuzen. Wij willen slechts wijzen op enkele merkwaardige contradicties en oneffenheden waarop onze aandacht tijdens de debatten gevallen is.

Op de eerste plaats menen wij een onverantwoord optimisme te

moeten registreren in een aantal uitspraken van personen die aan het concilie hebben deelgenomen. Het uitgangspunt van de delegaties, aldus de verklaringen van de rapporteur over het ambtsrapport, Drs. W. Chamuleau, was: *"Wij willen geen breuk; wij mogen en wij moeten op grond van het Evangelie toevoegen: en dus komt er geen breuk"* zweemt ons teveel naar struisvogelpolitiek, te *H. Geest die alleen Zijn kerk roept, verzamelt, bijeenhoudt"* (Dossier no. 8 B., P.C. 494, blz. 4v.).Dit *"wij willen geen breuk en dus komt er geen breuk"* zweemt ons teveel naar struisvogelpolitiek, te meer daar men eenvoudig het feit verzwijgt dat de breuk binnen de eigen geloofsgemeenschap reeds bestaat.

In een van de interventies stelde Mej. I. Meester heel oprecht, maar – dachten wij – met onvoldoende kennis van zaken: „Als de geloofseenheid met Rome door de affaire rond de Nieuwe Katechismus niet verbroken is, hoe zou dit dan wel gebeuren *door een wettische en disiplinaire zaak als de ontkoppeling?"* Mgr. Bluyssen bekende dat hij daar geen duidelijke kijk op had. Wij menen dat een breuk even goed kan ontstaan door een feitelijke vervreemding, zich openbarende in het aanvaarden van nieuwe opvattingen die niet-katholiek zijn en het verwerpen van andere die dit wel zijn.

Een andere, opvallend vrome, uitlating die doet denken aan die van Drs. Chamuleau, vinden wij bij Ruud J. Bunnik, die het bestaat de bisschoppen alvast, en nog wel publiekelijk, het ontwerp voor een brief aan de Paus aan te bieden waarin de bisschoppen mededeling moeten doen van de door hen besliste ontkoppeling (De Bazuin, 4 jan. 1970): "Het zij ons (d.w.z. de bisschoppen) toegestaan aan het einde van deze brief uitdrukkelijk te verklaren dat wij de band met de universele kerk niet willen onderschatten, laat staan verbreken. *Wij geloven dat de liefde en de genade van Christus zo groot zijn dat hij (kleine letter) zijn kerk geen werkelijke schade zal laten lijden in tijden waarin gebroken wordt met tradities waarvan men voor de toekomst geen of weinig heil meer kan verwachten."*

Wanneer men geheel objectief de vraag stelt naar de wenselijkheid van de ontkoppeling kan men theoretisch de volgende redenen als motief voor de afschaffing of verandering der kerkelijke wetgeving op dit punt aangeven: De kerkelijke wet is (a) niet modern meer; is (b) discriminerend t.a.v. het huwelijk; is (c) niet evangelisch en maakt de mens onvrij; is (d) in strijd met de ware oecumene; is (e) niet meer haalbaar; is (f) niet heilzaam voor de zielzorg of ministers niet voordelig; is (g) de oorzaak van een groter priesterlekort dan nodig is. Wij willen enkele woorden wijden aan elk van deze, soms met klem verdedigde motieven.

Dat de wet niet modern meer zou zijn is niet bewezen. Mevr. Ph. de Leeuw-Krekel meende terecht dat wij in onze tijd van oversexualisering nog veel meer behoefte hebben aan het christelijke getuigenis van het ongehuwde leven omwille van het rijk der hemelen. Bovendien is het modern zijn een zeer twijfelachtige noodzaak voor dergelijke boventijdelijke waarden als de evangelische raden.

De wet is evenmin discriminerend t.a.v. het huwelijk als het betere een ontkenning is van het goede. Dr. H. van der Meer wees in zijn prachtige uiteenzetting over het celibaat van de priester op de leer van Sint Paulus op dit punt (zonder overigens veel instemming te vinden bij de aula).

Dat het celibaat onevangelisch zou zijn en de vrijheid van de mens zou beknotten werd door een aantal jongeren binnen en buiten de aula betoogd, is echter aan de hand van het evangelie gemakkelijk te weerleggen; de mens verliest hier zijn vrijheid slechts inzover elke keuze zijn alternatief uitsluit en een op zich genomen plicht bindend is; deze keuze betekent echter voor degenen die het kunnen begrijpen een grotere vrijheid van veel zorgen en beslommeringen ten gunste van het rijk Gods.

De celibaatswet is slechts in strijd met de oecumene voor degenen die weinig weten over de nieuwe waardering voor de ongehuwde staat bij niet-katholieke christenen en, zoals Vader Nicolas Ozolin en ook Kard. Alfrink uitdrukkelijk betoond heeft, bij de orthodoxen die veel strictere regels over het celibaat hebben dan het Pastoraal Concilie nu in feite nuttig geacht heeft voor de eigen Kerkprovincie. Dat het celibaat niet haalbaar meer zou zijn doet denken aan een vergelijking die een der aanwezigen op het beraad gemaakt heeft. Voor Nederland zou een andere wetgeving op dit punt wenselijk zijn, evenals voor Afrika en Zuid-Amerika. De implicatie is dat Nederland hard op weg is een missieland te worden. Het typische feit dat in b.v. een land als Yoego-Slavië het aantal priesterkandidaten van de Rooms-Katholieke Kerk twee keer zo groot is, ofschoon het aantal katholieken slechts half zo groot is, als bij de orthodoxen waar het priestercelibaat slechts gehouden dient te worden door degenen die zich ongehuwd voor het priesterschap presenteren, is in deze zeer relevant. Bovendien, en diverse vertegenwoordigers van niet-katholieke kerken hebben hierop gewezen, de ontkoppeling biedt geen garantie voor een grotere aanwas van het aantal roepingen. Kard. Alfrink heeft op dit punt dezelfde bedenkingen geuit als de oud-katholieke bisschop van Deventer, Mgr. Prof. P. J. Jans, die trots bekend maakte dat hij medio december voor de tweede keer grootvader geworden was. Derhalve lijkt het dilemma van Mgr. J.

Bluyssen, "nood van priesters", "nood aan priesters", een vals dilemma. Hiermee hebben wij tegelijk een antwoord gegeven op de vraag naar het priestertekort.
Dat het priestercelibaat niet meer heilzaam of niet meer voordelig zou zijn voor de zielzorg, is in strijd met de ervaring van eeuwen. Wij zouden onze bisschoppen willen aanbevelen de boven hieromtrent geuite mening van Ruud Bunnik niet over te nemen.
Na al deze beschouwingen over redenen en motieven voor de ontkoppeling blijft als conclusie over: de ontkoppeling is helemaal geen zaak waar wij zo enthousiast vóór zouden moeten stemmen. Er is echter één motief dat niet genoemd is en dat in werkelijkheid toch doorslaggevend schijnt te zijn: de nood van onze priesters! Hierover is diverse keren met veel vuur gesproken door Prof. Dr. F. Haarsma, door N. Vendrik, Pater J. Th. Reuten (van Septuagint) en anderen. Onze vraag is: En de nood van het gelovige volk dan? De meer dan 3500 positieve reacties op een door een Noordhollands pastoor geplaatst klein artikel en advertentie bewijzen dat het volk dit alles niet wil, dat het volk veeleer in onzekerheid en zelfs tot wanhoop komt wanneer wij op dit punt onbesuisd eigen wegen gaan. Het heeft er na het voorgaande alle schijn van dat het tenslotte vooral gaat over de priesters die nu willen trouwen en toch in het ambt blijven en over de theologiestudenten van nu. En opnieuw dringt zich de vraag op: Wat heeft het Pastoraal Concilie tenslotte met het belang van ons katholieke volk te maken?
Heel raakt lijkt ons daarom de volgende beoordeling van de 5e zitting door de journalist van het Brabants Dagblad: "Tot vervelens toe wordt over het celibaat gepraat en deze zitting in Noordwijkerhout heeft bar teleurgesteld in zijn debatten over de religieuzen en over het priesterschap zelf. Blijkbaar kwam men alleen om het celibaat als wet af te schaffen. De vraag of zij daarmee het celibaat zelf ook niet afschaffen heeft hen nauwelijks bezig gehouden, evenmin als de geloofscrisis" (verg. citaat De Tijd, 9 jan. 1970, blz. 3).
Er zijn nog een aantal punten opgevallen. Diverse keren werd in de aula benadrukt dat de vergadering zich niet competent achtte theologische problemen op te lossen. Het is daarom zo merkwaardig dat men toch heeft willen stemmen over de ontkoppeling en over de vrouw in het ambt. Tegen Prof. E. Schillebeeckx heeft Dr. H. van der Meer er op gewezen dat het hier niet slechts over de wetgeving rond het celibaat gaat, maar over de positieve waarde van het celibaat zelf, een waarde die tenslotte alleen theologisch benaderd kan worden. Dr. van der Meer had o.i. volkomen gelijk met te stellen dat het houden van een stemming over de diverse punten de bevoegdheid en de deskundigheid van de vergadering eenvoudig te boven ging.
Ook m.b.t. tot de vrouw in het ambt is het duidelijk dat men wel iets van theologie moet weten. Heel de argumentatie op dit punt kwam neer op het negatieve bewijs: Wij zien niet in dat ook de vrouw niet priester kan zijn. De oppervlakkige conclusie van de vergadering was: Dus moet het mogelijk zijn. Van een negatief bewijs nu kan men nooit besluiten tot een positief bewijs. De vrouw kan alleen geldig priester zijn indien wij hieromtrent positief Gods woord, in Schrift en/of traditie, kennen. Welnu, de Openbaring zwijgt erover in alle talen. In verband hiermee mogen we opmerken dat de vergadering blijkbaar voortdurend geïnspireerd werd door de overtuiging dat democratisch (?) gehouden stemmingen ook altijd verantwoorde resultaten moeten geven. De ervaring in de politiek bewijst echter overduidelijk het tegendeel.
Wat echter het duidelijkst opgevallen is, en wat het meest alarmerende is rond het Pastoraal Concilie, is het verzwijgen van de grote oorzaak van het priestertekort en het tekort aan religieuze roepingen. De geloofscrisis. De geloofschaos. Daarover hebben de bisschoppen aldoor gezwegen, en daarin blijken ze o.i. duidelijk tekort geschoten te zijn in de laatste jaren en tijdens het Pastoraal Concilie. Zolang daar niets aan gedaan wordt zullen wij met de ontkoppeling niets verder komen en waarschijnlijk nog veel dieper zinken in de geloofsnood en het proces van ontbinding. Het dappere, indrukwekkende, getuignis van Deken J. Joosten wond er geen doekjes om, en de bisschoppen zouden er goed aan doen ook iets meer naar zoveel priesters van "de andere helft" te luisteren, en naar de klachten van "de andere kerk van Nederland", de zwijgende kerk, die wel eens hard kon gaan spreken in een nabije toekomst.
De Kardinaal heeft gezegd dat er met de resultaten van de stemmingen iets moet gaan gebeuren. Wij betreuren het dat de laatste jaren met toestemming – of met toelating – van onze bisschoppen een toestand gegroeid is waarin de ontkoppeling "gewoon gebeuren gaat", zoals Mej. Meester de bisschoppen vrijmoedig voor ogen gehouden heeft en de Septuagint al niet minder oprecht aangekondigd heeft. Wij dachten dat het niet helemaal eerlijk is wanneer straks de bisschoppen in Rome gaan zeggen dat zij ook niet anders kunnen, en dat een groot aantal Nederlandse katholieken de ontkoppeling niet-onevangelisch vindt (naar de term, gebruikt in de laatste herderlijke brief, met bepaalde indoctrinatiemotieven door de vergadering van Doorn aan de bisschoppen opgedrongen).
Er is slechts één oplossing:gemaakte fouten erkennen en eindelijk

ernst maken met het gezag van Paus Paulus VI. Of onze leiders daartoe nog de nodige eerlijkheid en moed op weten te brengen, valt te bezien. Wij willen het vurig hopen. Mochten zij echter uitdrukkelijk of oogluikend, tegen de wil van de H.Vader in, eigen wegen bewandelen, dan lijkt ons het ogenblik gekomen ons vertrouwen op te zeggen in hun beleid, en Paus Paulus te verzoeken ons in onze noodsituatie te helpen.

Drs. J. J. v.d. Meer, bedrijfsaalmoezenier, sprak bij een van zijn interventies van de noodzaak voor de Kerk eindelijk eens de overgang te maken *"van kerkelijkheid tot werkelijkheid"*. De vruchteloze debatten riepen bij ons echter de vraag op of men eigenlijk in de vergadering zelf niet gekomen was *"van werkelijkheid tot kerkelijkheid"*: het ging amper nog om het volk, dat blijkens de getuigenissen van de Kardinaal en Mgr. J. Bluyssen feitelijk afwezig was, en eigenlijk alléén om de belangen van twee klassen binnen de Kerk, los van het welzijn van het gelovige volk!

Dr. H. J. van Dijk scj

De Ned. Herv. Kath. Kerk: haar Credo en haar Ambt

Wij hebben van dit artikel van pater Dr. H. v. Dijk SCJ uit ons nov. nr. 69 een overdruk laten maken, die tegen *f* 0.50 per stuk verkrijgbaar is. Wij hebben tevens een vertaling in het Frans het licht doen zien: "L'Eglise Néerlandaise Catholique Reformée: son Credo et son ministère". Deze vertaling is belangeloos uitgevoerd door de heer J. Jaspers te Heerlen en ca. medio december naar een aantal publiciteitsorganen, ambtsdragers, enz. in vele landen van de vijf kontinenten gezonden. Waar de Nederlandse vrijzinnigheid sinds jaar en dag zo gaarne exporteert, is dit althans eens een keer een tegengif. Overigens hebben wij destijds in het Engels ook een kommuniqué over de N.K. doen uitgaan.

Nieuws Contact- en Credogroepen

ARNHEM

Met medewerking van de groep Arnhem werden twee lezingen gehouden: d.d. 12.12.69: Pater Dr. A. Drubbel MSC, Beek, sprak over 'Gods Rijk in wording, vlgs. bijbelse gegevens'.
Pater Dr. H. v. Dijk SCJ, Nijmegen, over 'De plaats van het Pastoraal Beraad in de nederlandse vrijzinnigheid'.

DEN HAAG

Rector Drs. A. Vreeburg sprak over 'Geloof en Geloofspraktijk'; Wat is er aan de hand met onze sensus catholicus?

CREDOGROEP UTRECHT EN OMGEVING

Contactadres: dhr. v. Veen, Amsterd. straatweg 871, Utrecht-Zuilen.
Voortaan **iedere** 1e zaterdag van de maand in de kapel van de Eerw. Zrs. Augustinessen, Waterstraat no. 2 (hoek Oude Gracht), 's morgens te 10 uur H. Mis voor onze priesters.
Voor godsd. lessen aan Uw kinderen, die gegeven worden in samenwerking met de Zeer Eerw. Pater Dr. Ch. Dury uit Amsterdam, kunt U zich opgeven met vermelding van leeftijd bij Mevr. van Veen, Amsterd. straatweg no. 871, Utrecht (Zuilen).
14 jan. j.l. te 7.30 uur 's avonds was er een H. Mis in de kapel van de Eerw. Zrs., Springweg no. 142. De Zeer Eerw. Pater Drs. H. Scholtens uit Amersfoort behandelde daarna: 'De plaats, die het gebed in ons leven moet innemen.'
13 febr. a.s.: zal de Hoog Eerw. Pater Prof. Zacharias o.f.m. uit Nijmegen, spreken over: 'Hoe komen wij weer tot een sterker gebedsleven?', wederom voorafgegaan door een H. Mis te 7.30 uur 's avonds, Springweg no. 142.
Maart a.s. (juiste datum wordt nog nader bekend gemaakt), spreekt voor ons de Zeer Eerw. Pater Drs. Schmedding S.J. over het onderwerp: 'Welke zijn de gevolgen, waar het gebed een ereplaats wordt toegekend?'
Deze 3 lezingen, alle betrekking hebbende op het gebed, bevelen wij bijzonder aan, juist in deze tijd, nu bij velen onzer het Gebedsleven zo kwijnend is!

TILBURG

Kapel van de Eerw. Zusters Clarissen, Lange Nieuwstraat 191. In bovengenoemde kapel organiseert het Gebedsoffensief tot Behoud van het Geloof op iedere vrijdagavond van 7.00 tot 8.00 uur een Heilig uur, dat aanvangt met een stille latijnse H. Mis.

15 febr. om 10.30 u., Missiehuis Bredaseweg, Tilburg, heilige mis (latijn) gecelebreerd door pater Dr. C. v. Boekel MSC.
Inlichtingen omtrent deze en toekomstige misgelegenheid aldaar bij: Mej. I. Smits, Schouwburgring 105, Tilburg, tel. 35611.

Zondag 18 januari 1970 om 16.30 uur was er in de kerk van de H. Joseph ('de Heuvel'), Heuvelring 122, Tilburg, een plechtige H. Mis voor het Behoud van het Geloof, gecelebreerd door dr. H. J. van Dijk S.C.J., docent aan de Universiteit van Nijmegen, die ook de predikatie hield. Het misformulier was van de 2de zondag na Driekoningen (Omnis terra) en de gezangen werden in het Gregoriaans uitgevoerd.
Het Secretariaat voor het Gebedsoffensief:
M. van Dijk-de Gouw, Röntgenstraat 11, Tilburg, telefoon (04250) 22831.

CONTACTGROEP CONFRONTATIE AMSTERDAM

Woensdag 14 januari j.l. sprak pater dr. H. J. van Dijk S.C.J., Nijmegen over: **'Tussen Utrecht en Rome, het dilemma van de nederlandse katholieken'**, in één der zalen van hotel Krasnapolsky, na een latijnse H. Mis in de kapel St. Janssteeg 11 om 7.30 uur.

CORRECTIE

Zeer tot onze spijt stond op het extra inlegvel van het Kerstnummer het postgironummer 848700, hetgeen behoort te zijn: 1942249. Wij hebben sinds november een eigen postrekening. We hebben snel de girokantoren Arnhem en Den Haag van dit abuis op de hoogte gesteld. Gaarne excuus.

FLITSNIEUWS

De kardinaal en het vliegtuigje

Volkskrant 5.1.70. Zondagmorgen trok een reclamevliegtuigje rondjes boven de Maliebaan in Utrecht, waar kardinaal Alfrink woont. Het voerde de tekst mee: "Eenheid met Rome". De kardinaal zei er gisteravond in Noordwijkerhout van: "Als ik geen gevoel voor humor had, zou ik bedroefd zijn dat men zijn eigen aartsbisschop zo slecht kent. Het geld voor deze actie was aan de kinderen van Biafra beter besteed."
Men kent zijn eigen aartsbisschop maar al te goed! Gevoel voor humor kunnen we niet ontdekken, wel een wrange trek. Kritiek hebben op die uitgave van misschien *een paar honderd gulden* en gelijktijdig Biafra miljoenen onthouden, die in Noordwijkerhout verspild en misbruikt worden tegen de Kerk.

Actie Wereldkerk

Toen ons door het KNP een oordeel gevraagd werd over deze aktie en ons zeer summiere gegevens beschikbaar stonden: noch tekst, noch voldoende namen van verantwoordelijken hebben wij ons afwachtend opgesteld. Nadien gaven wij het volgende KNP bericht door: 13.12.69
"De Aktiegroep Wereldkerk dient duidelijk stelling te nemen t.a.v. het celibaat, sexuele moraal, primaatschap van de paus, Noordwijkerhout, beleid van de bisschoppen, enz. Er zijn beslist mensen onder de ondertekenaars, die tegen de verplichte koppeling van het celibaat zijn blijkens hun publieke stellingname. Op grond van andere informaties – ten dele uit direct contact – weet ik van andere ondertekenaars, dat zij tegen Humanae Vitae zijn in zijn volle konsekwenties of b.v. de maagdelijke geboorte van Christus loochenen."
Helaas zijn er veel te veel orthodoxe geloofsgenoten in deze val gelopen: een manifest, waarmee je alle kanten op kunt.
Een van de toonaangevende figuren Drs. W. J. J . Kusters pleit in de Tijd van 6.1.70 weliswaar voor uitstel van ontkoppeling, maar tevens voor weekendpriesters, die gehuwd zijn. De Actiegroep is een compromistische groep. En de duisternis in de wereld hangt aaneen van slappe compromissen.

VAN VERWORDING VAN HET GODSBEELD NAAR VERWORDING VAN HET MENSBEELD

Het is een verschijnsel van ontaarding, als men God niet meer ziet als een de wereld overstijgende Schepper, maar slechts als een in de wereld aanwezige en werkende kracht. Als men geen God meer erkent, die zich door zijn vrije scheppingsdaad tegenwoordig stelt in zijn schepselen, maar Hem nog slechts aanvaardt als noodzakelijk de wereld ponerend en haar aandrijvend. Deze verwording van het Godsbeeld valt tegenwoordig telkens weer te constateren. En parallel hiermede verwordt ook het beeld van de mens. De mens wordt dan niet meer gezien als zich door zijn geestelijke ziel boven de stoffelijke wereld verheffend, maar nog slechts als een wezen, dat tot de stoffelijke wereld behoort, zij het als het hoogste en meest actieve deel ervan. Tegenwoordig erkent men vaak het onderscheid van ziel en lichaam niet meer of neemt althans geen ziel aan, die innerlijk zuiver geestelijk is en onafhankelijk van de stof.

Over deze tendenz willen wij nu handelen, omdat de loochening van het bestaan van een geestelijke ziel mede de achtergrond vormt van meerdere hedendaagse dwalingen.

Het is zeer begrijpelijk en als vanzelfsprekend, dat de ondergang van het ware Godsbeeld leidt tot ondergang van het ware beeld van de mens. Dat de loochening van het bestaan van de zuivere geest, die God is, de loochening van het zuiver geestelijk karakter der menselijke ziel met zich brengt. Wie immers niet meer ziet, dat zijn geest betrokken is op de oneindige goddelijke Geest, zal zijn eigen geest enkel nog zien als relatief tot het lichaam, tot de wereld der mensen en der stoffelijke natuur. En omdat de mens zich ervan bewust is, dat hij zijn eigen bestaan niet verklaart, zal hij die verklaring zoeken in zijn betrekking tot de andere stoffelijke werkelijkheden. Ook het hoogste in hemzelf zal dus vanuit het stoffelijke verklaard en begrepen

moeten worden. En wie eenmaal zover gekomen is, kan geen wezenlijk verschil tussen ziel en lichaam meer aannemen. De gehele mens wordt dan gezien als louter door het stoffelijke bepaald; hij is dan weliswaar een hoger georganiseerde stoffelijkheid dan planten of dieren, maar tot zijn wezen behoort geen principe, dat geestelijk is en innerlijk onafhankelijk van het materiële. Al wat in de mens is, is uit stoffelijke werkelijkheden ontstaan en bestaat slechts krachtens stoffelijke krachten.

Deze opvatting is geheel onjuist en leidt ook tot tal van andere fouten. Alvorens hier enige gedachten over te geven lijkt het nuttig de leer van de Kerk over de ziel in het geheugen terug te roepen.

De leer der katholieke Kerk is, dat de menselijke ziel nooit los van het lichaam bestaan heeft, dat zij wezenlijk erop gericht is een menselijk lichaam te 'bezielen', het tot een levend menselijk lichaam te maken, maar dat zij toch zelf geestelijk en onstoffelijk is. Het tweede vatikaans Concilie heeft deze aloude leer opnieuw bevestigd door te spreken over de 'geestelijke en onsterfelijke ziel' van de mens (Past. Const. over de Kerk in de wereld van heden, n. 14). In overeenstemming hiermede leert de Kerk ook, dat de zuiver geestelijke ziel onmiddellijk door God geschapen wordt. Pius XII schreef in 1950, 'dat het katholiek geloof ons gebiedt aan te nemen, dat de zielen onmiddellijk door God geschapen worden' (Enc. 'Humani Generis', n. 36), Paulus VI heeft hierop weer geïnsisteerd in zijn toespraak tot theologen op 11 juli 1966. En in zijn beroemde encycliek 'Humanae Vitae' (n. 13) haalt hij met instemming de woorden aan van zijn onmiddellijke voorganger, Joannes XXIII, die in 'Mater et Magistra' erop had gewezen, dat het menselijk leven voor allen iets heiligs moet zijn, omdat het van zijn eerste ontstaan af het scheppende ingrijpen Gods vereist.

Toch houdt dit onmiddellijk door God geschapen worden van de ziel niet in, dat de ouders geen enkele invloed op de ziel uitoefenen. Dan zouden de ouders immers niet een mens voortbrengen en dan zou ook de erfzonde onmogelijk door afstamming overgeërfd kunnen worden. De ouders raken door hun activiteit ook de ziel van hun kind. Dat kan, omdat de ziel een reëel aspekt bezit van betrokkenheid op het lichaam. Aan het mysterieuze zijn van de ziel, die èn geestelijk is èn wezenlijk op het lichaam gericht is, beantwoordt een mysterieuze wijze van ontstaan: onmiddellijk geschapen als verbonden met een door de ouders voortgebracht lichaam. Bij het ontstaan van een nieuwe mens

werken de ouders dus op een geheel eigen wijze met God samen. Het kind is naar de ziel onmiddellijk door God geschapen; hetzelfde kind is naar het lichaam door de ouders voortgebracht. En aan het ontstaan correspondeert weer de blijvende toestand van de ziel: onmiddellijk in stand gehouden door God als het lichaam bezielend principe.

Dit is gewone katholieke leer. En wie het bestaan van een geestelijke en onmiddellijk door God geschapen ziel ontkent, gaat daarmee tegen die katholieke leer in.
Wij willen nu wijzen op enkele gevolgen dezer fout. Het resultaat van een afwijking van de leer der Kerk in dit punt is nl. fataal. Vanuit deze afwijking van de gezonde opvatting komt men noodzakelijk tot een funeste onderwaardering van de mens. Wij zullen dit aan twee punten duidelijk maken. Het eerste punt betreft meer de intellectuele vermogens van de mens en is theologisch vooral voor de dogmatiek van belang. Het tweede behandelt meer ethische en morele aspecten.

1) Wie geen geestelijke, onmiddellijk door God geschapen en onmiddellijk van God afhankelijke ziel aanneemt, kan in de mens geen principe meer erkennen, dat boven de tijdelijkheid uitgaat. Hij moet consequent aanvaarden, dat de mens zo opgenomen is in de tijdstroom, dat hij er op geen enkele wijze boven uit stijgt. En een mens, die geheel niet boven het niveau van het voortdurend veranderende en telkens wisselende uitkomt, kan geen waarheid bereiken, die absoluut is en voor alle tijden geldend. Metaphysieke kennis, die absoluut vast en zeker is, bestaat er dan niet. En evenmin geloofskennis, die altijd geldend zou zijn. Als de mens in zijn hele wezen niet boven het stoffelijke en tijdelijke uitkomt, kan ook God aan die mens geen absoluut ware openbaring geven. De mens heeft dan geen orgaan, dat een dergelijke openbaring op zou kunnen nemen. Omdat geheel zijn kenvermogen innerlijk stoffelijk is, kan de mens ook nooit tot de kennis van een zuiver geestelijke God komen. Het enige, dat de mens in zijn kennen bereiken kan, zijn dan de aardse en stoffelijke werkelijkheden van hemzelf, van medemensen en van de stoffelijke natuur. Noch teksten der H. Schrift, noch uitspraken van het kerkelijk Leergezag kunnen dan iets absoluuts en voor alle tijden verplichtends hebben. Alles moet louter historisch beoordeeld worden.
Zo belandt men dan niet in ware historische beschouwingen over de veranderingen en ontwikkelingen van een blijvende menselijke realiteit, maar in een historicisme, dat blijft staan bij het constateren van opeenvolgende fasen zonder tot de kern van hetgeen zich ontwikkelt door te stoten. Een dergelijke kern is er dan niet. Men komt dus noodzakelijk tot een relativisme der waarheid. Wat voor de mens der zestiende eeuw waar was, kan best voor ons niet meer juist zijn. Men kan slechts sociologisch en psychologisch feiten constateren, en deze feiten zijn tevens de enige norm. - Dit relativisme berust dus niet zozeer op de mening, dat de absolute waarheid door ons niet bereikt kan worden, maar meer op het waan-idee, dat er geen absolute waarheid bestaat. Er bestaan immers slechts opeenvolgende fasen der geschiedenis. Zonder blijvende achtergrond.

Vandaar dat men niet meer primair vraagt of een mening waar is of onwaar, maar enkel nog of zij nu 'aankomt' en 'functioneert' of zij 'modern' is en 'progressief' of 'oud' en 'conservatief'.
In deze opvatting wordt de hele mens tot niet meer dan een bundel (lichamelijke en psychologische) krachten, die een tijd lang bijeen blijven en dan uiteenvallen. Het enige, wat de mens in zijn korte leven doen kan, is die krachten zo goed mogelijk richten op het aardse welzijn van zichzelf en van anderen. Uiteindelijk echter valt elke menselijke persoon terug in de stoffelijkheid der natuur, waaruit hij was voortgekomen.
2) Wie geen geestelijke onmiddellijk door God geschapen en onmiddellijk van God afhankelijke ziel aanneemt, kan het wezenlijk verschil, dat de Kerk altijd tussen mens en dier gezien heeft, niet langer aanvaarden. De Kerk heeft immers altijd geleerd, dat de mens juist door zijn geestelijke ziel boven de dieren staat. Als dit verschil wegvalt en de mens slechts boven de dierenwereld staat, omdat hij een hoger en volmaakter georganiseerde lichamelijkheid is, is niet in te zien, waarom men een ander mens niet mag doden. Dieren mag men immers doden, als dat nuttig is voor de mensen. Waarom zou men dan mensen, die niet meer nuttig zijn voor de gemeenschap, niet mogen doden? Waarom zouden ongeneeslijk zieken, krankzinnigen enz. niet op pijnloze wijze uit de gemeenschap verwijderd mogen worden? Zij zijn immers anderen slechts tot last.

Evenmin is dan in te zien, waarom niet alle methoden van geboorteregeling geoorloofd zouden zijn. Bij dieren mag men de ongeboren vrucht doden; men mag dieren steriliseren. Waarom zou dat dan bij mensen nooit mogen? Waarom zouden gehuwden nooit voor, tijdens of na de huwelijksdaad het ontstaan van een kind mogen verhinderen?

Dat dit alles ongeoorloofd is, blijkt voor de katholiek duidelijk uit de leer der Kerk. Maar wij geloven, dat het ook reeds met de natuurlijke rede inzichtelijk te maken is.

De mens mag zijn eigen lichaam en zijn lichamelijke krachten ontwikkelen. Hij mag met alle middelen der medische wetenschap ziekten voorkomen en bestrijden. Hij bezit een werkelijke macht over zijn lichaam en heeft - binnen zekere grenzen - het recht in zijn lichaam of in dat van anderen in te grijpen. Maar dit recht heeft een grens, die de mens niet zonder zonde kan overschrijden. Deze grens is bepaald door de betrekking van de mens tot God. Hij moet God als zijn Schepper erkennen en mag dus ook het effekt van Gods onmiddellijke werking niet frustreren. Nu is de menselijke ziel onmiddellijk door God geschapen als het lichaam bezielend. En dit vanaf het eerste ogenblik, dat deze mens bestaat. Zijn ziel is ontstaan door onmiddellijke schepping Gods en zijn ziel blijft bestaan, omdat zij voortdurend onmiddellijk door God in stand gehouden wordt. Die ziel is echter in haar ontstaan en gedurende heel het aardse leven verbonden met een lichaam, dat door haar bezield wordt. God schept de ziel als de vrucht der ouderlijke aktiviteit bezielend en tot haar lichaam makend. God houdt de ziel in stand als haar lichaam bezielend en levend makend. De mens nu moet God erkennen en dus ook Gods onmiddellijke werking en het effekt daarvan respecteren. Bij elke lichamelijke daad moet hij het ontstaan of bestaan der ziel en dus ook de noodzakelijke lichamelijke dispositie ertoe ontzien. Hij mag niet zo op het lichaam inwerken, dat er geen dispositie overblijft voor de onmiddellijk door God in stand gehouden ziel; m.a.w. hij mag niet doden, noch zichzelf noch anderen. (Dit is regel; wij handelen niet over het geval, dat een persoon of een gemeenschap een mens doodt uit zelfverweer). De mens mag niet zo ingrijpen in een menselijk lichaam, dat de onmiddellijk door God in stand gehouden en met het lichaam verbonden ziel haar functie tegenover het lichaam niet meer kan uitoefenen.

Om precies dezelfde reden mag de mens zijn op voortplanting gerichte akten niet zo stellen, dat er geen dispositie ontstaat voor de onmiddellijk door God te scheppen ziel. God is het immers, die onmiddellijk de ziel van het kind schept als de vrucht der ouderlijke aktiviteit bezielend. De mens mag ook hier niet zo handelen, dat geen door God geschapen en met het lichaam verbonden ziel haar functie tegenover het lichaam kan beginnen uit te oefenen.

Wij lieten zien, hoe de ontaarding van het Godsbesef leidt tot onderwaardering van de mens; zowel op intellectueel als op moreel gebied. In de praktijk zal deze weg vaak in tegengestelde richting worden afgelegd. Men zal b.v. vanuit ongeoorloofde huwelijksbeleving komen tot ontkenning van het bestaan van een zuiver geestelijke ziel en daarmede ook tot ontkenning van het bestaan van de oneindig geheimvolle scheppende Geest. Maar ook deze gang bewijst weer de samenhang van Godsbeeld en mensbeeld. Beiden worden door de Kerk hoog gehouden en beiden worden in de hedendaagse dwalingen gedevalueerd.

DR. C. STRÄTER S.J.

De Nieuwe Leer en de Tijd

Het 'Vrijmoedig Commentaar' van het dagblad De Tijd (9 januari 1970) laat aan duidelijkheid niets te wensen over: de hoofdredactie stelt zich daarin op de meest positieve wijze achter de besluiten van het z.g. Pastoraal Concilie inzake opheffing der celibaatsverplichting.

De Tijd, die ook inzake de Nieuwe Katechismus (geloofsleer) en de encycliek Humanae Vitae (voorbehoedmiddelen) blijk gaf achter het 'Pastoraal Concilie' en niet achter 'Rome' te staan, accentueert zich zelf steeds meer als het officieuze orgaan van de aanhangers van

DE NIEUWE LEER.

J. A.

Modern Orthodox Katholicisme

De dramatische situatie in onze kerkprovincie mag ons niet verhinderen de ontwikkelingen in de wereldkerk te volgen. Paus Paulus wijdt voortdurend bezorgde woorden aan de crisis in de Kerk, maar hij besteedt ook voortdurend aandacht aan de gebeurtenissen in de wereld.
Rond de jaarwisseling sprak hij over structurele verbeteringen, die de wereldvrede dichterbij zouden moeten brengen. Hij waardeert alle pogingen, die het goede dienen. Zijn encycliek Populorum Progressio is een belangrijk leerstuk, dat richtlijnen geeft voor aktie. Want als wij de theorie aanhoren, maar niet in aktie komen, helpt het ons geen zier, dat wij met 500.000.000 katholieken zijn. En als de Christenen in de wereld niet evangelisch *inwerken* op de wereld, dan baat het niets, dat zij met 1.000.000.000 te boek staan.
Kunnen wij wel perfecte tijdlandingen op de maan verzorgen, maar niet wapengeweld, terreur, honger, ellende, ziekte, onwetendheid verdrijven? Of zijn we te vadsig en te zelfzuchtig?
Moeten wij niet tot optimale inzet komen in Gods heilsplan? Zo ja, dan toch zeker door te doen wat de eerste Christenen deden: elke nieuwe tijdswende te christianiseren! De Kerk *hoort* tussen de komputers. De Kerk *hoort* in de geautomatiseerde bedrijven. De Kerk *hoort* op de maanraketbases. De Kerk *hoort* in de United Nations. De astronaut die in de kerstnacht van 1968 de maan naderde en miljoenen voorlas uit het boek van de Schepping had het begrepen.
Populorum Progressio stelt vertrouwen in de krachten van de orde en opbouw, dat is van continuiteit en vernieuwing:
"Menigeen zal een dergelijke hoop voor utopistisch houden. Het zou toch wel eens kunnen zijn, dat zijn realisme foutief blijkt te zijn, dat hij de dynamiek van een wereld niet herkend heeft, die broederlijker wil leven, die zich ondanks haar onwetendheid, haar vergissingen, haar zonden, haar terugvallen in de barbarij, haar verre afdwalingen van de heilsweg, langzaam zonder het zelf helder in te zien, haar Schepper nader komt."
Als wij ons nu eens wat meer in deze zin bezig gingen houden in deze kerkprovincie met de maatschappij-participatie. Wij hebben de emancipatie-tijd achter ons liggen, de participatie-tijd is aangebroken. De moderne mens is niet geworden, wat pessimisten geloofden, dat hij zou worden een soort insect.

Hij is autonomer geworden, mobieler, flexibeler, ruimer en sneller geïnformeerd, meer solidair met het wel en wee in de gehele wereld, meer betrokken door diskussie, en debat bij gebeurtenissen, kultureel op hoger niveau door de enorme massale mogelijkheden van wetenschaps- en kunstoverdracht.
Deze mens kent of behoort te kennen het evangelie. Inhoudlijk en verwezenlijkt in de wereld van nu. Dat is onze taak!
Er klinken uit de baaierd van anarchie en chaos, van geweld en terreur, van bloedvergieten en ellende miljoenen stemmen op, die het uitschreeuwen van nood. Een roep om recht, om vrijheid, om vrede, om voedsel, om ontwikkeling, om zelfontplooiing. Allemaal authentieke eisen.

Zij hoefden niet op te klinken, zij hoefden niet tot vervloekingen geworden te zijn als die 1.000.000.000 Christenen zich maar meer bewust waren geweest van het feit, dat elk van hen en allen samen een zending hebben. Elk. De Kerk hoefde niet zo veelvuldig te schitteren door afwezigheid in de regionen van moderne beeldende kunst en literatuur en filosofie, als die opdracht uit Genesis met God en onder God de wereld maar serieus ter hand werd genomen.
Het is goed, dat paus Joannes duidelijk achter *de nieuwe ontwikkeling van het gezagspatroon* ging staan, toen hij zei: "Ziehier, Joseph, Uw broeder". We moeten af van dat verouderde paternale patroon, dat naast goede zijden, zoveel overbedeling van z.g. vaders kende. We moeten naar dat patroon van broederlijk gezag. Christus de meest gezagvolle was een Broeder tussen broeders en zusters, God en mens.
Dat gezag moet ingesteld zijn op loyale kritie, op inspraak, weerspraak en het moet vrijheid geven waar geen grenzen overschreden worden.

Paus Paulus roept op tot *participatie* in de geest van het Concilie. Niet opdringen, niet opleggen: aanbieden, presenteren als partner onder partners.
Een fraternaal gezagspatroon, een broederlijke participatie van lusten en lasten delen, daarheen wijzen de pausen. Zo valt de wereld heil ten deel. Maar alle heil komt van God of is onheil. Daarom: geen aantasting van fundamentele wetten, maar onverzettelijkheid en het niet schuwen van het konflict. Kruis is ook konflikt. Ziehier kardinaal Daniélou (Tests. ned. vert. v. Inn. Lier, België).
"En toch voel ik (hoevelen hebben het niet gevoeld zonder het te durven zeggen) hoezeer Paulus VI gelijk had met te spreken zoals

hij heeft gedaan. Wat er op het spel stond was immers van onmetelijk belang. Om liefde en huwelijk werd een van de bitterste gevechten van onze tijd gevoerd.
Alle demonen waren losgelaten met hun bedrieglijke argumentaties. Technocraten en anarchisten hadden samen gezworen. De eersten wilden hun universele planning doordrijven tot in het gezin. De anderen zagen in de sexuele vrijheid een der belangrijkste contestatievormen. De duistere invloed van de psychoanalyse maakte het rond, met te doen geloven, dat kuisheid een mythe, en sexuele verdorvenheid overal verspreid was. De exploitatie van het erotisme in bioscoop en revues rendeerde. Om al deze krachten het hoofd te bieden, om tegen deze stroming in te gaan was uitzonderlijk veel moed nodig; en nooit zullen wij Paulus VI genoeg dank weten die tegen ieder en allen in op de eerste plaats tegen de theologen in, het voor de mens op genomen heeft tegen de mens".

"De Encycliek is inderdaad een plechtig verklaren dat de techniek geen opperste rechten heeft, en dat er ergens een drempel ligt waar haar de toegang blijft ontzegd. In dit opzicht sluit Humanae Vitae bij de revolte tegen de technocratie aan, waarvan de studentenbeweging eveneens getuigt.
Wij staan hier voor een fundamentele confrontatie: óf men aanvaardt dat de sexualiteit gewoon een voortbrengsel van de consumptiemaatschappij is waarvan men het gebruik rationeel moet regelen; óf men meent, dat de menselijke liefde immer een ontmoeten is van God en mens, dat ze een van de belangrijkste punten is waar het sacrale zich in de menselijke existentie voegt, dat ze voor een ruim deel tot het mysterie hoort en als zodanig buiten het bereik blijft van iedere greep naar datgene waarover de mens willekeurig beschikken kan. Die gewijde betekenis van de liefde zal de Kerk tot het bittere einde toe verdedigen".
"Even onverzoenlijk toont zij (de Kerk) zich waar zij de echtscheiding veroordeelt en opkomt voor de onverbreekbaarheid van het huwelijk. Zij weet, dat ze ook hier dramatische situaties veroorzaakt. Gemakkelijk zou zij aanhangers winnen door bij te draaien tegenover een zekere moraal, die zich poogt op te dringen. Maar een in haar moraal zo vervallen Kerk zou even verachtelijk zijn als een Kerk ontdaan van haar dogma's, die door sommigen betracht wordt.
De heftige deining door deze encycliek teweeggebracht getuigt welk een essentieel punt hier werd geraakt. Het heeft de woede ontketend van allen, die onder voorwendsel Kerk en wereld te verzoenen, niets anders doen dan de Kerk gelijk maken aan de wereld".

Eenheid in verscheidenheid... maar geen chaos!

Van de op het Tweede Vatikaans Concilie genomen besluiten heeft wellicht de "Constitutio de Sacra Liturgia" de Katholieke gemeenschap het meest rechtstreeks aangesproken. In tegenstelling immers tot b.v. zuiver-theologische, juridische of hiërarchische aangelegenheden raakt de Liturgie meer onmiddellijk de religieuze praktijk van alledag en iedereen.
Onder Liturgie verstaan wij: de ordening van *uitwendige* Godsverering die beantwoordt aan *inwendige* eerbied en liefde ten opzichte van de Schepper, terwijl daarbij de adeldom van de godsvrucht vanzelf stimuleert tot kunst op allerlei vlakken: woord, muziek, kleur, vorm en gebaar. Daaruit ontstond in de loop der tijden een reeks met zorg geformuleerde voorschriften, waarvan soms de oorspronkelijke zin vervaagde maar die door een waas van vrome geheimzinnigheid bleven bijdragen tot een spiritualiteit waaraan religieus sentiment evenzeer aandeel had als geloofsovertuiging.
Elk menselijk ondernemen draagt echter in zich de kiem van verval; aan de ene kant kan dit bestaan uit een teruglopen van het élan en de vurigheid, aan de andere kant uit overdrijving waardoor karikaturale toestanden ontstaan die een deskundig gebruikt snoeimes nodig maken. Met opzet spreken wij hier van *deskundig gebruik*, want de historie is er om te bewijzen, dat men de "défauts" ook de "qualités" werden uitgeroeid, zowel op het profane als op het religieuze vlak. Revolutionaire haast is altijd a-cultureel en leidt tot vandalisme. Omtrent het religieuze leven van de vorige en het begin van deze eeuw wordt vaak gesteld, dat in letterlijke en in figuurlijke zin de afstand tussen het gelovige volk en het altaar te groot was: de leek stond in feite buiten de liturgie die het domein scheen te zijn van priesters en kloosterlingen. Hoewel een zekere skepsis ten opzichte van deze vaak generaliserend nageprate diagnose niet ongegrond is, moet toch worden toegegeven, dat het Mysterie der Eucharistie door de leken weliswaar met grote eerbied werd bejegend maar dat het daarmee verbonden liturgisch ceremonieel met weinig kennis van zaken werd waargenomen, meestal *ruimtelijk* vanuit de verte. Een slechts oppervlakkig onderzoek in 19e eeuwse "kerkboeken" laat geen twijfel omtrent de gefundeerde godsvrucht van vorige genera-

ties maar bewijst tevens, dat een te grote hoeveelheid van devotionalia als litanieën en noveengebeden al te zeer het zicht benamen op het altaar als Eucharistisch centrum.
Een groot keerpunt in de toenmalige spiritualiteit kwam met het pontificaat van de Heilige Paus Pius X.
Deze n.m.l. plaatste de H. Eucharistie in de letterlijke zin van het woord in het *dagelijks* leven van de mensen, reeds vanaf hun zeer vroege kinderjaren. Tevens gaf hij de stoot tot een ingrijpende liturgie-vernieuwing o.a. door het volk meer deelachtig te maken aan liturgische aktiviteiten en het door inschakeling bij de Gregoriaanse zang ook met de sacrale teksten in contact te brengen. Van verzet tegen het Latijn was geen sprake: men eerbiedigde de taal die eeuwen-lang de draagster was geweest van het mysterie der Godsbeleving. Spoedig kwamen volksmissaals in de handel die naast de Latijnse tekst de vertaling in de landstalen gaven: daardoor kwam het rationele element van het begrijpen aan zijn trekken, terwijl de devotionele gevoelsfactor van de sacrale, éénheid-demonstrerende kerktaal, gezongen op *alleen daaraan geëigende melodieën*, onbedreigd voortleefde. Een gezonde toestand.
Als men uit de vruchten de kwaliteit van de boom leert kennen, dan moet worden toegegeven, dat de liturgische status van de eerste helft van onze eeuw een spiritualiteit heeft opgeleverd die zowel in vroomheid als in "medemenselijke" offerzin uitermate vruchtbaar was. Het is dan ook jammer, dat de gemoedelijke maar blijkbaar toch niet ongevaarlijke spot over "het rijke Roomse leven" op deze periode een onjuist stempel van infantiel religieus simplisme heeft gedrukt.

De mentaliteit die in de samenleving tussen de twee wereldoorlogen embryonaal aanwezig was en zich in de tweede helft van onze eeuw duidelijk begon af te tekenen, was een complex van utilitarisme en technofilie, een complex dat een terugslag had op de wetenschapsbeoefening: het hoofdaccent werd van beschouwend praktisch en efficiënt. De klassieke vorming van het gymnasium, eeuwenlang erkend als *de* voorbereiding op wetenschappelijk werk, werd, zo niet verdrongen, dan toch terzijde gestreefd door de H.B.S.-opleiding; iets dat als een neutrale realiteit kan worden geconstateerd. Het Katholieke-Liturgisch leven is, als behorend tot een andere orde, tegen deze mentaliteitsverschuiving bestand gebleven; niet uit blindheid voor het zich opdringen van in-vele-opzichten-nuttige tendenzen maar uit een gezond onderscheidingsvermogen tussen sacrale onweegbaarheden en nuchter-maatschappelijke zaken. Vele zielzorgers

van grote stadsparochies, die krachtens hun maatschappelijke contacten en hun positie, met beide benen op eigentijdse grond stonden, hielden zonder te smelten in 18e eeuws piëtisme, de traditie vast, dat de uitwendige dienst van God aangewezen is op een geheel eigen stijl en zich derhalve distanciëert van steeds wisselende burgerlijke gedragingen, waarbij het taalgebruik niet mag worden uitgeschakeld.
Het zou onjuist zijn het Liturgisch leven van vóór het Tweede Vaticaans Concilie als nog volkomen onbedreigd voor te stellen. De reeds gesignaleerde olijke mythen omtrent het Rijke Roomse Leven hadden bij velen een zekere skepsis veroorzaakt ten opzichte van de Romeinse Liturgie, zowel wat de taal betreft als wat de stijl der handelingen aangaat. De waarde der éénheid sprak niet zo sterk meer aan; men wist niet beter, of die hoorde erbij, maar relativeerde het ideaal. Een religieus sentiment leefde voort in een zoete sleur. Wat echter in bepaalde kringen begon te overheersen, was de dreiging van een in de historie periodiek terugkerende afkeer van het ingeburgerde, al was er van rechtstreekse verzetsaktie nog nauwelijks sprake.

Op het in oktober 1962 geopende Tweede Vaticaans Concilie werd na uitgebreide debatten besloten, dat *het Latijn* als Liturgische taal werd *gehandhaafd* maar dat (o.a. ten gerieve van de vele Missie-gebieden) het gebruik van de verschillende *landstalen* werd *toegestaan*.
Tevens werden enige wijzigingen in de rituele handelingen ingevoerd, in hoofdzaak versoberingen.
Eerst schuchter maar al spoedig in tempo en gedurfdheid toenemend is er toen (opvallend sterk in ons land) een soort verander-koorts ontstaan die hier en daar een peil van vandalisme benaderde, vooral in het kader der "experimenten" waarvan de begrenzing was overgelaten aan de smaak of wansmaak van "koplopers". Een van de meest betreurenswaardige verschijnselen daarbij was het feit, dat ook ouderen die door hun positie een grote invloed maar tevens een grote verantwoordelijkheid hadden, de neiging vertoonden van het in eeuwenlange geestelijke cultuur verworvene (waarvan de diepgang hun misschien ontgaan was) niets heel te laten en daarmee de opkomende generatie in het religieus-luchtledige plaatsten. Waarom moesten in een ijl-tempo, als gold het een zaak van uiterste urgentie, aan de "jongeren" sensationele nieuwigheden worden opgedrongen waardoor hun "godsdienstige samenkomsten" zich al spoedig nauwelijks meer onderscheidden van hun "fuif-en-praatavondjes"? Waarom werd hun de kennis onthouden van heilige tradities die geen zoetelijke en verouderde vromigheidjes inhielden maar die aan waarach-

tige eeuwige mysteries de vorm hadden weten te geven die met de waarde ervan correleerde?
Waarom die onherroepelijke deelstreep tussen de generaties?

Het zou natuurlijk kortzichtig zijn wars te blijven tegen elke verandering. Zoals de burgerlijke samenleving zich in onze tijd is gaan bevrijden van al te knellende banden van over-cultuur, zo heeft ook de religieuze bezinning van heden het recht om na te gaan, welke liturgische voorschriften en gebruiken hun zin verloren hadden en misschien zelfs averechts werkten. Maar versobering is niet hetzelfde als ontluistering en een eeuwenoude Liturgie is te heilig voor een psychische beeldenstorm die zich vergrijpt aan schijnbaar-secundaire zaken als wijwater, wierook, kleding en sacrale gebaren die niet op sentimentaliteit berustten maar eeuwenlang een spiritualiteit van onweegbaarheden levend hielden, welke de mens losstaande van zijn alledaagse sfeer, iets deden voorvoelen van wat God ook aan zintuigelijks, bereid heeft voor die Hem beminnen; en hetgeen St. Paulus qualificeert als iets "dat in geen mensenhart is opgekomen". (Paulus I Cor. II 9).
Wat het Nederlandse Rooms-Katholieke volk over de huidige situatie denkt en of het zich veilig en gelukkig voelt bij de *feitelijke* praktizering van de constituties van het Tweede Vaticaans concilie, is moeilijk te zeggen. Op een paar, óf genegeerde, óf bestreden tijdschriften na heeft het merendeel van het Nederlandse Katholieke volk geen vrije spreekbuis. De meeste publiciteitsmedia zijn "bezet gebied" van waaruit de voorlichting zo niet tendentieus dan toch eenzijdig is; "ingezonden stukken" en "brieven van lezers" zijn, voor zover toegelaten, niet meer dan bescheiden fluisteringen.
Dit artikel stelt geen schuldvraag omtrent de huidige religieuze crisis en bedoelt ook geenzins agressief te zijn. Wel komt het er eerlijk voor uit, dat het *tendentieus* is. Het heeft opzettelijk de belaste en misleidende termen "progressief" en "conservatief" achterwege gelaten maar stelt met grote ernst de voor allen geldende gewetensvraag: *Mogen wij de huidige chaos van doe-maar-raak-experimenten blijven dulden, op gevaar af, dat over een te sterke ontheiliging van de eredienst heen, voor ons Rooms-Katholieke volk ook essentialia worden geschaad, zodat er straks weinig meer overblijft dan een aan plaats en tijd gebonden religieuze folklore? En mogen wij aan een jeugd dit vacuum nalaten als triestige erfenis?*

Een crisis is doorgaans kort en fel en de historie is er om te bewijzen, dat wat eens met vernietiging bedreigd werd, tot glorieuze nieuwe bloei kan komen.

Dit te constateren kan voor velen die de huidige toestand met zorg bekijken, moedgevend zijn, ook al werden er op het Amsterdamse Waterlooplein communiebanken en bidstoelen verkocht, ook al verleert men te knielen en te biechten, al verschimmelen breviers en worden rozenkransen tot curiosa, en al worden geconsacreerde Godshuizen heiligschennend misbruikt voor profaniteiten. Vertrouwen heeft heeft echter een concreet object nodig en een doelstelling die zin heeft. Die doelstelling kan in het onderhavige geval geen andere zijn dan: *wij moeten de éénheid redden* in leer en uitwendige beleving daarvan, de Liturgie. Deze generatie moet, het koste wat het koste, voorkomen, dat de Rooms-Katholieke Kerk uiteen valt in een reeks autonome nationale land-Kerken met ieder een eigen stijl, een eigen taal en straks wellicht ook een eigen leer en een eigen moraal. Het is geen pessimisme de eenheid thans een bedreigd bezit te noemen. Hoewel het Tweede Vatikaans Concilie het Latijn (zoals reeds gezegd) heeft gehandhaafd en slechts ten dele ruimte heeft gelaten voor de landstalen, behoort (althans in Nederland) een *liturgisch volkomen gave H. Mis volgens de Romeins-Latijnse ritus* tot de grote zeldzaamheden, terwijl door onjuiste voorlichting vele eenvoudigen in de mening zijn gaan verkeren, dat deze "tegen de voorschriften" is. Wie de eenheid lief heeft en verdedigt, heeft Christus aan zijn zijde. Immers, toen Jezus op de avond vóór Zijn lijden en onmiddellijk na het instellen van de Eucharistie en het Priesterschap in het "Hogepriesterlijk Gebed" met Zijn Vader sprak, smeekte Hij met grote aandrang, tot minstens vijfmaal toe, om *EENHEID* voor Zijn volgelingen, beseffend, dat Hij die onervaren zwakke mensen eens alleen zou moeten laten in een samenleving met veelvuldige dreigingen en derhalve met de kans op individualistische afscheidingen.
Vele eeuwen heeft de georganiseerde Kerk zich, trots velerlei bedreigingen, soms gevaarlijke verwondingen en zelfs plaaselijke amputaties, kunnen handhaven.
Als wereld-taal die de grondslag werd voor vele andere talen heeft het Latijn behalve op het profane, ook op het religieuze vlak een bijzondere rol mogen vervullen. Taal-historisch bezien immers beschikt het zowel over een strak-logische zinsbouw als over verfijnde gevoelswaarde in de woordbetekenis. We kunnen het natuurlijk *toevallig* noemen dat het Latijn een groot aandeel heeft gehad bij de groei en verbreiding van het Christendom; we kunnen er echter ook een Providentieel beleid in zien. Juist immers door de besproken kwaliteiten is het Latijn vaak een steun geweest om aberrerende opvattingen omtrent Christus' leer en bedoelingen in het goede spoor terug te brengen. Bovendien is het Latijn al eeuwenlang de taal waar-

in de Heilige Mysterieuze God door het overgrote deel van Zijn Kerk in gebed werd toegesproken, altijd edel, nooit sentimenteel. Heeft deze taal dan een religieus monopolie? Natuurlijk niet! Maar wel heeft het Latijn recht om in de Kerk praktisch te blijven voortleven in z'n historische sacraliteit, al of niet in de muzikale omlijsting van het Gregoriaans; en zeker heeft het recht om behoed te blijven voor geforceerde uitbanning door overheersing van zoveel profane talen als de wereld kent. Waar zal de eenheid blijven, wanneer er straks geen officiele Kerktaal meer is die de spiritualiteit van eeuwen heeft gevormd en heeft doorgegeven? Wordt er niet te luchthartig omgesprongen met religieus cultuur-goed?

Is er iets van reactie te bespeuren?

Het antwoord op deze vraag kan bevestigend zijn en wellicht stimulerend werken.
In 1967 n.m.l. werd voor ons land een begin gemaakt met georganiseerd verzet tegen eenzijdigheid in de Liturgische vernieuwing, toen in Utrecht de oprichtingsvergadering plaats vond van de *"Vereniging voor Latijnse Liturgie"*, die zich, zoals de officiële formulering luidt, ten doel stelt *"om de Latijnse Liturgie die onder de druk van een eenzijdig accent op het gebruik van de volkstaal dreigt te worden weggedrukt, levend te houden en verder te ontwikkelen"*.
Deze vereniging telt thans enige duizenden leden en beschikt over een dertigtal regionale afdelingen.
Uit de officiële doelstelling blijkt al, dat de vereniging *een positief doel* nastreeft, n.m.l. *het Latijn te behouden naast de volkstaal*, precies volgens de voorschriften van het Concilie. Wie kan daar bezwaar tegen maken?
Toch heersen er ten aanzien van de vereniging waandenkbeelden: de leden zouden dwepers zijn uit een voorbije periode, starre conservatieven die de gang der historie vrezen; zij zouden een "clan" zijn van klassiek-gevormde intellectuelen met beperkt gezichtsveld of muziek-liefhebbers die erkende repertoires willen beschermen. . . enz. Dit zijn tendentieuze voorstellingen die we maar niet eens zullen bestrijden.
Wel heeft de V.V.L.L. één leidende gedachte, en wel deze:
Laten we toch voorzichtig zijn met de dingen van de geest en ons wachten voor vandalistische haast.
En dat is juist! Louter pragmatisch-denkende mensen die het zintuig voor onweegbaarheden missen, zijn slechte bewakers van cultuur-

goed, want daadzieke breinen vergrijpen zich, misschien onbedoeld, makkelijk aan resultaten van eeuwenlange twijfel, inspiratie, zelfkritiek en gebed.
Om een kathedraal te vernietigen is maar één deskundig-gerichte bom nodig; het puin verzet zich niet maar latere generaties zullen met weerzin naar de schande van de leegte kijken.
Er zijn ook geestelijke beeldenstormen, die het woord, het gebaar en de klank raken. En rond die dreiging ligt momenteel ons aller verantwoordelijkheid.
Het besef van deze verantwoordelijkheid vindt ontegenzeggelijk gezagssteun, nu het hoogste Kerkelijk Gezag vanaf de Advent de experimenteer-periode als geëindigd verklaard heeft.
Het Liturgische Latijn blijft; de landstalen zijn toegestaan, mits de vertalingen betrouwbaar zijn. Voor de Liturgische handelingen worden enige wijzigingen voorgeschreven die aan de sacrale waardigheid geen afbreuk doen.
Éénheid in verscheidenheid is het klassieke kenmerk voor schoonheid. De éénheid is een *onmisbare* faktor. Chaos is ondergang.

Overveen

Dr. J. F. M. Kat

SLUITZEGELS 'Trouw aan Rome'

Verkrijgbaar bij Kan. J. Vlerick, Kasteeldreef 5, Belsele, België, tel. 03-713444. Belgische postgiro 22 43 07 tegen Bfrs. 20 of *f* 1,50 per 80 stuks (vier varianten).

De zin van de geschiedenis

Onder deze titel verscheen in de serie: brochurenreeks priesterstudiegroep Limburg een boekje van Jean Madiran. Het is gebaseerd op zijn rede 'De Christelijke zin van de geschiedenis' (Lausanne, 5e Congres van het Office intern. des oeuvres de formation civique et d'action culturelle selon le droit naturel et chrétien' 5/7/4/68). Het boekje is ingeleid door Dom Fr. G. M. Smeets OSB, Vaals. Prijs *f* 1,50 postgiro 1756835 van past. V. Keulaerds, Heerlen (P.B. 214).
Wie theologische en filosofische kommentaren niet te zwaar zijn, zal hier een dankbaar voorwerp van studie en bezinning kunnen vinden.

Wij halen enkele segmentjes eruit:

Zeker, door het geloof weten wij, dat de Kerk Christus is en dat Zij niet kán vergaan. Maar afgezien van iedere godsdienstige overweging op dit ogenblik en enkel rekening houdend met de historische feiten, die gelovigen èn ongelovigen met hun gewoon natuurlijk verstand kunnen vaststellen, staan wij hier voor iets dat bijna altijd over het hoofd wordt gezien of als bijkomstig wordt aangeslagen en dat niettemin het kapitale feit van de geschiedenis is, n.l. dat de Kerk en Zij alleen de gemeenschap, de instelling is, die de eeuwen trotseert en wezenlijk identiek aan zich zelf gelijk blijft. Zo goed als iedere eeuw heeft geprobeerd, hetzij van buitenaf, hetzij van binnen uit de Kerk fundamenteel te wijzigen; die pogingen hebben korter of langer geduurd, maar allemaal zijn zij voorbijgegaan en tenslotte heeft de Kerk zich steeds weer identiek aan zich zelf hervonden; zo is Zij blijven voortbestaan in deze identiteit en geenszins in haar toevallig nieuwe vormen, met steeds één enkel Credo, één enkel Onze Vader, één enkele decaloog, met steeds dezelfde sacramenten, de apostolische opvolging en het primaat van de Stoel van Rome. En bijna iedere eeuw heeft verondersteld, dat de Kerk zou voortbestaan niet dóór en in deze identiteit... maar in en dóór de verschillende vernieuwingen, welke allemaal ééndagsvliegen zijn geweest.

Ik geloof in de 'lessen van de geschiedenis' voor moralisten, politici, psychologen, dat heb ik U gezegd; en zelfs voor filosofen, op deze voorwaarde, dat zij zich niet inbeelden, dat de natuurlijke rede op zich zelf in staat is de betekenis van de algemene geschiedenis in haar geheel genomen te ontdekken. De voornaamste natuurlijke les van de geschiedenis der mensheid is, dat de maatschappijen gezonder zijn naarmate zij beter de Tien Geboden Gods onderhouden en in verval geraken naarmate zij ze minder goed onderhouden.

Steeds als de Kerk 'zich heeft opengesteld voor de wereld' in plaats van aan de wereld te weerstaan en haar te bekeren, heeft men de christelijke godsdienst natuurlijker en redelijker zien worden; en eenmaal natuurlijker en redelijker geworden, heeft men steeds weer kunnen constateren, dat de christelijke godsdienst veel lof van de kant der wereld werd toegezwaaid, maar ook dat hij tegelijkertijd begon te verwateren, te verstikken en te verkwijnen.
Hij zoekt de richting van het moderne Pantheon der profane afgoden, hij staat op de drempel en heeft hem reeds met één voet overschreden: al zijn oude vijanden zijn dáár bijeen, zij zijn allemaal opgekomen om hem met een vriendelijk schouderklopje aan te moedigen toch toe te treden tot de coexistentie en de dialoog.
Máár op datzelfde moment gebeurt er altijd iets. Er gebeurt iets, maar niet op de drempel van het Pantheon, niet bij hen die daar in een kring bijeen staan. Neen, elders gebeurt er iets, elders, ergens ter zijde, ver weg; het christendom verschijnt altijd weer ergens in een uithoek, buiten het compromis met de wereld, waaraan men bij de ingang van het Pantheon bezig is de laatste hand te leggen.
Telkens als men in de geschiedenis het christendom heeft zien verflauwen en verslappen in een compromis met de wereld, heeft het zich nooit binnen dit compromis kunnen overleven of tot nieuw leven komen, ondanks de vaak oprechte pogingen van hen die alles in het werk stellen om de schikking tot het minst slechte of het minst harde resultaat te brengen. Neen, het christendom verschijnt opnieuw buiten het compromis, waarin een verzwakt geloof gemene zaak maakte met het onbestendig lot van een voorbijgaande wereld.
Want ziet U, de wereld doet niets anders dan voorbijgaan, dat is zijn eigen aard, en het Christendom kan niet anders dan herleven, dat is zijn eigen aard: en dit zijn twee werkingen, die niet alleen onderscheiden zijn, maar absoluut heterogeen

ten opzichte van elkaar. En het christendom herleeft altijd, teruggrijpend niet naar zijn laatste staat van verval, maar naar zijn eerste staat van integraal licht; niet met een verwijzing naar de theologen van het laatste 'onweer', al was het maar om ze ten dele te verbeteren, maar naar het geloof van Sint Petrus en Sint Paulus in zijn onveranderlijke integriteit en zijn eeuwige actualiteit.

Ned. episcopaat rebelleert tegen de Kerk

Na een jarenlang wanbeleid op het gebied van geloofs- en zedenleer komt het Nederlands episcopaat thans in opstand tegen 'n disciplinair voorschrift van de Kerk: de celibaatsverplichting.
Onder druk en met ruggesteun van de vrijzinnige synode van Noordwijkerhout die niet representatief is, en op grond van de ongezuiverde nieuwe katechismus is men tot deze fatale stap gekomen.
Het is duidelijk gezien de hele situatie, dat dit disciplinaire punt, ondergeschikt is, aan een hele serie plannen van veel verstrekkender betekenis, die in nog flagrantere tegenstelling zijn tot de leer.
Het schisma is een feit geworden!
Dat de Kerk spreke!!

Grootscheepse vervalsing van Goddelijke en Kerkelijke Huwelijkswetten

Nu er in Nederland zeven gebroken kromstaven in het stof liggen is het voor niemand meer verwonderlijk, dat er op het terrein van het huwelijk schandelijke dingen gebeuren. Officieel....
Ziehier enkele passages uit een artikel in de Haagsche Courant van 13 december 1969:

Formeel is het inderdaad nog wel zo, dat iedere katholiek die wil scheiden zijn verzoek om nietigverklaring van een huwelijk aan de kerkelijke rechtbank moet voorleggen en dat deze bij zijn beslissing de regels van het kerkelijk wetboek volgt, maar in de praktijk is met name de gedragslijn tegenover burgerlijk-gescheidenen in de loop van de laatste jaren aanmerkelijk versoepeld. In het bisdom Den Bosch evenwel is het duidelijk, dat met de komst van officiaal Bressers niet alleen de praktijk in beweging is geraakt, maar dat ook het principe is aangevat.
Punten van veranderde praktijk: het feit dat de bisschoppen van Nederland de kennelijke ontwrichting van een huwelijk niet met gesloten ogen voorbij willen gaan - en voorts dat katholieken die 'uit elkaar zijn gegaan' niet meer (zoals vroeger) buiten de kerk en sacramenten worden gehouden. Punt van principe, in Den Bosch dan althans: heeft Christus in zijn uitspraak 'wat God gebonden heeft dat kan de mens niet scheiden' misschien toch minder strak gedacht dan de kerk officieel lange tijd heeft gedaan - en formeel nog altijd blijft doen?
De huwelijksrechter in Nederlands beweeglijkste bisdom is officiaal Bressers, een 31-jarige priester in grijs colbert, blauw overhemd en bruine das. Wanneer hij in de conferentiezaal van het Bisschoppelijke paleis - schuin tegenover de Sint Janskathedraal - zich over de nieuwe echtscheidingswet van minister Polak uitspreekt, zegt hij: 'Het is goed dat de mensen met de realiteit leren leven. Scheiden ook als één van de

partners er tegen is moet mogelijk zijn. Ik geloof, dat wanneer het gehuwd zijn in geen enkel opzicht meer functioneert, het huwelijk in feite zichzelf heeft ontbonden.'
Officiaal Bressers misschien de jongste man, die in Nederland recht spreekt, glimlacht verontschuldigend wanneer hij voorzichtig suggereert, dat Christus zijn uitspraak 'Wat God gebonden heeft kan de mens niet scheiden' wellicht anders heeft bedoeld, dan de fervente tegenstanders van echtscheiding in de rooms-katholieke kerk veronderstellen.
'Wanneer wij nu de oprechtheid als de belangrijkste evangelische levenshouding zien dan heeft onze kerk in het verleden talloze gewetensvolle katholieken onmenselijk zwaar belast.
Officiaal Bressers is een man, die ruiterlijk het falen van zijn eigen kerk erkent. Pastoors hebben in het verleden onnoemelijk veel leed berokkend doordat ze te star aan letterlijke teksten vasthielden, maar wij kunnen het hun niet eens kwalijk nemen' vindt hij omdat men in de kerkelijke hiërarchie toen nog niet menselijk over de echtscheiding durfde te denken.
Een gescheiden man of vrouw was tien, vijftien jaar geleden voor de katholieke kerk in Nederland nog een 'outcast'. Wie zijn huwelijk had laten ontbinden mocht niet meer biechten, kon de communie en de sacramenten niet meer ontvangen en had geen recht meer op een kerkelijke begrafenis.
Gelukkig is het niet meer zo, wie gescheiden is wordt in Nederland als volwaardig katholiek bediend. Al zal de pastoor meestal wel willen weten of men nog oprecht gelovig is. Of dat zo is moet ook aan het licht komen wanneer een gescheiden man of vrouw voor de tweede keer in de kerk wil trouwen. Een tweede huwelijksinzegening mag nooit een plechtigheid voor de buren zijn.
Maar van de honderd verzoeken om een tweede kerkelijke huwelijksinzegening worden er gemiddeld maar twintig afgewezen. Moeilijkheden zoals die van dokter Vlimmen doen zich niet meer voor.

Officiaal Bressers, enig kind van een gelovig Tilburgs echtpaar, maakte na een opleiding aan het seminarie een bliksemcarrière toen bisschop Bekkers hem als onderwijzer uit een schoolklas weghaalde om hem kerkelijk recht te laten studeren.
Nu is hij als het om ideologische problemen gaat de plaatsvervanger van Bekkers opvolger bisschop Bluyssen. De jeug-

dige priester, die niet alleen over uittredingen, maar vooral ook over echtscheidingen een eigentijds oordeel vormen moet is een man, die de dingen realistisch ziet.
Jaren geleden werd de scheiding tussen tafel en bed als een juridisch foefje voor katholieken ingevoerd. Het voor de schijn ophouden van een huwelijk is gelukkig niet meer nodig nu de katholieke hoogwaardigheidsbekleders in Nederland op het jongste pastoraal concilie de omstandigheid dat twee mensen na verloop van tijd niet meer met elkaar overweg kunnen als een bestaand feit accepteerden.
Een katholiek echtpaar dat wil gaan scheiden zal daar niet door een pastoor vanaf worden gehouden, want de kerk erkent ieders persoonlijke verantwoordelijkheid. Maar mocht men met gewetensproblemen zitten dan kan men bij de pastoor of bij Katholieke Bureaus voor Huwelijksaangelegenheden voor steun terecht. De begeleiding, die men dan probeert te geven mag op uitdrukkelijk bevel van de bisschop nooit negatief tegenover scheiden en evenmin uit de hoogte zijn.
De gescheiden katholieken treedt men in Nederland niet meer met de wet in de hand tegemoet. Integendeel er komt steeds meer begrip voor hun situatie. 'Misschien komt het daarom,' erkent officiaal Bressers, 'dat ik mij zo diep voor Paus Paulus schaam omdat hij kort geleden zei dat men de paar beschaafde landen in de wereld alleen kan herkennen doordat ze nog geen echtscheidingswet hebben' . . . .

'Wat God vereend heeft zal de mens niet scheiden,' waarheid voor elke tijd!
Moge de wereldkerk deze ambtsdragers uitstoten.
Want elk rijk dat verdeeld is zal ten gronde gaan.

Het huidige sexuele gedragspatroon als schadelijke agens voor onze gezondheid

Dit schreef dokter M. C. Hilbrink in Nillmijmeringen dec. 1969. Wij halen er enkele fragmenten uit.

Gelukkig is de tijd voorbij dat gesprekken over sexualiteit in vele gezinnen taboe waren. Over een van de meest natuurlijke functies van het menselijk lichaam, de drift tot de instandhouding van de soort, kan tegenwoordig rustig worden gesproken. Dit heft zeer vele frustaties op en is daarom op zich veel gezonder.

Voor de instandhouding van de soort is ook nodig dat de mens zich voedt en daarom is eetlust noodzakelijk. Daarnaast is de geslachtsgemeenschap noodzakelijk en om daartoe te komen dient de sexualiteit.

Nu is het voor de gezondheid van de mens een uitgemaakte zaak, dat niet alleen de eetlust aan bepaalde grenzen is gebonden maar ook de sexualiteit. Evengoed als de eetlust voortdurend aangepast moet worden aan de behoeften van de mens, dus niet zonder schade ongebreideld kan zijn, zo staat het ook met de sexualiteit, met dat verschil dat er van sexualiteit in werkelijke zin pas sprake is op de geslachtsrijpe leeftijd. Op zich is het dus niet vreemd dat na een periode van zovele frustraties de sexualiteit in onze huidige samenleving een bijna overheersende rol speelt. Dat heeft zonder meer tot gevolg dat er op dit gebied ook sprake is van bepaalde excessen. Excessen welke zowel voor onze lichamelijke als geestelijke gezondheidstoestand ernstige gevolgen kunnen hebben. Wanneer we ons eerst tot de lichamelijke gevolgen beperken, dan kan men het volgende constateren.

JEUGDPROSTITUTIE

Momenteel ontwikkelt zich een bepaalde nieuwe vorm van een zekere prostitutie onder de jeugd. Nu is de prostitutie er altijd geweest en zal er altijd ook wel blijven, maar de prostitutie in de achter ons liggende jaren was zo langzamerhand gereglementeerd en had men uit gezondheidsoogpunt goed in handen. Het aantal geslachtsziekten in ons land was tot een zeker minimum teruggebracht.

Mede door de overdreven aandacht van pers, radio en vooral televisie op het gebied van de sexualiteit is het bij de jeugd heel gewoon geworden, dat een jongen deze week met dit meisje en die week met dat meisje geslachtelijke omgang heeft, louter terwille van de sexualiteit zonder enige andere bindende relatie. Helaas is deze bepaalde vorm van prostitutie er de oorzaak van dat het aantal geslachtsziekten weer gestadig in omvang toeneemt, met dat grote gevaar in zich, dat velen er niet voor durven uit te komen en geen dokter consulteren.

Maar niet alleen lichamelijk, ook geestelijk hebben deze vrije opvattingen onder de jeugd desastreuze gevolgen. Er zijn namelijk vooral onder de meisjes vele, die, eenmaal in aanraking gekomen met de beleving van de sexualiteit, met hun gevoelens in de knoop komen. Is het dan vreemd dat ik van een psychiater mocht vernemen, dat hij minstens drie tot vier maal per week geconfronteerd wordt met een poging tot zelfmoord door meisjes die met dit probleem geen raad weten?

Op zich is dit laatste al een aanwijzing dat voor de sexuele beleving ook een verstandelijk ontwikkelingsniveau aanwezig moet zijn, dat op zijn beurt weer aan een bepaalde leeftijd is gebonden. Vele artsen, psychiaters, priesters en psychologen zijn het erover eens, dat de communicatiemedia in hun afwijzing van vroegere gewoonten, op dit gebied te ver zijn gegaan, er geen rekening mee houdend dat ook de sexualiteit aan een bepaalde geestelijke volwaardigheid is gebonden.

Na de toog, het ondergoed uit

Elsevier's Weekblad 6.12.69.

Een warme voorstander vinden de naturisten in de persoon van pater dr. J. A. M. Pennock msc, directeur van het RK pedagogisch bureau van het VHMO te Den Haag. Deze geestelijke maakte persoonlijk met het naturisme kennis en liet zich niet slechts van een afstand voorlichten. Pater Pennock bracht aan de bisschop van Rotterdam, monseigneur M. A. Jansen, een officieel rapport uit over het naturisme, en wel vooral over het meest opspraak makende facet ervan, het nudisme. In het laatste nummer van 'Naturisme', het kwartaalblad van de federatie, wordt het rapport gepubliceerd. Wij citeren: 'Het naturisme heeft in korte tijd ruime vlucht genomen. De verwachting is gewettigd, dat het aantal leden van de bestaande clubs en bonden in de komende vijf jaar zal verdubbelen zoals het zich ook in de afgelopen vijf jaar heeft verdubbeld. Wellicht zal het tempo van de uitbreiding nog hoger liggen. Ook in het buitenland, met name Frankrijk, Engeland, Duitsland, Amerika, Zweden, Denemarken, Oostenrijk en Joegoslavië is de deelname groot en nog steeds toenemend.' Pater Pennock zegt dat men niets anders doet dan 'tot recreatie ongekleed van natuur, zon, zee, wind en water genieten, al kamperend, sportend, lezend, rustend. De enige reden waarom men het doet is, omdat het zo heerlijk is. Het is heerlijk wanneer men dit ongedwongen doen kan, omdat iedereen het doet zonder dat iemand je erop aankijkt.'

De directeur van het R.K. pedagogisch bureau zegt dat het vooroordeel van de buitenwereld tegenover deze manier van ontspanning, enigszins beklemmend werkt. Men moet het geheim houden, kan er niet vrij over praten, wordt hierin niet geaccepteerd. Onder gelijken, op de terreinen, valt de beklemming vanzelf weg.'

Dr. Pennock besluit met te zeggen dat een negatieve houding van de R.K. Kerk tegenover het naturisme niet gerechtvaardigd en juist is. 'Mijns inziens is zelfs een afzijdige houding misplaatst.'

Zoals men ziet: het naturisme heeft vele voor- en tegenstanders. Van dr. Pennock tot de Texelse bakkersdochter Fenny Timmer.

VERLICHTING EN ONTMYTHOLOGISERING

Vicaris-generaal emeritus, bisschoppelijk vicaris Dr. Josef Teusch uit Keulen, heeft een preek gehouden op 7 september 1969. Wij halen daar enkele korte samenhangen uit:

200 jaren geleden wordt de paus in het nauw gedreven. Men eist opheffing van de Jezuïetenorde van hem. Het gehele kloosterleven is in discrediet. Overal treden Jezuïeten, Benedictijnen, Franciscanen, Cisterciënsers, Servieten uit. Deze uitgetreden kloosterlingen worden de heftigste vijanden van het kloosterwezen. Het publiciteitsmiddel van de 'progressieven' van deze periode is het z.g. pamflet. En de roman. Het lievelingsthema van de romans uit deze sector is het gedetailleerd beschrijven van sex tussen mannelijke en vrouwelijke religeuzen. Later zal deze fantasie als reëel opgenomen worden in de z.g. 'Papenspiegel' van de hand van Otto von Corvin-Wierbitzki.

In 1773 wordt de Jezuïetenorde opgeheven. De leden van deze sociëteit nemen de open gevallen plaatsen van wereldgeestelijken over. Uit Spanje en Portugal worden zij met duizenden op discriminerende wijze het land uit gezet.

1803 saecularisatie. Alle kloosters worden gesloten. Adel en steden maken zich van de eigendommen meester. Ziekenhuizen en bejaardentehuizen die door de kloosters werden beheerd vallen weg. Het hogere katholieke onderwijs valt weg. De missies in Azië, Afrika, Latijns Amerika krijgen geen hulp meer. Europese militairen en zakenlieden nemen de Jezuïeten-plantingen in Zuid-Amerika over.

Bisschoppen in Frankrijk, Italië, Nederland, Duitsland gaan tot het offensief op de paus over. De Franse accepteren het Gallicanisme, een nationale kerk. De paus is niet onfeilbaar, de Kerk zou zijn beslissingen moeten goedkeuren. In Italië stelt de synode van Pistoia vast, dat de autoriteit in de Kerk bij de hele Kerk ligt. De Paus is feilbaar. Maar de gehele Kerk kan hem dienstvolmacht geven. De uitwendige tucht, ook in de Kerk, komt aan de staat toe. Episcopalisme, d.i. beweging van de bisschoppen tegen het oppergezag van de Paus. Zowel in Frankrijk als in Italië gaan deze aktiviteiten gepaard met 'dienst' aan de autoriteit in de staat.

Wat Nederland betreft, de Paus had stelling genomen tegen het Jansenisme. Deze leer toonde zich als diep religieus. Zij is komplex. Fundamenten zijn: de massa van de mensen is verdoemd. Alleen de uitverkorenen worden gered. Wie gered wil worden mag alleen handelen vanuit 'belangeloze liefde' tot God. Over de zonden berouw hebben, niet alleen omdat Gods majesteit beledigd is, maar ook uit vrees voor straf, is volgens deze leer zondig egoïsme. Op zedelijk gebied is men zeer rigoreus, op geslachtelijk gebied evenzeer, Manicheïstisch. De kerkjurist B. van Espen uit Leuven bracht een boek uit over 'Het universele kerkelijke recht', de Bijbel van het Episcopalisme.
Petrus Codde, apostolisch vicaris in Utrecht, rond 1700 verzet zich tegen de pauselijke beslissingen inzake het Jansenisme. Hij wordt afgezet. Met advies van genoemde van Espen kiest men in Utrecht zonder en tegen Rome een aartsbisschop. Een gesuspendeerde Franse bisschop verricht de geldige, maar onwettige wijding van C. v. Steenhoven.

Het schisma is er in Nederland, het is er tot op heden.
Een student van van Espen, N. v. Hontheim brengt vanuit Nederland het Jansenisme naar Duitsland over. Hij publiceert onder de schuilnaam Febronius een boek. Daarin staat, dat de Paus alleen zeggenschap heeft in het bisdom Rome, ook wat leerautoriteit betreft. Zeker hij is de eerste naar eer en rang onder de bisschoppen. Deze auteur zal eens wijbisschop van Trier worden.
Het boek is in. Het past precies in het straatje van bisschoppen uit Frankrijk, Italië, Nederland en Duitsland en dat van de wereldlijke overheden.

Machtige Duitse bisschoppen, die toen ook nog wereldlijke vorsten waren, voorop de kardinaal-aartsbisschop van Keulen, de bisschoppen van Mainz, Trier, Salzburg (Oostenrijk) ontmoetten elkaar in Bad Ems en formuleerden eisen van meer zeggenschap aan de Paus. (Emser Punktation met 25 punten).
Spoedig hebben deze en de andere bisschoppen, die streefden naar nationale kerken andere zorgen: de Franse revolutie.
De Paus wordt gevangen genomen (Pius VI), de kardinalen weggevoerd, de aartsbisschop van Keulen vlucht.
Ook de opvolger van Pius VI, Pius VII wordt gevangen genomen.
Vijf jaren is de Kerk praktisch zonder pauselijk bestuur, ook zonder de curie, zonder bisschoppenconferenties, zonder synoden.
De strijd spitst zich toe tegen het Christendom überhaupt. Wat wij ontmythologisering noemen heette toen Verlichting, Aufklärung. Tegen het geloof: het verstand. Geen dogma's geen inspiratie van de Schrift, geen leerambt. En ziet, hierop vinden zich de revolutionairen en de 'weldenkende' anti-revolutionairen.
Het gaat om 'de mens'. Overal worden kerken verkocht en gesloopt. Alleen in Keulen 75 kerken en kapellen.
Het gezag wordt ondergraven, de moraal, gevoel voor het schone.
Het Keulse domkapittel laat stiekum een wonderschoon Gothisch sacramentshuisje heimelijk in de Rijn werpen... In Seligental wordt de straat geplaveid met varkensleren boekenruggen uit de Franciscanenbibliotheek.
De nieuwe 'godsdienst' van de menselijkheid viert hoogtij. Vrijmetselaars en Verlichten (Illuminaten) spelen een grote rol, en allerlei geheime bonden met merkwaardige graden en riten. Men belijdt het geloof in God, maar verwerpt de openbaring, men gelooft in de menselijkheid.
En ziet eens welke schitterende namen voorop gaan bij de Illuminaten: Goethe, Herder, Knigge, een van Thurn und Taxis, ook katholieken. De wijbisschop van Trier wil de vereniging van katholicisme en protestantisme. Het pausdom moet weg, het episcopalisme is de kans met de protestanten samen te gaan.
Immers als er geen dogma's meer zijn en er geen leerambt meer is, dan kunnen katholieke en protestantse geestelijken elkaar toch wederzijds vertegenwoordigen! Er is inderdaad kanselruil.
De bisschop van Würzburg is nog progressiever. Hij stelt als professor voor zijn theologen de protestantse rationalist Gottlieb Paulus aan. Deze Paulus is nog vooruitstrevender en sticht een seminarie voor katholieke en protestantse aankomende geestelijken samen.
Napoleon gaat onder, er wordt een nieuw Europa geboren. Het Christendom staat weer op. De goede dingen van de Verlichting heeft het geïntegreerd.

Er is toch maar weinig nieuws in de wereld!

CELIBAAT: DICTATUUR VAN ROME?

In de Volkskrant van 6 nov. l.l. stelt de heer A. Wiercx - die in ingezonden stukjes al meermalen opvallend vrijzinnige opvattingen ten beste heeft gegeven - een bijzonder radikale oplossing voor van het 'brandend probleem' van het priestercelibaat: 'de plaatselijke kerken moeten dit probleem los van Rome oplossen'; de bisschoppen moeten dus opstaan tegen het - van Godswege - toch zeer grote gezag van Christus' plaatsbekleder op aarde. Ja, ze moeten zelfs opkomen tegen hun eigen beslissingen, want het wereldepiscopaat heeft op het Concilie in november 1965, slechts met 4 stemmen tegen, zich uitgesproken vóór handhaving van het priestercelibaat; een 'kleinigheid' waar de heer Wiercx blijkbaar niet aan heeft gedacht. 'En wanneer de bisschoppen daartoe niet de 'moed' (tot opstand!) bezitten, moeten de priesters zelf het heft in handen nemen' - tot opstand dus tegen Paus en hun bisschoppen. 'Alleen op die wijze kan de dictatuur van Rome worden gebroken.'

Enige dagen later haakte de heer mr. Th. van Raalte (vermoedelijk niet katholiek) in op de wonderlijke opvattingen over gezag van de heer Wiercx en verkondigde de onbewezen stelling 'dat dictatoren het ongeluk beogen van wie zich binnen hun invloedssfeer bevinden. Met de curie is dat niet anders.' - Als het waar is, wat de heer van Raalte beweert, zijn Paus en curie heel grote misdadigers; als het **niet** waar is, lastert de heer mr. van Raalte.

Sinds meerdere jaren ziet men niet meer dat **de redactie van katholieke kranten** een **kanttekening, rechtzetting of protest plaats bij vrijzinnigheden, formele ketterijen zelfs,** voorkomend in ingezonden stukken e.d. Schrijver dezes wil daarom een antwoord geven op bovenvermelde vrijzinnigheden en koestert enige hoop dat hem de gastvrijheid **niet** zal worden geweigerd, die in dit dagblad* aan bovengenoemde schrijvers **wel werd verleend,** voor het spuien van - zacht gezegd - vrijzinnigheden.

De heer W. laat voor het gemak maar buiten beschouwing, - hoewel hij het toch zeker weet - dat de H. Kerk niemand tot het celibaat verplicht, omdat ze niemand tot het priesterschap verplicht. Door dit procédé komt zijn argumentatie beter aan, bij de argeloze lezer althans, maar volledig en zelfs eerlijk, kan men deze voorstelling van zaken toch niet noemen.

De H. Kerk dwingt dus niemand, maar nodigt uit wie zelf willen. En zo is het ook met alle religieuzen; de Kerk doet wat Christus zelf in dezen heeft gedaan: Hij dwingt niet maar nodigt uit. 'Zo gij volmaakt **wilt** zijn, ga, verkoop wat ge bezit, geef het aan de armen en ge zult een schat bezitten in den hemel; en dan: kom en volg mij" (M. 19:21). Petrus zegt daar ook (Mt. 19:25): 'Wij hebben **alles** verlaten en zijn U gevolgd.' - Dan verklaart de Heer: 'Alwie huis, broers, zusters, vader, moeder, kinderen en akkers verlaat om mijn naam, zal het honderdvoud ontvangen en het eeuwig leven verwerven.' (Mt. 19:29). - Verder: '... er zijn er die zichzelf onhuwbaar hebben gemaakt omwille van het Rijk der hemelen. Begrijpe wie het kan vatten' (Mt. 19:12). Wel zegt Chr. erbij: 'Niet allen begrijpen deze woorden, maar alleen zij aan wie het gegeven is' (Mt. 19:11). Vgl. 1 Cor. 7:1, 7, 8, 32-34. Als dit uitnodigen tot het celibataire priesterschap 'dictatuur van Rome' is over het 'menselijk geluk', als dat is 'het ongeluk beogen' (v. Raalte) van de betreffenden, is het niet in te zien, waarom deze liefelijke qualificaties niet evenzeer zouden gelden b.v. voor de plm. 1 miljoen vrouwelijke religieuzen in de wereld.

Er is evenwel iets anders: de heer W. toont een werkelijk te ver gaande onkunde van de gezagsverhoudingen **door Christus zelf** aan zijn Kerk meegegeven, om publiekelijk over deze zaken te gaan meepraten. Dat gezag komt van Godswege en niet van het 'Volk Gods' (dat zou inderdaad democratie zijn); ook hebben Paus en bisschoppen zich dat niet zomaar toegeëigend. Integendeel, de officieel lerarende Kerk (ecclesia docens) geeft van de krasse beloften en uitspraken van den Heer, een heel **bescheiden interpretatie.**

Ziehier: '.... op U (Petrus) zal ik mijn Kerk bouwen'; d.i. op één man, dat wil nogal wat zeggen! (en heeft met democratie weer niets te maken). Sterker: '... aan U de **sleutels** van het rijk der hemelen!' Nog krasser: '... al wat Gij zult binden op aarde' etc. (Mt. 16:18 vlg.). -

Na zijn verrijzenis vervult Jezus deze belofte en stelt Petrus aan tot universele herder over heel de Kerk, die Hij vergelijkt met een kudde.

'Weid mijne lammeren, weid mijne schapen' (2x). Zoals in een kudde de lammeren worden geleid door de moederschapen en

* De Volkskrant n.l. Zij weigerde het artikel **wel.**

heel de kudde door de herder, zo krijgt Petrus bestuursmacht over de gelovigen (lammeren) en hun directe leiders, priesters en bisschoppen (Jo. 21:15).
Kort voor de gevangenneming van zijn Meester, ontvangt Petrus niets minder dan het charisma van **de waarheid in het geloof:** 'Simon, Simon, de satan heeft begeerd U te ziften als tarwe (= tot afval te brengen) maar ik heb voor U gebeden dat **Uw geloof niet bezwijke,** en gij, eens bekeerd, versterk Uw broeders' (Lc. 22:31). - Het gebed van de Godmens zelf kan natuurlijk niet onverhoord blijven; Petrus ontvangt duidelijk de genade van het bezit van de waarheid in het geloof en moet zó toegerust, de andere apostelen daarin sterken. - Dit alles nu, wat **Petrus alléén** betreft.

In even sterke en verbazingwekkende termen heeft Christus het **hele apostelcollege** - en Petrus derhalve ook - met leer- en bestuursmacht bekleed. Ook voor hen gelden de woorden: 'al wat gij op aarde zult binden - ontbinden' etc. (Mt. 18:18). Ze ontvangen een zending, een leeropdracht: 'Gaat en onderwijst' etc. (Mt. 28-19). - 'Wie U hoort, hoort mij' etc. (Lc. 10:16). Dan de zo inhoudsvolle woorden waarmede hun Goddelijk licht en bijstand worden beloofd: 'De Vader zal U een **andere helper** geven om bij U te blijven **voor altijd,** ... de Geest der waarheid ... Hij blijft **bij U,** is **in U.**' (Jo. 14:15-7). 'De Geest der waarheid zal U **tot de volle waarheid geleiden**' (Jo. 16:13 vlg.). 'De H. Geest die de Vader U zal zenden in mijn naam zal U **alles leren,** en U **alles in herinnering brengen,** wat ik U heb gezegd' (Jo: 14:26). Van zich zelf zegt Jezus ook: **'Ik zal met U zijn** tot aan het einde der tijden' (Mt. 28:20) en Hij verklaart: 'Gij zijt het zout der aarde, het licht der wereld' (Mt. 5:13-14). (Zie verder Hand. 1:5 en 2 Jo 1:2).

Ziedaar een overzicht van de zeker grootse, verbazingwekkende beloften en uitspraken, waardoor Christus Petrus (de Pausen) en het apostelcollege (wereldepiscopaat) met leergezag en bestuursmacht heeft bekleed.
Welnu de officieel lerarende Kerk, Pausen en Concilies geven van deze krasse uitspraken een **voorzichtige bescheiden interpretatie.** Woorden als 'Wie U hoort, hoort mij, etc., 'de H. Geest zal U alle waarheid leren' etc., gelden niet - leert de Kerk - van iedere bisschop afzonderlijk maar van het college, het wereldepiscopaat. Alleen als de Paus alléén, of het wereldepiscopaat met de Paus - in concilie b.v. - een bindende, definitieve uitspraak doet over geloof of zeden, is het een onfeilbare uitspraak.

cf. Vaticanum II. Constitutie over de Kerk. Lumen gentium. No. 22-25.
In tegenstelling met wat de heren W. en van R. zomaar beweren, is de bestuursvorm van de Kerk **geen dictatuur** en de Paus is ook geen 'absolute monarch'; Paus en bisschoppen zijn n.l. **gebonden** aan de gegevens der Goddelijke openbaring, de H. Schrift, de Goddelijke overlevering en de uitspraken van vroegere concilies. Maar het persoonlijk gezag en de bestuursmacht aan Petrus gegeven - aan één man - zijn zó groot, dat we absoluut niet van een democratische bestuursvorm van de Kerk kunnen spreken. Hij ontvangt zijn volmachten **van God** en niet van het volk, kan dus door het volk ook niet ter verantwoording worden geroepen. Dan zou het 'volk Gods' boven de Paus staan en deze zou dan niet meer de rots zijn, geen sleutelmacht meer bezitten en van hem zou niet meer gelden 'al wat Gij op aarde zult binden' etc.

Tractaten over Kerkstructuur hebben dan ook altijd gesproken over 'hiërarchische' of **'monarchale bestuursvorm'.** De oude Potters 'Verklaring Ned. Katech.' dl. III p. 17. - De nieuwe Potters (1952) dl. III p. 68 vlg.. - J. Klug Kath. Glauben dl. 3 hfst. 5. - Boulenger Doctrine cath. [10] 1e dl. p. 153, - J. F. Groot Handleiding ek [11] les 31 en zelfs de Nieuwe Katechismus p. 420: 'de apostelen ... hoogste zeggingsmacht' al wordt dat op blz. 425 ook wat raar afgezwakt: de bisschop 'ontvangt zijn macht namens het volk'.
Omdat er evenwel in de H. Kerk 2 subjecten zijn 'van de hoogste en volledige macht over de gehele Kerk' n.l. de Paus alléén en het wereldepiscopaat met de Paus (Vatic. II Lumen Gentium no. 22) wanneer de Paus n.l. het wereldepiscopaat daartoe uitnodigt, - moeten we spreken van 'n **monarchale-collegiale bestuursvorm der Kerk.** Een zekere mate van inspraak, overleg, adviesgeven is met deze bestuursvorm zeker verenigbaar en is er ook altijd wel geweest; deze Paus heeft daartoe zelfs een nieuw instituut in het leven geroepen: de Bisschoppen-Synode.

Zó, **déze bestuursvorm** heeft de Heer voor zijn Kerk gewild. En wat anderen dan willen, op dit punt, wat de Septuagint, de contesterende priesters, de self-made theologen van ingezonden stukken, de mannen van de los-van-Rome beweging in ons Nederland nu willen, wat een Hans Küng wil of een kardinaal Suenens zelfs zou willen, doet niets ter zake. Tijdens de bischoppensynode te Rome schreven Romeinse correspondenten van Nederlandse kranten misprijzend 'dat er met het primaat-

schap wel niets zou veranderen' - 'dat de synode wel geen **beslissingsbevoegdheid** zou krijgen' etc. dat zou nota bene de synode plaatsen boven de Paus! Zelfs de theologen hebben **geen enkel leergezag** en het Nederlands Provinciaal 'concilie' natuurlijk ook niet. Het is niet tot hen dat Christus gezegd heeft 'Wie U hoort, hoort mij' etc. 'De H. Geest zal U alle waarheid leren' etc., maar tot het hele apostelcollege - het gezamenlijke wereldepiscopaat. De vraag is **alléén** en **uitsluitend** welke bestuursvorm Christus voor zijn Kerk heeft gewild.

Wat nu het priester-celibaat aangaat: niet alleen de Paus in zijn encycliek maar ook het wereldepiscopaat op het Vaticanum II heeft zich daarover uitgesproken. Op 13 nov. 1965 hebben van de 2091 aanwezige bisschoppen zich 2005 voor handhaving van het celibaat uitgesproken, 17 met een voorbehoud, 65 tegen en 4 stemmen waren ongeldig. Later, nadat de tekst was bijgeschaafd hebben bij de promulgatiestemming 2390 bisschoppen vóór handhaving gestemd en 4 tegen.

Voor een priester die nog gelooft aan het grote gezag, aan de Kerk gegeven en aan de zozeer beloofde werking van de H. Geest - tenminste in een algemeen concilie! - zou de zaak nu voorlopig uit moeten zijn, gezien zulk een overweldigende meerderheid van stemmen. Maar neen; vóór Chur vraagt de Septuagint in een brief aan de Nederlandse bisschoppen, hoe zij van plan zijn... **speciaal(!)** het celibaatsvraagstuk aan te pakken (Volkskr. 19-6-1969). En de Tijd van 22 nov. l.l. publiceert van dezelfde groep een verklaring 'dat zij de celibaatsverplichting... **niet meer** op zichzelf en op anderen **van toepassing achten(!)**, en dat na hun **vrijwillig** en plechtig gegeven woord!

Het priestercelibaat is ook nu nog, na jaren van hetze ertegen door bedienaren der Kerk zelf, helemaal geen 'brandend probleem' voor de priesters boven de 40 jaar. Waarom bij de anderen dan zoveel ontrtouw aan hun gegeven woord? Waarom zoveel (hoe mild uitgedrukt!) 'uittreden uit het ambt?' Nederland heeft n.l. van heel de wereld het hoogste percentage aanvragen om dispensatie in het celibaat, **3,26%** nl.; (In Frankrijk 1.35%, in Engeland en Ierland 0,09%! (Tijd van 2, Volkskr. van 3 juli '69).

De oorzaken zijn vele; de vorming op de groot-seminaries is een belangrijke b.v. Maar de diepste oorzaak ligt m.i. in het individuele geestelijk leven, met name in het ontbreken van gebedsleven. In Nederland (en verder in West-Europa?) zijn er nu vele honderden priesters die niet meer bidden, geen brevier, meditatie etc. - En men probeert deze houding ook theoretisch te funderen door onderscheid te maken tussen het **uitdrukkelijk gebed**, d.i. het formele gebed, dat wat elke gelovige bidden noemt; - en verder het **niet-uitdrukkelijke gebed**: d.i. medemenselijkheid, je inzetten voor de naaste, het 'leefbaar maken' van de wereld; dit laatste, zegt men dan, is een andere weliswaar, maar óók een vorm van gebed en **deze is voldoende.** Prof. Schillebeeckx O.P. die deze theorie ook aanhangt, spreekt van impliciet gebed. Het uitdrukkelijke gebed, het formele eigenlijke bidden is goed voor die dat willen kunnen, **maar hoeft dan niet meer.**

Deze theorie betekent een ware revolutie; ik betwijfel of ze de eeuwen door ooit openlijk is verkondigd. Ze gaat in tegen de H. Schrift, de leer van kerkvaders en kerkleraren, de opvatting en de praktijk van alle stichters van religieuze orden en congregaties en van alle heiligen. Ik laat daar of men ze een formele ketterij moet noemen, maar een **dodelijke dwaling** is ze zeker. Ook de celibataire priester kan niet zonder liefde leven. En zijn liefde voor zijn Heer en Meester - groeit en leeft door en in dat jarenlange contact met Hem van het formele 'uitdrukkelijke' gebed. 'On ne tue pas l'amour on le remplace'. Zonder dat zal zijn (zeldzaam gelezen) Mis ophouden nog een gebed te zijn. Hij wordt godsdienstig-leeg, 'vide de Dieu'. Maar dit onderwerp zou een artikel apart vragen.

Wassenaar

J. KALKHOVEN S.J.

HET MANIFEST DER „MIDDENGROEP"

Voor ingewijden kwam het manifest der 'middengroep' niet onverwacht. Er was al geruime tijd binnenskamers over gesproken en onderhandeld, en aan die besprekingen hebben ook personen deelgenomen die het stuk niet ondertekend hebben en die door de middengroep eerder als aan de marge van hun kring staand zijn beschouwd. Dat deze laatsten zich niet hebben vergist toen zij hun medewerking reserveerden, blijkt zowel uit de tekst van het manifest als uit de namen van enkele ondertekenaars. Katholiek Nederland lijkt nu drie groepen rijk te zijn (de velen die het wel geloven niet meegerekend), een na-conciliair verschijnsel dat toont dat het met de innerlijke eenheid der katholieke Kerk in Nederland gedaan is. Wij geloven in één heilige, katholieke en apostolische Kerk en de fundamentele eenheid dáárvan is onaantastbaar, wat de brekers en radicale hervormers en vervormers ook doen. Maar er was in Nederland ook een grote eenheid onder de katholieken als sociale groep genomen: eenheid in geloof, eenheid in kerkelijke discipline, eenheid rond de Paus mèt de bisschoppen.

Met die eenheid is het nu gedaan. Definitief? Wij willen het niet geloven. De dorre bladen en takken zullen alle afvallen, al is het bij karrevrachten; dan zal de eenheid hersteld zijn, maar met bang hart vragen we ons af: wat zal er nog over zijn als de onvermijdelijke rekening wordt overgemaakt? Wij hopen op een nieuwe bloei, zij het dan op zeer bescheiden schaal, door Gods genade. De oude stam is nog altijd sterk genoeg om nieuwe loten te schieten, onder voorwaarde echter dat ze niet telkens wanneer ze verschijnen worden gekapt, vertrapt, verraden.

Wij willen niemand, noch in, noch buiten de Kerk, het schouwspel bieden van zich daarbinnen bestrijdende groepen of groepjes. Maar wij zijn 'n kudde die geen herders heeft die haar leiden daar waar dit op de eerste plaats dient te gebeuren: in het katholieke geloof, het geloof **niet** gedenatureerd door de uitleg der modernisten, die de Nederlandse kerk met hele horden onveilig maken, overal het geloof vernietigen, de priesterroepingen doen ophouden, de religieuze ordes en congregaties tot liquidatie brengen (nú al voorspellend dat er weinig meer van zal overblijven, zie het rapport over de religieuzen, aangeboden aan het z.g. pastoraal concilie), en de kloosterzusters, die aan God gewijde bruiden des Heren de zin van hun kloosterroeping doen verliezen door hun kwalijke, vaak opgedrongen, adviezen. Onbeschermd als de laatsten zijn, zijn er de slachtoffers legio en wordt er onnoemelijk veel menselijk verdriet veroorzaakt en geleden.

Wij aanvaarden en beleven het geloof van de Kerk in de zin waarin zij dit altijd heeft verstaan en ons door haar leergezag steeds heeft voorgehouden. Voor de goede en getrouwe katholieken zijn de modernisten wolven, al dan niet in schaapsvacht, ook al hebben zij zich door hun propaganda-apparaten een kwalijk verdiende faam weten te verkrijgen. Er is voor ons niet de minste reden om ze hun gang te laten gaan; verre van daar is het onze plicht ze voortdurend aan te klagen, al zijn onze krachten, we weten het, menselijk zwak. God echter en zijn waarheid zijn sterk.

Daarom willen we aan de middengroepers, die van dit alles in hun manifest niet met klare taal gewagen, enkele vragen stellen.

1. Wat is Uw geloof? Dat der katholieke Kerk zoals zij het in haar geloofsbelijdenissen uitdrukt: het Credo der H. Mis, dat van Trente (door Paus Joannes beleden en uitgesproken bij de opening van het 2de Vaticaanse Concilie), de samenvatting der katholieke geloofsleer zoals de Congregatie der geloofsleer die in 1967 nog eens heeft geformuleerd (AAS 1967, p. 1058), het Credo van Paulus VI?
2. Zo U ja op de bovenstaande vraag zegt, waarom staat dit dan niet in Uw manifest? Of is het waar dat in uw voorbereidende besprekingen is afgesproken dat u, leden der 'middengroep', de verdeeldheid in geloof en daarmee de vrijzinnigheid als volgens u onvermijdelijk feit aanvaardt, zodat het toestaan van de 'pluriformiteit in het geloof' een der richtlijnen is van uw actie en beleid?
3. Stelt u zich ondubbelzinnig achter de Paus, bereid zijn beleid te aanvaarden en uit te voeren? Bent u bereid te doen wat de Vader der Christenheid van u verlangt?
4. Hoe staat U tegenover het beleid der Nederlandse bisschoppen, daar waar dit dat van de H. Vader bewust doorkruist (Nieuwe Katechismus, priestercelibaat, Humanae Vitae)? Hier is het beleid der bisschoppen tegengesteld aan dat van de Paus. Aan welke kant staat u?
5. Hoe staat u tegenover het z.g. pastoraal concilie te Noordwijkerhout, die parodie van een katholieke kerkvergadering, waar men blijkens rapporten, waarover W. Goddijn geen dis-

cussie wil (ambtsbediening, e.a.) afgerekend heeft met het geloof der katholieke Kerk?

6. Bent u bereid op bovenstaande vragen een volkomen duidelijk en ondubbelzinnig antwoord te geven, zonder ja en neen tegelijk, zonder halfheid en restrictie, zodat uw 'ja' ook 'ja' en uw 'neen' ook 'neen' is? Indien 'ja', zullen wij u gaarne begroeten als medestrijders voor geloof en Kerk.

De Kerk heeft haar geloof niet van de Heer gekregen om het alleen maar te formuleren en in woorden uit te drukken. Zij heeft het om ervan te leven. De inhoud van de geloofsgeheimen wordt nooit door ons begrepen, of met ons menselijk verstand doorzien, het is er te klein voor. Wel kan het zijn dat wij beter gaan vatten wàt wij nu priecies geloven en dat dit in de loop der tijden beter onder woorden wordt gebracht. Maar nooit kan het **anders** worden, zodat wat de Kerk vroeger van het dogma heeft voorgehouden nu niet waar zou zijn en het een àndere zin, een àndere betekenis zou hebben gekregen. De bewering dat dit wèl zo is is het hoofddogma van het modernisme. Daarmee wordt het geloof vernietigd, zoals wij rondom ons in steeds ontstellender mate waarnemen. Op het gebied van het geloof is geen compromis mogelijk, geen geven en nemen, er is slechts het 'ja' van de gelovige, het 'neen' van de ongelovige. En wie niet meer gelooft hoort niet meer thuis bij de kudde van Christus.

Al het andere: vormen der liturgie, discipline, kerkelijk recht, en nog veel meer, is menselijk en dus veranderlijk, voor zover men maar geen veranderingen invoert die de weerspiegeling moeten zijn van een ander geloof. Over vernieuwing van deze dingen, waar nodig, is te praten en wordt door bevoegden gepraat. Over verandering of denaturering van het geloof of de essentiële uitdrukking daarvan, praten alleen de modernisten.

Middengroepers, bedrijft geen politiek met het geloof. Toont uw gelaat, spreekt vrank en vrij, dan zullen wij weten wat wij aan u hebben.

J. P. M. VAN DER PLOEG O.P.

13 december 1969

De oecumene der verwatering

Wij lazen in de Tijd van 12.12.69 o.a.:

Schrijven van generale synode.
Hervormden willen samenwerken met katholieken.
De Nederlands-Hervormde Kerk streeft naar toenemende samenwerking met de Rooms-Katholieke Kerk. De Hervormden willen hun relatie met de katholieken verbeteren om samen nader te komen tot 'de eenheid waarvoor de Heer zelf heeft gestreden.'
De Generale synode der Nederlands Hervormde Kerk heeft aan de kerkeraden en gemeente-leden een schrijven aangeboden over de verhouding tot de R.K. Kerk. 'De snelle ontwikkeling waarin de R.K. Kerk in ons land is betrokken noopt ons tot heroriëntering', zo schrijft de praeses van de synode, ds. G. de Ru, in het voorwoord van de nieuwe 'Richtlijnen'.
Tenslotte wordt o.m. in de richtlijnen geconstateerd:
'De wijze waarop de Nieuwe Katechismus spreekt over Avondmaal en Eucharistie spreekt vele reformatorische christenen aan'.
De Synode constateert dat de vernieuwing van de Rooms-Katholieke Kerk wellicht nergens ter wereld zulke opvallende vormen heeft aangenomen als in Nederland. De Synode benadrukt het belang van het verschijnen van de Nieuwe Katechismus. In het schrijven wordt gezegd: 'Dat zeer veel protestanten de Nieuwe Katechismus als geheel positief waarderen en met dankbaarheid hebben kennis genomen van zijn inhoud. Het boek spreekt de moderne mens met gebruikmaking van zijn eigen gedachtenwereld aan'. In Hervormde kring wordt de Nieuwe Katechismus gezien 'als een belangrijk document van de vernieuwing van het katholieke denken in ons land'.

Zo is oecumene niet bedoeld. Oecumene mag nooit basisbeginselen prijs geven. En dat doet de Nieuwe Katechismus. De Nieuwe Katechismus is een belijdenisboek voor een vrijzinnig dus onkatholiek katholicisme. Als de Ned. Herv. Kerk zich daarin terug kent, dan is zij ook vrijzinnig. Laten we dan die oecumene op zo'n plan: vrijzinnige oecumene noemen.

Authentieke oecumene kan alleen ontstaan uit orthodox katholicisme en orthodox protestantisme.

De Paus over de nieuwe Mis

'Waarom nu zo een verandering? Antwoord: ze moest plaats vinden op uitdrukkelijke wens van het laatste oecumenische concilie. Het concilie formuleert het aldus: 'De mis-ordo dient zo omgewerkt te worden, dat de eigenlijke zin van de afzonderlijke delen en hun onderlinge samenhang, duidelijker naar voren treden, en de vrome en aktieve deelname van de gelovigen vergemakkelijkt wordt.'

Daarom zullen de riten onder getrouwe waarborging van hun wezenlijke inhoud eenvoudiger worden. Wat in de loop van de tijd verdubbeld werd of minder gelukkig ingevoegd werd, dient weg te vallen. Enige dingen echter, die door de ongunst der tijden verloren gegaan zijn, zullen voor zover geschikt of nodig, volgens de oude eerbiedwaardige norm van de Vaders weer hersteld worden.'

Deze hervorming maakt een einde aan de onzekerheden, aan de controversen, aan de willekeurige misbruiken; ze voert ons weer terug naar die gelijkvormigheid van gebaren en gevoelens, die kentekenend is voor de katholieke kerk, erfgename en voortzetster van die eerste Christelijke gemeenschap, die geheel 'een hart en een ziel' was. (Handelingen 4, 32).

De geslotenheid van het gebed in de kerk is een van de tekens en een van de krachten van haar eenheid en van haar katholiciteit.

De eenheid tussen het avondmaal van de Heer en het kruisoffer, het tegenwoordig stellen van het een en het ander in de mis wordt onverlet bevestigd en gevierd in de nieuwe orde zoals in de voorgaande orde.

De mis is en blijft de gedachtenis aan Christus' laatste avondmaal, waarin de Heer door de verandering van brood en wijn in Zijn Lichaam en Zijn Bloed het offer van het Nieuwe Testament instelde, en wilde, dat het door Zijn priesterschap, dat Hij de apostelen verleende, op dezelfde wijze, alleen in andere, namelijk onbloedige en sakramentele gestalte, tot een eeuwige gedachtenis vernieuwd zou worden tot aan Zijn laatste wederkomst.

(Vgl. De la Taille, Mysterium Fidei, Elucid. IX).

Uit Oratio van 20.11.1969, tekst: Duits.

Deutsche Tagespost 9.12.69.

Cooi en Sticht 69/8 had nog dit kommentaar:

Wie gemeend mocht hebben dat de romeinse ordo voortaan alleen-geldend zou zijn kan in de reeds genoemde 'Brief aan de priesters over de liturgie' van het nederlands episcopaat lezen dat dit voor Nederland niet opgaat.

Het is begrijpelijk dat de Nederlandse Commissie voor Liturgie haar eigen misorde van 1968 beter vindt dan de uiteindelijke romeinse ordo, die ze als een achteruitgang t.o.v. de voorontwerpen beschouwt.

Het nederlands episcopaat heeft kennelijk de teleurstelling van haar officiële Commissie willen honoreren. In hun brief van 23 november 1969 keuren de bisschoppen goed dat in Nederland naast de romeinse ordo ook de eigen nederlandse misorde gevolgd mag worden. Eovendien heeft men van deze gelegenheid gebruik gemaakt om nog een derde variant officieel goed te keuren: het reeds langer bestaande zgn. oecumenisch ordinarium.

Wat een aanmatiging! Grote parade, klein garnizoen!

Staatssecretaris Kruisinga over heden en verleden

Uit een toespraak van de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Volksgezondheid dr. R. J. H. Kruisinga op de jaarvergadering van de Prot. Christelijke Vereniging van ouders en vrienden van het gehandicapte kind 'Philadelphia', gehouden 15 november te Utrecht.

Hierbij moet mij één zaak van het hart. En hier wil ik teruggrijpen op de niet hoog genoeg te schatten bijdrage van de werkers van het eerste uur.

Een punt dat ik ook twee jaren geleden tijdens mijn inleiding voor de Katholieke Oudervereniging naar voren heb gebracht.

Ik stelde toen: Naar aanleiding van de voorbereiding van deze toespraak van vandaag heb ik het aardige boekje van Michel van der Plas over het Rijke Roomse Leven er nog eens op nagelezen. In het boekje dan vindt je allerlei hoofdstukken. Dat boekje past wel in deze tijd die een voorliefde heeft voor de eigenwaan als de eend voor het water.

Het is wel 'in' om wat geringschattend te doen over wat anderen voor je gedaan hebben.

Om daar een beetje neerbuigend over te doen. Dat staat wel goed.

We weten het immers vandaag zo goed hoe het allemaal wèl moet!

Er is een hoofdstuk over de jeugdbeweging, er is een hoofd-

De Paus over de nieuwe Mis

'Waarom nu zo een verandering? Antwoord: ze moest plaats vinden op uitdrukkelijke wens van het laatste oecumenische concilie. Het concilie formuleert het aldus: 'De mis-ordo dient zo omgewerkt te worden, dat de eigenlijke zin van de afzonderlijke delen en hun onderlinge samenhang, duidelijker naar voren treden, en de vrome en aktieve deelname van de gelovigen vergemakkelijkt wordt.'

Daarom zullen de riten onder getrouwe waarborging van hun wezenlijke inhoud eenvoudiger worden. Wat in de loop van de tijd verdubbeld werd of minder gelukkig ingevoegd werd, dient weg te vallen. Enige dingen echter, die door de ongunst der tijden verloren gegaan zijn, zullen voor zover geschikt of nodig, volgens de oude eerbiedwaardige norm van de Vaders weer hersteld worden.'

Deze hervorming maakt een einde aan de onzekerheden, aan de controversen, aan de willekeurige misbruiken; ze voert ons weer terug naar die gelijkvormigheid van gebaren en gevoelens, die kentekenend is voor de katholieke kerk, erfgename en voortzetster van die eerste Christelijke gemeenschap, die geheel 'een hart en een ziel' was. (Handelingen 4, 32).

De geslotenheid van het gebed in de kerk is een van de tekens en een van de krachten van haar eenheid en van haar katholiciteit.

De eenheid tussen het avondmaal van de Heer en het kruisoffer, het tegenwoordig stellen van het een en het ander in de mis wordt onverlet bevestigd en gevierd in de nieuwe orde zoals in de voorgaande orde.

De mis is en blijft de gedachtenis aan Christus' laatste avondmaal, waarin de Heer door de verandering van brood en wijn in Zijn Lichaam en Zijn Bloed het offer van het Nieuwe Testament instelde, en wilde, dat het door Zijn priesterschap, dat Hij de apostelen verleende, op dezelfde wijze, alleen in andere, namelijk onbloedige en sakramentele gestalte, tot een eeuwige gedachtenis vernieuwd zou worden tot aan Zijn laatste wederkomst.

(Vgl. De la Taille, Mysterium Fidei, Elucid. IX).

Uit Oratio van 20.11.1969, tekst: Duits.

Deutsche Tagespost 9.12.69.

Gooi en Sticht 69/8 had nog dit kommentaar:

Wie gemeend mocht hebben dat de romeinse ordo voortaan alleen-geldend zou zijn kan in de reeds genoemde 'Brief aan de priesters over de liturgie' van het nederlands episcopaat lezen dat dit voor Nederland niet opgaat.

Het is begrijpelijk dat de Nederlandse Commissie voor Liturgie haar eigen misorde van 1968 beter vindt dan de uiteindelijke romeinse ordo, die ze als een achteruitgang t.o.v. de voorontwerpen beschouwt.

Het nederlands episcopaat heeft kennelijk de teleurstelling van haar officiële Commissie willen honoreren. In hun brief van 23 november 1969 keuren de bisschoppen goed dat in Nederland naast de romeinse ordo ook de eigen nederlandse misorde gevolgd mag worden. Bovendien heeft men van deze gelegenheid gebruik gemaakt om nog een derde variant officieel goed te keuren: het reeds langer bestaande zgn. oecumenisch ordinarium.

Wat een aanmatiging! Grote parade, klein garnizoen!

Staatssecretaris Kruisinga over heden en verleden

Uit een toespraak van de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Volksgezondheid dr. R. J. H. Kruisinga op de jaarvergadering van de Prot. Christelijke Vereniging van ouders en vrienden van het gehandicapte kind 'Philadelphia', gehouden 15 november te Utrecht.

Hierbij moet mij één zaak van het hart. En hier wil ik teruggrijpen op de niet hoog genoeg te schatten bijdrage van de werkers van het eerste uur.

Een punt dat ik ook twee jaren geleden tijdens mijn inleiding voor de Katholieke Oudervereniging naar voren heb gebracht.

Ik stelde toen: Naar aanleiding van de voorbereiding van deze toespraak van vandaag heb ik het aardige boekje van Michel van der Plas over het Rijke Roomse Leven er nog eens op nagelezen. In het boekje dan vindt je allerlei hoofdstukken. Dat boekje past wel in deze tijd die een voorliefde heeft voor de eigenwaan als de eend voor het water.

Het is wel 'in' om wat geringschattend te doen over wat anderen voor je gedaan hebben.

Om daar een beetje neerbuigend over te doen. Dat staat wel goed.

We weten het immers vandaag zo goed hoe het allemaal wèl moet!

Er is een hoofdstuk over de jeugdbeweging, er is een hoofd-

stukje over eer en deugd, een hoofdstuk over huwelijk en kuis gezin, een hoofdstuk over sport en spel, over seminarie en clerus, over pers en radio en natuurlijk over politiek en over politici.
Er ontbreekt een hoofdstuk over welzijnszorg.
Er ontbreekt een hoofdstuk over volksgezondheid.
Er ontbreekt een hoofdstuk over ontwikkelingshulp.
En dat vind ik jammer. Want bij al die neerbuigendheid van onze moderne tijd tegen die protestantse mannenbroeders, tegen dat rijke roomse leven, had ik nu zo graag eens een eresaluut gezien aan die vele leken en die vele eerwaarde zusters en die vele eerwaarde broeders die toen onder zoveel moeilijker omstandigheden dan nu, toen er nog geen maatschappij van de overvloed was, zich grote persoonlijker opofferingen voor dit doel hebben getroost.
Onder zo heel veel moeilijker omstandigheden hebben die vele leken, die vele broeders en zusters zo hard gewerkt en hebben ze heel veel offers gebracht voor het gehandicapte kind.
Wat ik daar toen te midden van de katholieke ouders heb gezegd moet ik vanmorgen hier bij Philadelphia evenzeer stellen.
In het rapport Welvaart en Welvaartsdenken van de Oecumenische Raad van Kerken wordt in dit kader het volgende gesteld:
Men behoeft allerminst de grote winst en vooruitgang op technisch wetenschappelijk terrein noch de zegen daarvan te ontkennen om nochtans overtuigd te zijn dat de sociale en internationale vrede in de eerste plaats afhankelijk zijn van de gerechtigheid. En het Bijbelwoord, dat de mens niet alleen zal leven van brood (dat is materiële welvaart) krijgt juist in een economie van de overvloed een nieuwe en een kritische actualiteit. Daarbij gaat de strijd niet tegen het brood of tegen de welvaart maar wel tegen een ideologie, die deze tot het fundament van het leven maakt.

Welvaart is een zegen om dankbaar voor te zijn en geen prestatie om trots op te zijn. Welvaart brengt het gevaar met zich, dat men het ware welzijn vergeet en schade lijdt aan de kern van het leven zelf.
De vuchten van de arbeid hebben slechts waarde, voor zover zij de mens en zijn medemens dienen, anders wordt de mens hun dienaar en slaaf.

Over de juiste Maria-Devotie

Tegelijkertijd vermaant zij (de heilige synode) alle kinderen, de cultus, in het bijzonder de liturgische, van de heilige Maagd grootmoedig te bevorderen, de gebruiken en oefeningen van vroomheid tot haar, die in de loop van de eeuwen door het leerambt werden aanbevolen, te hoogachten en dat, wat in vroegere tijd over de verering van de afbeeldingen van Christus, van de heilige Maagd en van de heiligen vastgesteld werd, godsdienstig na te leven.
De theologen en de predikers van het Woord Gods vermaant zij evenwel dringend, zich evenzeer van elke valse overdrijving als wel te grote bekrompenheid van geest bij de beschouwing van de unieke waardigheid van de Moeder Gods zorgvuldig te onthouden.
Onder leiding van het leerambt behoren zij in het verzorgen van de studie van de heilige Schrift, van de heilige Vaders, en Kerkleraars en van de kerkelijke liturgieën de taken en privileges van de heilige Maagd juist te belichten, die steeds betrekking hebben op Christus, de oorsprong van alle waarheid, heiligheid en vroomheid.
Zorgvuldig dienen zij te vermijden, wat in woord, geschrift of daad de gescheiden broeders of iemand anders met betrekking tot de ware leer van de Kerk tot dwaling zou kunnen brengen.
De gelovigen echter dienen indachtig te zijn, dat de ware devotie noch in onvruchtbare en voorbijgaande genegenheid, noch in wat voor lichtgelovigheid ook bestaat, maar uit het ware geloof dient voort te komen, waardoor wij tot de erkenning van de verhevenheid van de Moeder Gods geleid en tot kinderliefde tegenover onze Moeder en tot navolging van haar deugden aangespoord worden.
Dogmatische Konstitutie over de Kerk (67), Vatikaans Concilie.

François Kardinaal Marty, Parijs, over het celibaat.

'Dit is een zeer zwaar wegend probleem; en het is volstrekt niet abstract. Het beroert ons tegenwoordig geëngageerde priesters in het diepst van ons wezen. Ik geloof echter, dat dit probleem vaak geheel verkeerd gesteld wordt. De priester is toch door roeping herder in dienst van het volk van GOD. De beslissende

vraag is dus deze: welke priester wil DE HEER voor de Kerk? Zeker, de herder is er voor de kudde, niet omgekeerd. En toch is de herder niet door zijn kudde benoemd en gevolmachtigd maar IN de Kerk DOOR CHRISTUS.'
'Présence et Dialogue.' 3.10.1969.

Hermann Zeller S.J., Innsbruck,
over het primaat van de waarheid.

'Er bestaat geen twijfel aan, de mateloze, luidruchtige ontkenningen, die als epidemieën om zich heen grijpen, zijn ziektevormen.'
'In de tegenstelling van onze opinies en interessen kan alleen vanuit objectieve machten rust komen: uit de principiële erkenning van onvoorwaardelijke normen van de waarheid en het goede - en dat betekent tenslotte: uit de erkenning van God.'
'Entscheidung'. 11.69.

Alfred Kardinaal Bengsch, Berlijn, in een rede gehouden in Oost-Berlijn, mei 1969: Over de onderscheiding van de geesten.

'Omdat het een werk van de Geest is de aarde te vernieuwen, houdt men veelvuldig ook het omgekeerde voor gerechtigd, dat overal, waar vernieuwingen plaats vinden, reeds de Heilige Geest werkzaam is.'
spitsvondigheden en voortdurende misleidingen in voert). De
'Dan kan het gebed door arbeid en inzet afgelost worden, of het wordt een formulering van de momentele wensen. Aanbidding en Godsverering worden omgefunctioneerd in de richting van de zuiver horizontale Godsontmoeting in de mens, en de zending van de Kerk ziet er bijna uitsluitend uit als kritische functie ten aanzien van de maatschappij.'
De kardinaal prijst de nog steeds geldige analyse van de heilige Ignatius en vervolgt:
'Ignatius zegt daar, het hoort tot de aard van de boze geest, tegen de geestelijke vreugde te strijden daardoor, dat hij rationes apparentes, subtilitates en assiduas fallacias (schijnredenen, spitsvondigheden en voortdurende misleidingen) in voert. De overweldiging van de mens door een reuzenaanbod aan argumentaties, analyses, differentiëringen en motiveringen hinderen de ontvankelijkheid voor het werken van de Geest Gods.'
'De boze, zo heet het daar, begint zijn werk in de mens daarmee,

dat hij hem goede gedachten ingeeft, die overeenstemmen met de bereidheid tot gelovige overgave, om ze dan langzamerhand en onmerkbaar naar het verkeerde te leiden. Dit normaliter gecamoufleerde en vaak voor de betrokkene niet doorzichtige handelen is tegenwoordig zonder twijfel zeer werkzaam: van de gerechtvaardigde afweer van manicheïsche elementen in de sexuele ethiek tot het beslist onchristelijke van een nieuwe moraal, van het noodzakelijke engagement in de wereld tot het rein humanistische Christendom, van de zegenrijke impuls tot nieuwe broederschap tot aan de overname van aan de Kerk wezensvreemde maatschappelijke modellen, van de levendige deelname aan de godsdienst tot aan de willekeurige productie, van het begrip van het kerkelijke ambt als dienst tot aan de ontbinding in verwisselbare deelfunktie, van het bewustzijn van de mondigheid van de christen tot aan de poging tot autonomie tegenover de eisen stellende God.'

DE KERK IN INDIA

De hiërarchie van India bestaat tegenwoordig voor bijna 80 % uit geboren Indiërs, en zij verdraagt een vergelijking met de beste, die men elders kan vinden.
De wereldlijke en religieuze clerus is bemerkenswaardig toegenomen gedurende de 10 laatste jaren. De roepingen hebben zich verveelvuldigd op een buitengewone wijze.
Van 1958 tot 1968 is het aantal priesters gestegen van 5.860 tot 8.680. (47 %), dat van de broeders van 1.339 tot 2.136 (59 %), dat van de religieuzen van 16.369 tot 30.305 (85 %).
De hoedanigheid en de kwalificatie van ook de leken vorderen snel, zoals men kan beoordelen naar het Jaarboek van het katholieke laïcaat en naar de hausse van het effectief in de bewegingen van de Katholieke Aktie, zowel als door de participatie van de leken aan recente studie-sessies.
De deelneming van de leken in de verschillende sectoren van het christelijke leven is vol beloften, ondanks enkele ernstige vertragingen, lacunes en handicaps.'
'Le Christ au monde', december 1969.

Flitsen van de geest

Vele priesters schijnen onder hun priesterschap gebukt te lopen. Het is overduidelijk, dat zo'n christendom als van geslagen honden niets aantrekkelijks heeft voor de jongeren en men vraagt zich af hoe zij ervoor in geestdrift zouden raken. Daniélou.

Zeker wij moeten onze fouten erkennen. Wij stellen er een eer in dat te doen. Maar de fouten liggen niet waar wij christenen zijn; wel, waar wij het onvoldoende zijn. Nu wil men echter het Christendom zonder meer in staat van beschuldiging stellen.
(Idem)

Een der subtielste vormen van een bepaalde moderne perversiteit van het verstand, is dat averechtse te werk gaan om het zedelijk goede als een soort van sociaal conformisme aan te dienen. Zo zal men wie maar het tegendeel kiezen van de gangbare waarden, tot helden van de dag maken; die daarentegen deze waarden eerbiedigen zal men uitmaken voor lieden, die het mangelt aan authenticiteit. Op die wijze hebben de farizeeërs Jezus van satanisme beschuldigd. Zij stelden het goede voor als kwaad, en het kwade als goed. (Idem).

Ik wik mijn woorden: het is tijd om onze woede te luchten. Er is een manier van alles maar lijdzaam te ondergaan, die op een zeker punt zoveel als zelfmoord gaat betekenen. Het is wel eigenaardig, dat wij in alle domeinen van het sociale leven de woede accepteren, behalve hier. (Idem).

Kard. Daniélou Tests (v. Inn Lier België) (ned. vert.).

Kardinaal Wojtyla van Krakau over vrijheid en onvrijheid

DvNL. 6.12.69:

'In Polen wordt de Kerk door het regime in haar vrijheid belemmerd. Een atmosfeer van spanning tussen het regime en de kerk is dus vanzelfsprekend. Maar toch heb ik na mijn bezoek aan enige westelijke landen, o.a. in West-Europa en Canada, de indruk gekregen dat in het Westen de vrijheid van de godsdienst nog sterker wordt belemmerd door de materialistische zucht naar welvaart en rijkdom.'
Dit vertelde ons de aartsbisschop van Krakau, kardinaal Wojtyla, in Rome. De kardinaal had geen rooskleurige indruk van het westen opgelopen. Volgens hem is de menselijke vrijheid een waarde die beslist niet vanzelf spreekt, maar die iedere dag opnieuw moet worden veroverd en verdedigd. 'En in het Westen,' zei hij, 'dreigt een overdreven vrijheid deze menselijke vrijheid te vernietigen.'
Gevraagd naar de crisis onder de priesters zei hij: 'In Polen hebben we beslist geen tijd om ons bezig te houden met dergelijke intellectualistische problemen, die méér een gevolg zijn van de invloed van 'n technologische maatschappij. Misschien is het toch wel waar dat een katholiek beroofd moet zijn van zijn volkomen vrijheid om de waarde van het priesterschap te leren erkennen en te begrijpen. De priesters kwamen vroeger vooral uit boerengezinnen. Nu komen ze voor meer dan 70 procent uit arbeidersgezinnen en uit de kleine burgerij. Ik voor mij zie daarin een bewijs van Gods voorzienigheid, want priesters uit het arbeidsmilieu kunnen zich gemakkelijker aanpassen dan priesters die uit een landelijk milieu komen.'
Sprekend over de bisschoppensynode zei kardinaal Wojtyla: 'de bisschoppen van Oost-Europa en van Afrika hebben zich op de synode verzet tegen de neiging, de mentaliteit van het westen in de hele kerk ingang te doen vinden en op te leggen. En het feit dat wij hierin eensgezind waren bewijst dat we ons zowel in Oost-Europa als in Afrika in een soortgelijke situatie bevinden. Wij hebben gebrek aan vrijheid en we lijden nog onder armoede en daarom zien we in een te grote decentralisatie een gevaar om in een isolement te geraken.

Uit eigen ervaring weet ik wat het primaat van de paus betekent voor de bescherming en het behoud van het geloof. Dat primaat wordt door ons ervaren als een wezenlijke kracht van de kerk, als een principe van vitaliteit, als een garantie voor de vrijheid en de eenheid van de kerk in de wereld. Een verzwakking van het pauselijk gezag zou voor de kerk een ramp zijn.'

Kardinaal Wyszynski van Warschau tijdens de Synode van Rome over de kerkcrisis

Men mag onder geen voorwaarde de gewetens van de gelovigen in de war brengen. Heel bijzonder niet in landen, die onder invloed van het atheïsme staan. Men behoort op te houden met de voortdurende discussies over religieuze problemen. In onze tijd, een tijd van de grootste onrust, willen onze gelovigen deze zinloze discussies en dialogen niet. Onze gelovigen spreken met verontwaardiging van die theologen, die veel zwetsen en weinig onderrichten. De volkeren, die door het atheïsme op de ergste wijze onderdrukt worden, willen, dat hun bisschoppen onvoorwaardelijk in liefdevolle eenheid met de heilige vader leven en dat de synode in Rome een teken van deze eenheid dient te zijn. Deutsche Tagespost 24.10.1969.

Experimenteren met kleuteronderwijs

We zagen onlangs een Duitse t.v. documentaire met ten dele verwerpelijke pedagogische experimenten, die onpedagogisch waren. Het ging over een geheel 'nieuwe' opzet, die in feite anarchistisch was. Wat ons trof was, dat op een gegeven moment een van de verantwoordelijke dames zei, dat kinderen uit minigezinnen eigenlijk heel vaak gemeenschapsgevoel, sociale solidariteit ontbrak.
Uiteraard weten ouders van grote gezinnen en verstandige pedagogen dit al lang. Een van de nuttige functies van een groot gezin is dit aankweken van sociale solidariteit.
Je kunt fundamentele dingen wel afbreken maar dan breek je de gemeenschap af tot schade en schande.

LUTHERSE LOF VOOR MARIA

'De grote dingen, welke de Almachtige aan haar gewrocht heeft, zijn niets minder, dan dat zij geworden is de Moeder van God, om welke reden haar zulke voortreffelijke en grote goederen gegeven zijn, dat ze het begrip van wie ook te boven gaan; want hieruit volgt al hare eer en zaligheid, dat in het ganse menselijke geslacht, zij de enige persoon is hoger dan allen, aan wie niemand gelijk is.' (Verklaring van het Magnificat, Maria's Lofzang, Luc. 1:46-56. 'Der erste Theil aller Bücher und Schriften' van DR. MAARTEN LUTHER, anno 1521).
(Is Christus God) 'dan moet Maria het reinste, het volmaaktste vrouwelijke wezen zijn, omdat God haar waardig bevond Zijn eengeboren Zoon te baren. Zij werd daarom zo heilig, als een mens maar worden kan, en wij behoren ons diep te buigen voor die reine, die verhevene.' H. C. ANDERSEN, befaamd Deens (en Luthers) sprookjesdichter in 'Samlede Skriften', Kopenhagen 1876.

Priesterliche Existenz im Umbruch der Zeit.

De bisschop van Aken heeft met Allerheiligen een brief aan zijn priesters geschreven. Hij blikt daarin ook vooruit naar het einde van het jaar en naar het nieuwe begin.
Wij hebben uit de brief van deze orthodoxe bisschop willen citeren. (We hebben er van afgezien). Deze brief is zo rijk, dat wij hele lange citaten zouden moeten geven.
Een handboekje voor elke priester! Een wegwijzer ook voor de leek.

L'Histoire se répète

In 'Stavast', maandblad van het Oud-Strijders-Legioen publiceert de heer P. Driebeek (Wassenaar) het hierna volgende artikel, waarin hij een parallel trekt tussen hen die tijdens de 2e wereldoorlog kozen voor de 'middenweg' en de katholieken van thans die menen er goed en wijs aan te doen óók de middenweg te kiezen door zich nóch als 'progressief', nóch als 'conservatief' op te stellen.

Katholiek Nederland heeft de kans gezien om in een paar jaren uiteen te vallen. Het kent nu een groep, die onder het motto van vernieuwing, alsmaar bezig is vele kinderen met het badwater weg te werpen en afbraak te plegen, grondig.
Iedereen is daarvan op de hoogte want de stemmen van deze revolutionairen klinken luid en voortdurend. Zij hebben n.l. - gewoon volgens het boekje, dat iedere revolutie altijd begint met zich meester te maken van de communicatie-middelen - dit systeem gevolgd en brengen de daarbij behorende giftige hersenspoeling in praktijk.
Doodeenvoudig.
Nederland kent verder een groep, die - en dat is ook volgens het boekje - door de eerst genoemde het etiket 'conservatief en niet bij de tijd' werd opgeplakt.
Stommelingen, die 'de nieuwe orde' maar niet willen begrijpen. Deze groep, verre van conservatief, maar dat past niet in de kraam van de eerste groep, probeert te redden wat nog te redden is. Net als de brandweer of Het Verzet, tijdens de laatste oorlog.
En omdat een brandweer, die iets wil bereiken bij de tijd moet zijn, heeft deze groep er voor gezorgd steeds beslagen ten ijs te komen. Realistisch.
Zij luistert eenvoudig naar wat de baas te vertellen heeft, het Hoofd van de Katholieke Wereldkerk, om diens aanwijzingen volgend, efficiënt te werk te gaan, terwijl deze tevens rapporteert hoe het met de brand staat.
Doodeenvoudig.
De derde groep is de groep der toeschouwers. Zij zijn verbaasd, verontrust, ten dele afwachtend, ten dele onverschillig, 'niet geengageerd', zoals dat in eigentijds jargon heet.

Als het maar lang genoeg duurt en de verwarring groot wordt, gaat deze amorfe massa zich onplezierig voelen. Zij willen wel eens weten waar ze eigenlijk aan toe zijn en waar het allemaal heen gaat. Ze worden van onverschillig een beetje bang.
Het doet allemaal denken aan wat zich voltrok toen de grote massa in Nederland het ging schemeren dat er toch nog wel iets anders aan de hand zou kunnen zijn dan een tijdelijke, zogenaamd militair-noodzakelijke bezetting van Nederland door de Duitse legers op doortocht aan het begin van de oorlog.
De Nederlandse Unie werd opgericht en deelde speldjes uit. Wie een speldje opprikte werd van toeschouwer ineens redder van het Vaderland.
Doodeenvoudig.
Zij sloten zich wel niet aan bij de 'brandweer', want dat was gevaarlijk en bovendien irriteerde die maar de bezetter. De massa had geen behoefte de peultjes uit het vuur te halen, zij wilde alleen maar rust.
Dus gingen ze met de bezetter 'praten', die beslist niet zo slecht kon zijn als de brandweer beweerde. Vandaar dat de laatste weinig vleiende woorden te horen kreeg.
Echt waar, en het is allemaal te vinden in de archieven van het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie.

De bezetter begreep - hij had al meer met het bijltje gehakt - dat hij een spelletje kon spelen met die brave borsten die hun spel niet doorzagen en hun vingers niet wilden branden. Het grapje ging natuurlijk niet blijvend op, maar de bezetter profiteerde er toch geruime tijd van om zijn salami-tactiek te praktiseren. Hoe het aflíep? De thans gesmade Amerikanen en Britten haalden Nederland uit de soep.
Terug naar Katholiek Nederland 1969.
Koppen in de kranten.

De amorfe massa wordt weer een keer opgeroepen. Niet om de strijd aan te binden voor het behoud van wat het Hoofd van de Katholieke Wereldkerk zonder ophouden allen komt vertellen, wil er nog sprake zijn van Katholicisme, o, neen, maar om degenen die onder hun neus revolutie plegen en totale afbraak, te gaan verzoenen met degenen die de gevaren onderkennen en er dan naar handelen.
De derde weg - ook al volgens het boekje.
De lijn van de minste weerstand, 'geëngageerd - niet geëngageerd' en hoe heerlijk, ineens worden allen die het veiliger von-

den langs de kant te blijven staan, redders. Massa's redders, let maar op!
Maar waarvan?
Het is net alsof men op een schip, dat alsmaar water maakt, degenen die het gat in de bodem boorden rustig hun gang laat gaan - en degenen, die het gat proberen te dichten vuil aankijkt. En dan met ijdele praatjes, zonder te pompen, de partijen bij elkaar gaat praten. Zoiets van: toe nu, jongens, doe nu niet zo vervelend.
De Nederlandse Unie kon niets bereiken omdat deze de kop in het zand stak en zodoende de vijand in de kaart speelde om tenslotte zelf van de kaart te worden geveegd.

Degenen die nu ineens de amorfe massa, in stede van op te roepen om te pompen, met fabeltjes zoethouden, dat het allemaal niet zo veel om het lijf heeft, doen precies hetzelfde.
Het resultaat zal dan ook precies hetzelfde zijn:
Katholiek Nederland moet kennelijk weer van buiten af worden gered, waarna dan de paar blussers een verdiend schouderklopje zullen krijgen: Well done, jongens, tot de volgende keer.
L'histoire se répète, de Nederlandse Unie wordt herboren in een ander pakje en met andere 'leiders', maar met dezelfde taktiek: kop in het zand, vooral je vingers niet branden.
Doodeenvoudig.

Maar verschrikkelijk gevaarlijk, speciaal VOOR DE JONGE GENERATIE, DIE IN DE STEEK WORDT GELATEN.
Van pure pluriformiteit (of is het hoogmoed, die voor de val pleegt te komen?) is Katholiek Nederland bezig het:
'Ik ben de weg, de waarheid en het leven',
te vervangen door:
'Wij zijn de weg, de waarheid en... neen niet het leven, want dat schieten ze er zeker bij in.'
Is er dan geen taak voor de grote massa. Jawel, een historische zelfs en we hebben er een spreekwoord aan ontleend, 'Nood doet bidden'.
Geen woorden dus, maar daden, niet door de knieën maar op de knieën.
Doodeenvoudig.

P. J. M. DRIEBEEK, M.B.E.
Oud-Engelandvaarder

Sex en nog wat

Naar aanleiding van het artikel over homosexualiteit in het novembernummer van dit tijdschrift, ontving ik van een hooggeacht jurist in Limburg een brief waarin hij er mij op wees, dat als art. 248bis van het Wetboek van Strafrecht zou worden afgeschaft, er nog altijd art. 249 overblijft. Dit biedt de mogelijkheid om strafrechterlijk op te treden tegen diegenen die ontucht plegen met minderjarigen die aan hun zorg, opleiding of waakzaamheid zijn toevertrouwd. Ik neem hiervan graag notitie en breng het ter kennis van de lezer, de briefschrijver dankend voor zijn aanvulling.
Deze geeft echter maar gedeeltelijk soelaas; ik vrees dat na eventuele opheffing van art. 248bis, het aantal gevallen waarin tegen art. 249 zal worden misdreven, zal toenemen. De vraag lijkt mij zelfs gewettigd, of art. 249, in zijn tegenwoordige vorm, nog veel zin zal hebben na het schrappen van art. 248bis. Het is immers duidelijk dat juist daarom velen aandrang uitoefenen op het wegnemen van dit artikel uit de strafwet, omdat wat daar ontucht wordt genoemd in hun ogen geen ontucht is. Maar waarom is het dit dan wèl wanneer een jeugdleider of een leraar het doet met aan hem toevertrouwden? Als het **goed** kan zijn dat een minderjarige tot homosexualiteit wordt 'opgevoed' door meerderjarigen, waarom mag een leraar of jeugdleider of kapelaan die met jongens op stap is dit dan niet? En welke ouders, voor wie de christelijke moraal nog geldt, zoals die door H. Schrift en Kerk steeds is geleerd, zullen hun kinderen nog met een gerust hart toevertrouwen aan personen van wie zij weten dat zij met minderjarigen ontucht plegen? De vraag kan ongetwijfeld beangstigend worden. Men is hier bezig met het uitrukken van een der fundamenten van de christelijke maatschappij.
Hoe ver de afbraak der christelijke moraal al is doorgedrongen bij de jongeren en hun leiders, bij wie priesters, blijkt uit enkele bladzijden van het aan de redactie van Confrontatie toegezonden nummer van JONGE KERK, jongerentijdschrift, Jaarg. 53, No. 11, Nov. 1969. Het blad staat onder redactie van Jac. van Rooy S.J., en voorts van Peter Steffen, Paul Beerkens, Ed van Eerkel, Karin Daalderop en Annemiek van Dijk. Op de eerste bladzijde staat daar onder de kop 'Om te beginnen' het volgende fraais:

- We winden er geen doekjes meer om. Schoonheid mag gezien worden ... Seksualiteit is geen 'verboden terrein' meer.
- De seksualiteit is wat [1]) losgekoppeld van het instituut huwelijk.
- Seksualiteit is niet alleen prokreatie, maar ook rekreatie.
- Seksualiteit betekent echter ook weer niet een 'vrijbrief' om maar zijn gang te gaan. Met seksualiteit is nauw verbonden het begrip 'verantwoordelijkheid'. Vele taboes mogen rustig omvergeworpen worden, maar zonder normen is 'gezonde seksualiteit' onmogelijk.
- Seksualiteit is niet meer iets wat met 'vies' betiteld wordt, maar gewoon iets 'fijns'. Seks kent geen kompleks ...
- Seks zonder kompleks wil gaan over een verantwoorde beleving van de seksualiteit, die elke mens in zich heeft, en waaraan ook elke mens behoefte heeft.

[1]) Is dit 'wat' soms toegevoegd door een censor? De zin loopt niet.

Op blz. 194 van hetzelfde nummer wordt zelfs een pleidooi gehouden voor zelfbevrediging door jongeren. Deze is aan te raden, want 'In het spel met zichzelf leert men zichzelf en zijn verlangens kennen. Juist deze verlangens zijn oorzaak van een groei naar een **samen-beleven** van seksuele gevoelens'. Maar, zegt de schrijver, en daarmee (in een dergelijke principiële zaak) ook Jac., Ed, Peter, Paul, Karin en Annemiek, de jongens en meisjes mogen dit niet doen als het uitmondt in 'egoïsme', neen, want het 'ik' moet worden tot een 'wij'.
Van katholiek standpunt bezien zijn zulke bladzijden niets anders dan een aansporing tot immoraliteit en jeugdbederf. Zij laten zien hoe ver wij al gekomen zijn. Want de 'katholieke' pers staat niet vol van vlammende protesten hiertegen, integendeel. Vroeger leerden wij, in de oude katechismus: 'De katholieke Kerk is de vereniging van gedoopten die onder oppergezag van de Paus van Rome de ware leer van Christus belijden (ik citeer misschien niet helemaal letterlijk, maar zo ongeveer stond het er). Nú wordt op de meest uitgebreide schaal in wat eens katholiek Nederland was noch het ware geloof, noch de christelijke moraal onderwezen. Wie, zoals Confrontatie, daartegen protesteert, wordt onmiddellijk als 'extremist' gebrandmerkt en pers, radio en televisie zijn er in geslaagd deze **leugen** aan de massa (hoe groot die is, weten wij niet) wijs te maken. Sheed senior heeft enkele jaren geleden een boek geschreven: Is it the same Church? (is het dezelfde Kerk?). Zijn antwoord luidde bevestigend, maar als men afziet van de kerkrechtelijke en formele vraag (men wil in Nederland niet formeel met Rome breken en de zijden draad doorknippen), moet het antwoord voor Nederland eerder 'neen' luiden. Voor de oppervlakkige toeschouwer kan het lijken alsof het nog dezelfde Kerk is. Er zijn nog scholen, organisaties, een pers, een politieke partij en nog veel meer, die alle nog, zoals vroeger, de naam 'katholiek' dragen, omdat ze de regelrechte voortzetting zijn van wat in het verleden uitdrukkelijk als katholiek was begonnen. Daarom **lijkt** het voor de oppervlakkige toeschouwer alsof het nog altijd dezelfde Kerk in Nederland is. Maar het **is** niet zo. In feite hebben tallozen een ander geloof, een andere moraal, in de plaats geschoven van de katholieke, en dat zó dat een groot deel der massa er zich niet bewust van is, het niet beseft. Er is 'vernieuwing', ja, dat weet iedereen, en die moet er ook zijn, denkt men, wij leven immers in een heel nieuwe tijd (die zes of zeven jaar geleden plotseling is begonnen). En men wil natuurlijk 'progressief' zijn, met zijn tijd meegaan. Wat men daarbij niet beseft is dat geloof en moraal **in wezen** veelal anders zijn geworden, in zover men andere dan de vroegere krijgt voorgehouden. Onnadenkend en te weinig geïnteresseerd als velen (de meesten?) zijn, beseft men niet dat een verregaande **vrijzinnigheid** de plaats heeft ingenomen van het oude **geloof**, welk laatste regelrecht is en wordt afgebroken, tot op de fundamenten.

Deze afbraak blijkt ook uit cijfers. Het Kaski heeft medegedeeld dat het kerkbezoek de laatste jaren met 13 % is gedaald. In feite zijn die 13 % er 20, als men maar goed telt. Het percentage is immers berekend, niet op een totaal van kerkgangers, maar op een totaal van katholieken. Drie jaar geleden bezochten nog 64 % daarvan de Zondagsmis, nu nog maar 51 %; het verschil is 13 %, het vijfde deel van 64 %, dus 20 %. Zulk een achteruitgang is eenvoudig katastrofaal, daar doet het protest van het PINK, in het bekende jargon opgesteld, niets aan af. Maar die 20 % is niet eens een eindresultaat, het is het resultaat van een peiling van een beweging die nog steeds voortgaat.

Een bekend katholiek uitgever vertelde me dezer dagen dat de omzet van zijn katholieke boeken in één jaar met 60 % was gedaald. Een belangrijke en zeer bekende publicatie, door hem verzorgd, is in een nieuwe uitgave de grootste strop geworden die hij ooit heeft gehad; de belangstelling voor katholieke litteratuur daalt dus nog katastrofaler dan het kerkbezoek. De men-

sen willen geen stenen voor brood. Veel vrijzinnigheid die men hun ongehinderd en straffeloos preekt heeft met geloof niets meer te maken. Men trekt de conclusie.
Men houde het mij ten goede dat ik vaak moet denken aan de woorden die God tot een profeet sprak over een volk dat zijn ondergang door ongeloof en zedeloosheid tegemoet ging:

Vervet het hart van dit volk,
verstop zijn oren en verblind zijn ogen.
Het mocht soms eens zien met zijn ogen,
hóren met zijn oren,
verstáán met zijn hart,
zich bekeren en genezen!! (Isaïas 6, 10).

Is dit niet op katholiek Nederland en zijn leiders van toepassing? Men leidt de Kerk in Nederland naar de ondergang en laat zich erheen leiden, als was men blind en doof voor haar leer, voor het vermaan van Pausen en Concilies, ja voor het woord van God zelf. In sommige publicaties zwááit men met het woord 'evangelie', men heeft er de mond en de pen van vol, maar blijkbaar zonder het te lezen en de inhoud ervan in zijn geheél in zich op te nemen. Want het evangelie leert niet, om maar één aspect te noemen, dat men op de wereld is voor de wereld; men is er voor een àndere wereld. Sint Paulus heeft duidelijk geleerd dat wie ontucht bedrijven 'het rijk van God niet zullen beërven (Galaten 5, 20-21) en elders zegt hij dat degenen die kwaad doen (waaronder ontucht, speciaal homosexuele), 'de dood verdienen', en ondanks dat het toch doen en het bij anderen toejuichen (Rom. 1, 24-32).
Dit alles mag ons echter niet terneerslaan of ontmoedigen. Wij hebben in onze kerkprovincie, in ons godsdienstig leven, goede tijden gekend; onze eigen verdienste was dit niet, God gaf ze, ze waren een geschenk. Maar dan moeten wij ook zeggen met Job: 'Als wij het goede van God hebben aanvaard; waarom dan nu niet het kwade?' (Job 1, 10). En zoals van het oude Israël dat blind de ondergang tegemoet liep een 'rest' (profetische uitdrukking) overbleef, waarop de toekomst werd gebouwd, zo zal dit zeker ook in de katholieke Kerk van Nederland het geval zijn. Hoe groot deze 'rest' zal zijn, hangt geheel van onszelf af, allereerst van onze gezindheid ons geheel en al, met wegcijfering van onze persoon en persoonlijke belangen, in te zetten voor het Rijk Gods.

J. P. M. VAN DER PLOEG O.P.

PAUS EN BISSCHOPPEN

Op 28 oktober 1965 vaardigde het tweede Vaticaans Concilie een decreet uit over het herderlijk ambt van de bisschoppen in de Katholieke Kerk. Naar de beginwoorden heet het 'Christus Dominus', en begint aldus:

> 'Christus, de Heer, de Zoon van de levende God, die gekomen is om zijn volk te redden van zijn zonden en alle mensen te heiligen, heeft zijn apostelen uitgezonden zoals Hij ook zelf door de Vader gezonden was, en heeft hen geheiligd door hun de heilige Geest te schenken, opdat ook zij zelf de Vader op aarde zouden verheerlijken en de mensen zouden redden 'tot opbouw van het Lichaam van Christus', dat de Kerk is.
> In deze Kerk van Christus, heeft de Paus van Rome als opvolger van Petrus, aan wie Christus zijn schapen en lammeren te weiden heeft gegeven, door goddelijke instelling de hoogste, volledige, onmiddellijke en algemene macht in de zorg voor de zielen. Hij heeft dus... de hoogste gewone macht over alle Kerken.
> Maar ook de bisschoppen, aangesteld door de heilige Geest nemen als zieleherders de plaats in der apostelen en hebben de zending om samen met de Paus en onder zijn gezag, het werk van Christus, de eeuwige Herder, te bestendigen....
> Dit bisschoppelijk ambt, dat de bisschoppen hebben ontvangen door de bisschopswijding, oefenen zij, deelgenoten in de zorg voor alle Kerken, uit in gemeenschap met de Paus en onder zijn gezag, allen verenigd in een College of lichaam met betrekking tot de gehele Kerk.'

Dat de kerkvergadering zich met het ambt der bisschoppen zou bezighouden stond van te voren vast. Het eerste Vaticaans Concilie was er niet aan toegekomen omdat het door de verovering van Rome in 1870 vroegtijdig moest worden afgebroken. Het lag dus voor de hand dat het 2de Vaticaans Concilie de zaak zou aanvatten waar het eerste die had moeten laten liggen. Het eerste heeft de plaats die de Paus in de Kerk inneemt duidelijk omschreven en dogmatisch vastgelegd in een dogmatische Con-

stitutie 'Pastor Aeternus', die over de Kerk en haar hoofd handelt. Zij werd goedgekeurd, na een emotionele geschiedenis, op 18 juli 1870; op 20 september van hetzelfde jaar viel Rome in handen van Garibaldi en de zijnen en moest het Concilie worden afgebroken. Bekend zijn vooral de canon waarin de oppermacht van de Paus in de Kerk wordt bevestigd en gezegd wordt dat hij **gewone** (ordinaria) en **onmiddellijke** rechtsmacht heeft over alle 'kerken' (d.w.z. diocesen of grotere delen der kath. Kerk), hun herders (d.w.z. de bisschoppen) en hun gelovigen, en wel de **volheid van de hoogste macht,** dus niet slechts een taak van inspectie of leiding geven. Ook werd de pauselijke **onfeilbaarheid** vastgelegd. Dit alles werd als dogma afgekondigd; degenen die het tegenspreken moeten buiten de Kerk worden gesloten.

Maar als de Paus zulk een macht heeft, waarom dan nog de bisschoppen der hele wereld in concilie bijeenroepen? Hun uitspraken zijn alleen dán van besliste waarde voor de Kerk als de Paus ze onderschrijft; dus **lijkt** het of het geen verschil maakt of de Paus met of zonder Concilie besluiten neemt, wetten en dogma's afkondigt.

Dat hier een moeilijkheid ligt, is duidelijk, maar wie de geschiedenis der concilies bestudeert, ook van het laatste, kan de oplossing geven: het concilie is steeds een **buitengewone** aangelegenheid, om **buitengewone** redenen samengeroepen, om zéér dringende redenen die het welzijn van heel de Kerk betreffen, zodat de besluiten daarvan op heel andere, veel dringender en indrukwekkender manier tot stand komen, mèt goedkeuring van de Paus, dan wanneer deze die op een andere manier had voorbereid.

Maar hiermee leek toch niet alles gezegd, men wilde nauwkeuriger omschrijvingen en zo heeft het 2de Vaticaans Concilie afgekondigd (maar niet dogmatisch, met banvloek) dat de bisschoppen der Kerk als een 'college', een 'lichaam' bijeenhoren. Zij zijn geen verzameling individuele herders van diocesen, maar vormen samen een lichaam, dat met de Paus als hoofd, de Kerk kan besturen, en het ook doet wanneer het als eenheid handelt met de Paus als hoofd, of liever, het decreet 'Christus Dominus' legt hierop de nadruk, 'onder het gezag van de Paus'. Voor dit collegiale handelen moet de Paus dus **normaal gesproken** het initiatief nemen, of hij moet het, als hoofd der Kerk, tot het zijne maken. Dit laatste staat aan het slot van no. 4 en is daar overgenomen uit de Constitutie over de Kerk ('Lumen Gentium'), no. 22, laatste zin. In deze constitutie, afgekondigd op 21 november

1964, was al over deze materie gehandeld, en opdat het daarin bepaalde niet verkeerd zou worden verstaan, heeft Paus Paulus VI, een zeldzame maal gebruik makend van zijn oppermacht, de bekende **Nota Praevia** doen toevoegen, waardoor degenen die zouden menen het Concilie, of de bisschoppen, tegen de Paus te kunnen uitspelen, bij voorbaat schaakmat werden gezet.

Het is beslist niet voor het eerst dat bisschoppen er in de Kerk over hebben gedacht het pauselijk gezag te beperken te hunner gunste. Tijdens het z.g. Westerse schisma der 15de eeuw, toen tegenpaus tegenover Paus stond en zelfs gecanoniseerde heiligen aan weerszijden stonden, heeft het ter oplossing van het conflict bijeengeroepen Concilie van Konstanz (1414-1418) de superioriteit van het Concilie boven de Paus afgekondigd in een uitspraak die door een wettige Paus nooit is bekrachtigd; zij werd gedaan toen het Concilie (16de alg. kerkvergadering) niet meer wettig was. Op het Concilie van Basel (geopend in 1431) werd de conciliaire theorie weer opgenomen: de Paus ontvangt de macht van de Kerk, dus van onderop, hij is haar dienaar en dus ondergeschikt aan de algemene kerkvergadering, die de Kerk in haar geheél vertegenwoordigt. Aan het Concilie namen behalve de bisschoppen, ook lagere geestelijken deel, vooral doctoren en professoren in de theologie; zij vormden zelfs de meerderheid, tegen alle wetten en gebruiken der hele Kerk in. Men stelde alle middelen in het werk om de wettige Paus Eugenius IV tot afreden te dwingen; hij werd met afzetting bedreigd als hij niet zou toegeven; op 5 november 1439 kozen drie en dertig leden van het Concilie, waarbij één kardinaal, een tegenpaus, die aan zijn keuze weinig vreugde heeft beleefd. Toen Eugenius IV in 1447 stierf had hij zijn zaak zo goed als gewonnen; de conciliaire theorie had het moeten afleggen tegen de leer van het pauselijk primaat.

Daarmee was zij echter niet verdwenen. Zij kwam tot nieuw leven in Frankrijk in het z.g. Gallicanisme (17de, 18de eeuw) dat vooral van zich liet horen onder Lodewijk XIV en Napoleon. Twee der belangrijkste stellingen, door theologen verdedigd en door bisschoppen overgenomen en aangehangen, waren: een uitspraak van de Paus is alleen door de toestemming en instemming der Kerk onherroepelijk; het algemeen Concilie staat boven de Paus. Het Gallicanisme werd veroordeeld in 1690 (Denzinger 2281vv. = 1322vv.).

In 1786 kwam te Pistoia in Italië een diocesane synode bijeen, waar verklaard werd dat in de Kerk het gezag bij de gemeen-

schap berust en door haar aan bisschoppen en Paus wordt medegedeeld. Deze en andere stellingen zijn in 1794 door Pius VI als ketters veroordeeld.
Veel eerder had Marsilius van Padua in zijn in 1326 gepubliceerde boek **Defensor Pacis** ('Verdediger van de vrede') geleerd dat de macht in de Kerk bij het volk berust; dit kiest priesters en bisschoppen. Paus, bisschoppen en priesters hebben volgens de instelling van Christus gelijk gezag en gelijke macht. De Paus heeft alleen maar de decreten van een concilie uit te voeren. De keizer heeft de hoogste macht.
Als men dit alles beziet - en nog veel meer - ik grijp uit al het materiaal slechts enkele der belangrijkste punten - is het duidelijk, dat onze 'eigentijdse theologen' niet bijzonder origineel zijn, maar op eeuwenoude stokpaarden komen aandraven en nog wel als hadden zij die zelf in elkaar gezet.
In Nederland hadden genoemde theorieën ook aanhangers onder de geestelijkheid en de Belgische theoloog Bernard van Espen maakte daar rond 1700 aan het Utrechtse kapittel duidelijk, dat het zonder en tegen Rome een aartsbisschop kon kiezen. Hierna voltrok zich een schisma. De schismatieke bisschoppen van Utrecht en hun volgelingen wilden echter de verbinding met de algemene Kerk niet afbreken en hebben lang volgehouden de keuze van een nieuwe bisschop aan Rome te melden. Die werd dan geëxcommuniceerd, zodat men in de 19de eeuw ophield dit soort mededelingen aan Rome te doen. Nú zou men er weer mee willen beginnen (volgens persberichten).

Hiermee was de zaak in Nederland helaas niet afgelopen, want nadat het 1ste en het 2de Vaticaans concilie het primaat van de Paus en zijn gewone en **onmiddellijke** macht over de **hele** Kerk en **al** haar delen, al haar diocesen, **al haar bisschoppen, priesters** en gelovigen heeft verkondigd, komt de in 1966 in opdracht van de Nederlandse bisschoppen uitgegeven z.g. Nieuwe Katechismus op blz. 432 verklaren: 'De bisschop van Rome is .... de gezagvolle **voorzitter** van het bisschoppencollege. **Hij is niet gesteld boven de bisschoppen** .... Misschien dat de Geest de Kerk weer eens voert naar een grotere plaatselijke zeggenschap **onder voorzitterschap** van de paus'. Weliswaar worden dan nog allerlei fraaie dingen gezegd van de Paus, o.a. hoe hij als 'eerste en richtinggevende' toch weer boven de bisschoppen staat, maar dit maakt niet goed wat eerst **zonder meer** was gezegd: hij staat **niet** boven de bisschoppen.
Gelijk bekend heeft de pauselijke kardinalencommissie ook deze

uitspraak gewraakt, maar de bisschoppen hebben hier slechts hun zwijgen tegenover gesteld; hun onderwerping hebben zij niet betuigd en zij staan nog steeds toe (als dat niet te zacht gezegd is) dat de katechismus als een 'veilige gids' wordt gebruikt. Meer nog: toen in 1969 een nieuwe bisschop van Groningen in een tentoonstellingshal werd geconsacreerd onder omstandigheden die men kent, heeft deze nagelaten de in het nieuwe ritueel voorgeschreven belofte van gehoorzaamheid aan de Paus uit te spreken, en heeft hij eveneens de voorgeschreven woorden waarbij het pauselijk gezag wordt erkend door de wijdeling vervangen door een weinig zeggend 'in eenheid' met de Paus en de andere bisschoppen te willen leven. Dat wilde zelfs Marsilius van Padua en de synoden van Basel en Pistoia, niet echter een eenheid zoals de Paus die verstaat en de katholieke Kerk, maar zoals ze dat zelf opvatten.

Wanneer men kennis neemt van de litteratuur die dagelijks over ons wordt uitgestort en van wat de luidsprekers van radio en televisie ons doen horen is het duidelijk dat velen bij ons nog verder gaan, véél verder, en van de Paus in feite niets meer willen weten. Treffend werd dit geïllustreerd door een klein voorval in het Kolpinghuis te Nijmegen. Daar kon men bij een bijeenkomst een leuk spelletje spelen, dat volgens een plaatselijke krant veel belangstelling trok. In een pyramide stonden zes busjes op elkaar: drie onderaan, twee in het midden en een bovenop. Daarop stonden namen van 'onrechtvaardige structuren' die men met een bal **omver** moest werpen: communisme, kapitalisme, en ook: de **Paus**. (zonder kritiek, met foto, in De Gelderlander van 29.9.1969).

Onvermijdelijk kwam op het laatste Vaticaans Concilie de vraag naar voren: hoe kan de bisschoppelijke macht in de Kerk worden **versterkt**, anders uitgedrukt: hoe kunnen de bisschoppen meer deel nemen in het bestuur der gehele Kerk, als zij als college aan het hoofd daarvan staan? Anderen hebben het wat welwillender uitgedrukt: hoe kunnen de bisschoppen de Paus bijstaan en helpen in het bestuur der hele Kerk? Men koos hiervoor heel bijzonder het middel der bisschoppensynode. Zo lezen we in hfdst. I van 'Christus Dominus' no. 5 het volgende:

Een aantal bisschoppen, die uit de verschillende delen van de wereld worden gekozen op een wijze en volgens een procedure door de Paus vastgesteld of vast te stellen, staan de Opperherder der Kerk op meer efficiënte wijze ter zijde in een Raad, die bisschoppensynode wordt genoemd. Als vertegenwoordigster van het gehele katholieke Episcopaat brengt deze synode tevens tot uitdrukking dat alle bisschoppen in een hiërarchische gemeenschap mede de zorg dragen voor de universele Kerk.

Voor de samenroeping en samenstelling der bisschoppensynode zijn door de Paus regels uitgevaardigd; van de twee eerste heeft hij zelf de agenda opgesteld. Zij is bedoeld als raadgevend lichaam, reden waarom de beraadslagingen niet in het publiek maar achter gesloten deuren hebben plaats gevonden.
Het tweede Vaticaans Concilie trof in zijn besluit over de bisschoppen nog een andere maatregel. Na het oude instituut van plaatselijke synoden en concilies te hebben aanbevolen, een instituut dat in de codex van het kerkelijk recht is vastgelegd (het Nederlandse z.g. 'pastorale concilie' behoort daar opzettelijk niet bij, het is géén officieel kerkelijk instituut) heeft het de instelling van bisschoppenconferenties **bevolen.** De bisschoppen van een land, een kerkprovincie, een streek, **moeten** zich verenigen en samen de belangen van hun streek behartigen. Zulke 'conferenties' bestonden al lang, maar hadden geen fundament in het kerkelijk recht. De codex kent ze niet. De eerste is opgericht in Beieren en door een apostolische breve van Pius IX op 18 augustus 1864 goedgekeurd. Daarna volgden verschillende andere; op de vooravond van het 2de Vaticaans Concilie stonden er te Rome 51 officieel genoteerd. Gelijk bekend vergaderden de Nederlandse bisschoppen al vele jaren lang regelmatig, zeker eens per maand, echter zonder dat de naam 'bisschopsconferentie' werd gebruikt. Op 2 november 1954 beval Pius XII de regelmatige samenkomsten en beraadslagingen van bisschoppen van een land of landstreek bijzonder aan. In 1947 gebruikte een canonist al de naam 'conferenties' (zie L. Carli, Le Conferenze Episcopali nazionali, 14, 15; ook M. Costalunga in Periodica de re Morali, canonica et liturgica, 1968, 217-280).
Al deze conferenties waren vrije bijeenkomsten van bisschoppen, maar zelfs in het geval dat zij pauselijk goedgekeurde statuten hadden, hadden zij toch geen **kerkrechtelijke** betekenis. Elke bisschop was in theorie vrij er heen te gaan of niet, zich

aan de besluiten en afspraken te houden of niet, gemeenschappelijke herderlijke brieven te onderschrijven of niet. Hierin heeft men op het 2de Vaticaans Concilie verandering willen brengen.
Door sommige bisschoppen en theologen is gepoogd de bisschopsconferenties te doen zien als manifestaties in één land van de door het Concilie vastgestelde collegialiteit der bisschoppen. De conferenties zouden 'n 'gedeeltelijke concretisering' zijn van die collegialiteit. Dit zou aan die conferenties een heel bijzonder gezag geven, zodat men zou kunnen zeggen dat de gedeelten der Kerk bestuurd worden door de respectievelijke bisschopsconferenties aldaar. Verdedigd door een kleine minderheid, heeft de voorbereidende commissie en later ook het Concilie deze opvatting van de hand gewezen. De bisschopsconferenties zijn vrije instellingen van **kerkelijk recht,** de individuele bisschoppen komen er bijeen die ieder persoonlijk verantwoordelijk zijn voor de maatregelen die de bisschopsconferentie treft.
Er is maar één uitzondering, en die betreft de besluiten die met 2/3 meerderheid zijn genomen en door de H. Stoel uitdrukkelijk zijn goedgekeurd. Zulke besluiten krijgen pauselijk gezag en zijn daarmee ook bindend voor de bisschoppen die het er eventueel niet mee eens zouden zijn. In het z.g. schema, d.w.z. de lijst van onderwerpen van de laatste bisschoppensynode, is nog eens uitdrukkelijk aan de **vrijheid en verantwoordelijkheid der individuele bisschoppen herinnerd,** behoudens het zojuist gezegde. Dit was maar goed ook, want op deze manier kan geen enkele bisschop zich aan zijn verantwoordelijkheid onttrekken door zich achter de bisschoppenconferentie te verschuilen, in een zaak waar de Paus niet uitdrukkelijk achterstaat. Hij kan b.v. niet zeggen dat hij het geloof niet kan verdedigen omdat de anderen dit ook niet doen.

Juridisch zijn de conferenties dus een nieuwe instelling. De betekenis, functionering en bevoegdheden van zo'n nieuwe instelling zijn in het begin vaak niet duidelijk en dat is hier ook het geval. De neiging van allerlei bisschoppen hun macht te vergroten heeft er bovendien toe geleid dat de conferenties hun bevoegdheden te buiten gingen. Dit is op zulk een manier gebeurd dat Paulus VI zich op 14 oktober 1968 gedwongen achtte zich ernstig te beklagen, niet alleen over de liturgische wanorde die in sommige delen der Kerk is gaan heersen en die hem van 'niet weinig vrees en droefheid' vervult, maar ook over de mentaliteit 'waardoor velen al datgene wat uitgaat van het kerkelijk gezag of wettig wordt voorgeschreven maar moeilijk

kunnen verdragen. Zo komt het dat zelfs bisschopsconferenties op eigen gezag optreden en daarbij veel verder gaan dan juist is' (AAS 1968, 735).

Voorbeelden van het laatste kan men o.a. in Nederland vinden. Met bisschoppelijke goedkeuring is voor 1969 een kerkelijk kalendarium verschenen, waarin bijna alle heiligenfeesten zijn afgeschaft en regels voor brevier en vieren der sacramenten worden gegeven die sterk afwijken van wat geoorloofd is. Bisschoppen nemen deel aan liturgische plechtigheden waar liturgische voorschriften der Kerk met voeten worden getreden. Op 20 maart 1968 werd de nederlandse vertaling goedgekeurd van vier canones, die toen nog niet mochten gebruikt worden en waarvan de laatste op de eerste bisschoppensynode te Rome is afgekeurd. De **'vertalingen'** verdienen heel vaak die naam niet (zoals wanneer **Beata Virgo Dei Genetrix Maria**, de H. Maagd, moeder van God Maria, wordt weergegeven met 'Maria de moeder van Christus'). De goedkeuring van zulk een soort vertalingen door het Ned. Episcopaat, achter in de uitgave vermeld, moet wel de indruk wekken dat zij ook **voor gebruik** zijn goedgekeurd, terwijl bovendien is nagelaten de goedkeuring van Rome te vragen, waartoe de bisschopsconferentie verplicht is.

Dit zijn slechts enkele voorbeelden. Ieder van ons weet dat het met de kerkelijke discipline op het ogenblik slecht gesteld is, niet alléén in Nederland, ofschoon de ongehoorzaamheid bij ons massaler schijnt te zijn. Zij is in elk geval massáál. De Paus, die tot dusver steeds heeft afgezien van strenge maatregelen om de overtreders tot de orde te roepen resp. te straffen en hen in zeer ernstige gevallen buiten de kerkelijke gemeenschap te sluiten, is over dit alles bezorgd. Ik houd het op goede gronden voor zeer waarschijnlijk, dat de geruchten die het vorig jaar circuleerden met betrekking tot het spoedig verschijnen van een encycliek over het pauselijk leerambt en gezag op waarheid hebben berust. De encycliek heeft vermoedelijk klaar gelegen, maar is om onbekende redenen niet gepubliceerd. In plaats daarvan heeft de Paus een buitengewone synode bijeengeroepen, waarin de verhouding van Paus en bisschoppenconferenties, en die van de bisschopsconferenties onder elkaar zou worden besproken. Op deze synode waren de voorzitters der bisschopsconferenties uitgenodigd naast een groot aantal anderen, waaronder op de eerste plaats een aantal curiekardinalen. Dat laatste was vanzelfsprekend, omdat de Paus zijn gezag dóór zijn curie-apparaat uitoefent, dat een soort verlengstuk van hemzelf is. Deze curie moest dus ook aanwezig zijn bij de beraadslagingen. Wanneer de samenwerking maar verzekerd zou zijn, zou er verbetering in de toestand van de Kerk kunnen komen, dacht men. Het gedrukte schema' wekte de indruk dat dit het geval zal zijn wanneer iedereen de anderen maar volkomen vertrouwt, het gezag van de Paus erkent en onderling zoveel mogelijk gegevens uitwisselt.

In het begin is op de synode veel gesproken en weinig bereikt. Tegen het einde hebben de leden zich in verschillende groepen verdeeld, waar op één uitzondering na niet meer Latijn, maar een moderne taal werd gesproken; er waren twee Engelse groepen, twee Franse, een Duitse (waarbij kardinaal Alfrink), twee Spaanse, een Italiaanse en een Latijnse (hierbij lieten zich o.a. Oosterlingen indelen). Al deze groepen kwamen met eigen voorstellen, men zou kunnen zeggen: met een eigen verlanglijst. Uit deze lijsten werden tenslotte een aantal voorstellen gedistilleerd, die in stemming zijn gebracht en alle met grote tot zeer grote meerderheid zijn aangenomen. Bij sommige voorstellen waren de niet-voorstemmers enkele malen bijna een derde van de aanwezige stemgerechtigden (143); de meesten van dezen gaven echter een **placet juxta modum,** d.w.z. zij wensten enkele veranderingen aangebracht te zien. Tegenstemmers waren er maar weinig, in één geval echter 25.

De dertien voorstellen waarover gestemd is, waren van drieërlei aard. 1. Het eerste gold het beginsel der **subsidiariteit,** waarover in het schema gesproken was. Men vraagt te bestuderen (letterlijk: **beter te bepalen)** welke de competentie der bisschoppen in hun eigen diocesen is met betrekking tot de problemen die het bestuur daarvan **direct** raken en welke de rechten zijn en competenties der bisschopsconferenties met betrekking tot problemen die om **een uniforme oplossing vragen** in het gebied. Tot de Paus behoren op **speciale** wijze de kwesties die betrekking hebben op de bescherming van het geloof en de 'communio' (vaag woord, waarvan de betekenis niet duidelijk is), en die vragen die, naar het oordeel van de Paus, een uniforme regeling in de hele Kerk verlangen. - Ik merk hierbij op dat men dus niet is klaargekomen met de meest principiële vraag waarom de synode was bijeengeroepen. Zij was niet rijp voor een oplossing. Er is door afzonderlijke bisschoppen voorgesteld de zaak te verwijzen naar de internationale theologencommissie, Daniélou dacht aan de Congregatie voor de Geloofsleer.

2. De tweede serie verlangens, zes in getal, waarover afzonderlijk is gestemd, betreft het functioneren der bisschopsconferenties in hun verhouding tot de H. Stoel. Zij bieden aan de Paus hun medewerking aan en vragen dat hij die aanvaardt, hetgeen een vriendelijke wijze van uitdrukken is van de vraag dat de Paus voortaan meer rekening met hen zal houden; men vraagt hem o.a. dat hij geen belangrijk document zal opstellen betreffende het geloof of de algemene kerkelijke discipline zonder hun oordeel te hebben ingewonnen. Alle besluiten van de H. Stoel zouden eerst aan de bisschoppen moeten worden meegedeeld alvorens ze in de pers verschijnen (gedacht wordt hier aan de **Acta Apostolicae Sedis** en de **Osservatore Romano**).

3. Dan vraagt de synode in zes punten, waarover wederom afzonderlijk is gestemd, dat haar eigen positie verbeterd wordt. Zij vraagt om herziening van haar eigen structuur, opdat de **collegiale zorg der bisschoppen voor de hele Kerk** er beter door tot uitdrukking komt. Haar secretariaat, tot nog toe haast zonder betekenis en met een zeer klein apparaatje, moet worden uitgebreid en permanent gemaakt; het zou ook de bevoegdheid moeten hebben toe te zien dat haar door de Paus goedgekeurde besluiten worden uitgevoerd. Zij zou een orgaan moeten zijn dat functioneert tussen de H. Stoel en de bisschopsconferenties, eens in de twee jaren moeten bijeenkomen, zelf voorstellen kunnen doen voor het opstellen van de agenda en theologische experts moeten kunnen aantrekken.

In zijn toespraak aan het eind van de Synode heeft de Paus verklaard al deze voorstellen ijverig te zullen bestuderen en zijn mening kenbaar te zullen maken. Maar hij heeft reeds ingestemd met de voorstellen aan de synode een permanent en krachtig secretariaat en een raad van 15 bisschoppen te geven, haar eens in de twee jaar bijeen te roepen, terwijl de bisschoppen onderwerpen mogen opgeven die behandeld kunnen worden.
Hiermee zijn de Vaders naar huis gegaan. De toekomst zal moeten leren welke de betekenis is geweest van deze synode. Dat er geen andere kwesties zouden behandeld worden, was van te voren bekend. De synode is een raadgevend lichaam, waarvan de agenda door de Paus wordt opgemaakt.
Een 'rondvraag' aan het slot en een raad van 15 bisschoppen is er onbekend.

J. P. M. VAN DER PLOEG O.P.

HEEFT DE PAUS ZICH GEBONDEN?

In het zaterdagse bijblad van 'de Tijd' van 22 en van 29 november 1969 schreef dr. N. G. M. van Doornik een dubbel artikel naar aanleiding van de laatste bisschoppen-synode onder de algemene titel: 'De pausfiguur na de synode'. De strekking van beide artikelen wordt geïllustreerd door enige ondertitels of krantekoppen: 'De Paus heeft zich gebonden aan bisschoppencollege' en 'Paulus buiten de muren'. Al zullen deze koppen wel niet van de Schr. zelf afkomstig zijn, ze geven toch woordelijk een stukje tekst weer.
Dr. N. G. M. van Doornik heeft als directeur van het Una-Sancta-werk in Den Haag een aantal bekende en verdienstelijke werken op zijn naam staan, die dagtekenen uit de pre-conciliaire tijd. Zo 'Het geloof van de katholiek', een katechismusverklaring, die verdieping beoogt van het geloof van de volwassen katholiek (1953). Het bevat ook voor onze tijd nog waardevolle uiteenzettingen en is een gedeeltelijke omwerking van de 'Triptiek van het Godsrijk', al eerder verschenen onder redactie van v. Doornik, Jelsma en van de Lisdonk. Grote bekendheid verkregen de tweelingboeken 'Pelgrims naar de Una Sancta' en 'Gij zijt niet langer pelgrims' (1948 en 1950), hedendaagse belijdenissen en ervaringen van convertieten vóór en na hun intrede in de Kerk. Dr. v. Doornik, die ze bijeenverzamelde, voegde er als nabeschouwing een waardevolle studie aan toe. Tenslotte 'De Kerk buiten de muren' (1956), een overzicht over alle facetten van binnenlands apostolaat voor buitenstaanders, dat eindigt met een warm pleidooi voor open katholicisme.
Het was de tijd van groeiende openheid. En deze bries van openheid is na het Concilie geleidelijk tot een stormwind aangezwollen. Ook v. Doornik heeft de huik naar de wind gehangen. Hoe denkt hij zelf nu over zijn vroeger werk, met name zijn uiteenzettingen over het pausdom in de Kerk? Het klopt niet meer met de verschraalde pausfiguur, spreekbuis van de bisschoppen, die hij blijkbaar in de toekomst ziet.

Het tweede van de bovengenoemde artikelen in de Tijd begint met een vrij lange tirade op het hedendaagse profetisme, dat de

Schr. met enthousiasme begroet. Het wordt een stuk lyriek, dat nu wel onderhand afgezaagd mag heten. Dat onder het volk Gods - hetzij priesters of leken - in alle tijden het charisma van de H. Geest werkende is geweest en nog is, dat hebben we altijd aangenomen en nemen we nog zonder aarzelen aan, en het laatste Concilie heeft er ons op gelukkige wijze aan herinnerd. Maar er is ook talent, dat niet in dienst van genade staat, en het is vaak niet gemakkelijk te onderkennen wat met recht of wat ten onrechte charisma wordt genoemd. De joanneïsche waarschuwing (1 Joa. 4, 1) geldt voor onze tijden niet minder dan voor de apostolische tijd: 'Vrienden, vertrouwt niet elke geest. Onderzoekt de geesten, of ze wel van God komen, want onder hen die tot de wereld zijn uitgegaan zijn veel valse profeten'. Ook Paulus stelt de profeten onder apostolisch gezag (1 Kor. 14, 37.38): 'Wanneer iemand profetische of andere gaven meent te bezitten, moet hij ook inzien, dat wat ik u schrijf een gebod des Heren is. Wie dit verwerpt, wordt zelf verworpen.' Het veelvuldig beroep op profetengave roept onwillekeurig in herinnering het profetisme in de geschiedenis van Israël, dat in kwade dagen zich incarneerde in hele scharen van valse profeten, die het de grote figuren van authentieke profeten zeer moeilijk hebben gemaakt. In ieder geval horen wij tot onze troost menigmaal onder ons een rustige profetenstem, die zijn kracht niet zoekt in luid geroep of fel verwijt, maar die in duidelijke taal het goede en het kwade weet te onderscheiden en de geesten voor dwaalwegen weet te waarschuwen. En het is deze profeet die krachtens zijn ambt de belofte heeft van goddelijke bijstand, en hij alleen. Hem zijn de sleutels van het koninkrijk in handen gegeven. Wij moeten dus wel met grote behoedzaamheid en met geest van onderscheiding naar profetenstemmen luisteren (en ook dit is charisma volgens Paulus).

De oorzaak van de huidige gezagscrisis schijnt Dr. van Doornik vooral te zoeken in het onvoltooid zijn van het eerste Vaticaans Concilie, toen dit om uiterlijke oorzaken moest beëindigd worden (hij noemt dit 'een der diepere verborgen wortels van de huidige gezagscrisis'). Hij spreekt van het torso van Vat. I. Dit Concilie heeft namelijk onder meer het primaat en de onfeilbaarheid van de Paus afgekondigd, maar is niet toegekomen aan de omschrijving van de staat en het gezag der bisschoppen. Dit laatste is waar. Het tweede Vatic. Concilie heeft het eerste voortgezet en voltooid. En we hebben er niet het minste bezwaar tegen te erkennen, dat het laatste Concilie een waarheid, die tot

dan toe meer op de achtergrond was gebleven - dat het wereldepiscopaat **als geheel** mede-verantwoordelijkheid draagt bij het algemeen bestuur van de Kerk - op gelukkige wijze naar voren heeft gebracht. Na enige stormachtige zittingen vond men later in rustiger sfeer de evenwichtige formulering. Men zou dus inderdaad kunnen zeggen, dat wat het algemeen bestuur der Kerk betreft het torso van Vat. I tot voltooiing werd doorgetrokken. Het is altijd de gewoonte van de Pausen geweest de leer van de Algemene Concilies door te voeren en trouw te verdedigen. Men behoeft daar de Kerkgeschiedenis maar voor open te slaan. Zo doet ook paus Paulus met betrekking tot het laatste Concilie. Eedachtzaam, maar met zekere hand voert hij dit door. Hij zocht naar een organisatorische weg om de medewerking van het wereldepiskopaat met de romeinse Curie in het bestuur van de Kerk zo effectief mogelijk tot recht te laten komen, overeenkomstig de door Christus zelf gelegde Kerkstruktuur. Dat was heel de bestaansreden van de laatste buitengewone bisschoppensynode, ook het enig behandelde, maar zeer belangrijke thema. En het heeft er alle schijn van, dat een goede basis van vaste samenwerking gevonden is - dank zij ook de persoonlijke aanwezigheid van de Paus bij alle besprekingen. En voor de toekomst mogen we verwachten, dat de inspraak van het universeel episkopaat op het bestuur der Kerk door de nieuw opgerichte of op te richten organen doeltreffender zal verlopen; waarin we voor het komende tijdvak van de geschiedenis een goede vrucht van het laatste Concilie mogen zien.

Dit alles is waar. Maar wanneer de Schr. nu insinueert dat de centrale plaats, die de pausfiguur in de katholieke Kerk inneemt, eigenlijk of hoofdzakelijk dagtekent van na 1870, dan moet gezegd worden, dat de vlotte schrijver die van Doornik is, overhoop ligt met de Kerkgeschiedenis. De vele voorafgaande eeuwen hebben tot de Paus als Opperherder der Kerk altijd hoog opgezien. De zo gebruikelijke bewoordingen 'Plaatsbekleder van Christus op aarde' en 'Vader der christenheid' zijn heus niet na 1870 ontstaan. Niet zonder reden kwam Willebrord tot paus Sergius om directieven voor zijn missie-arbeid. v. Doornik haalt zelf ergens de H. Catharina van Siena aan als grote profetes. Dat was zij inderdaad, en we denken aan haar kinderlijke aanhankelijkheid aan de Paus, die zij noemde 'dolce Christe in terra (de lieve Christus op aarde)'. Een Thomas Morus stierf de marteldood voor het primaat van de Paus van Rome, lang voor dit als dogma was afgekondigd, en hij antwoordde, dat hij de

Vaders goed had bestudeerd en er niets anders als de geloofsovertuiging van de Kerk in had gevonden. Veeleer is dus het omgekeerde waar, dat namelijk het dogma van Vat. I uitdrukking gaf en bekroning aan wat in de Kerk van alle tijden geloofd was en gepraktizeerd. En ditzelfde dogma werd door Vat. II herhaaldelijk bevestigd; zo bijvoorbeeld: 'de paus van Rome, als opvolger van Petrus, is het **blijvend en zichtbaar beginsel en fundament van de eenheid zowel van de bisschoppen** als van de menigte van de gelovigen' (Lumen Gentium, n. 23). Zeker heeft heel het apostolisch college deel aan het algemeen bestuur van de Kerk, maar als college dat zijn eenheid ontvangt van Petrus, dat altijd moet zijn met en onder leiding van Petrus.

Dit alles zij gezegd om bepaalde beschouwingen rondom de behandelde kwestie recht te trekken. Maar nu staan we voor de eigenlijke vraag: **heeft de Paus zich aan het bisschoppen-college gebonden?** Of: in hoeverre heeft hij zich aan het bisschoppencollege gebonden? Welke is de pausfiguur na de synode?
Zieen we de gang van zaken. Zoals bekend is, heeft bij de algemene vergadering een derde van de synodeleden (52) in tegenwoordigheid van de Paus zich uitgesproken en een oordeel gegeven. Er bleken meerdere stromingen te zijn. De meesten waren voor een meer actieve en daadwerkelijke samenwerking; er waren er, die niet alleen een raadgevende, maar ook een beslissende stem wensten in meer ernstige doctrinaire en disciplinaire zaken. Daarna ging men tot onderlinge bespreking van de stof in negen taalgroepen uiteen, uit welke werkgroepen concrete wensen en voorstellen naar voren kwamen, waarover tenslotte werd gestemd. Eindelijk heeft paus Paulus (nadat hij al in de basiliek van Maria de Meerdere een openbare homilie had gehouden) in een slottoespraak zich tot de verzamelde synodebisschoppen gericht.

In deze slotrede verzekerde de Paus, dat hij gaarne ten volle rekening zou houden met de uitslag van de gehouden stemmingen. Alleen zou deze uitslag nog een gewetensvolle studie vragen, omdat een antal stemmen was uitgebracht als 'placet iuxta modum' (waarbij dus de stemmers de bedoeling van hun reserve nog nader moesten verklaren). Maar de Paus gaat alvast akkoord met de wens, om de twee jaar of ook in bijzondere omstandigheden een bisschoppensynode bijeen te roepen. Ook wenst de Paus een permanent en efficiënt werkend secretariaat van de synode, dat zal bestaan uit bisschoppen die in de geest van het

wereld-episkopaat werkzaam zijn en de synoden voorbereiden. De Paus spreekt zijn vertrouwen uit in dit nieuwe instituut, dat niet het bestuur van de Kerk zal willen bemoeilijken, maar de verbondenheid van Paus en wereldkerk doen uitkomen.
Hieraan echter voegde de Paus het volgende toe (de vertaling is van Katholiek Archief):

> *'Maar inmiddels zijn we uiteraard niet van plan af te zien van onze opdrachten en verantwoordelijkheden, die ons op de schouders zijn gelegd door het charisma van het primaat over de Kerk, dat door Christus zelf aan Petrus is verleend, wiens nederige doch ware opvolger wij zijn, en door de plicht meer dan het recht om dit primaat getrouw uit te oefenen. Want de paus moet in de universele Kerk in zekere zin worden vergeleken met het hart, dat tot taak heeft de liefde, die van het hart uitgaat en naar het hart zelf terugkeert, door de anderen voort te stuwen en hij moet ook enigermate een kruispunt worden genoemd van de wegen van de liefde, die allen omvat en allen bemint. Want zoals de heilige Ambrosius schrijft: 'Toen Christus ten hemel werd opgenomen, liet hij ons Petrus achter als plaatsvervanger van zijn liefde' (Exp. sec. Luc. X 175)'.*

De Paus erkent vervolgens ten volle, wat de locale kerken betreft, het zogenaamde subsidiariteits-beginsel in zijn fundamentele betekenis. Maar hij voegt er veelbetekenend aan toe:

> *'Maar het is volstrekt ontoelaatbaar, dat dit beginsel wordt verward met de eis naar een 'pluralisme' dat het geloof, de zedenwet en de voornaamste vormen van de sacramenten, de liturgie en de canonieke tucht, waardoor bij voorkeur de noodzakelijke eenheid in heel de Kerk wordt bewaard, schade toebrengt'.*

Ziedaar de gang van zaken en het pauselijk besluit. Heeft de Paus zelf niet een alleszins duidelijk en afdoend antwoord op onze vraag gegeven, dat alle twijfel uitsluit?

Zonder twijfel is de pauselijke aanvaarding van een quasi-permanent contact met het gezamenlijke bisschoppen-college een belangrijk feit in de geschiedenis der Kerk. Daar het de vrucht is van het Algemeen Concilie, mogen we er de leiding in zien

van de H. Geest voor onze tijd. Ook de preconciliaire praktijk kende veelvuldige uitwisseling van gedachte tussen centrale kerk en lokale kerken (men denke maar, buiten concilies om, aan het verplicht bezoek van alle bisschoppen ad limina, aan de niet zeldzame briefwisseling, waardoor Rome het oordeel vraagt van de regionale bisschoppen-bijeenkomsten in zake punten van geloof of discipline). Maar onze tijd met zijn dynamisch gegroeide wereld-eenheid vraagt meer. De periodieke synode geeft aan het gezamenlijk episkopaat nieuw initiatief, en aan de medeverantwoordelijkheid van het apostolisch college ruimer kans en nieuw accent. Binnen de bestaande Kerkstruktuur van het apostolisch college als geheel heeft een ontwikkeling plaats gehad, die de verhouding Rome-bisschoppen volkomen bijtrekt. Om het nogmaals te zeggen: Vat. II heeft Vat. I voltooid.

Binnen de bestaande Kerkstruktuur. Want het is bepaald onjuist te zeggen (zoals in genoemde artikelen geschiedt), dat 'de Paus een oude structuur heeft doorbroken'. De Kerkstruktuur, die wij als door Christus gelegd gelovig aanvaarden, blijft in zijn wezenlijke waarde intakt, zoals uit de pauselijke woorden duidelijk blijkt. De Paus heeft **het primaat van Petrus' opvolger zeer uitdrukkelijk veilig gesteld.** Hij moest dit doen juist als opperste hoeder van de waarheid, juist als drager van eigen opdracht en verantwoordelijkheid. Daarom zegt de Paus dan ook dat hij zich de beslissingen voorbehoudt, niet zozeer als een recht maar veeleer als een plicht: want het Evangeliewoord aangaande het Petrus-ambt behelst niet alleen een belofte, maar ook een opdracht van Godswege: 'weid mijn schapen' - 'bevestig uw broeders'.

Heeft nu de Paus zich aan het bisschoppen-college gebonden? Vanzelfsprekend heeft hij zich door volle aanvaarding van het nieuwe kerkelijke orgaan gebonden om de wensen en voorstellen, die daaruit naar voren komen, gewetensvol in studie te nemen met het oog op eigen beslissingen. Het pauselijk charisma veronderstelt nu eenmaal raadpleging (vooral van bisschoppen), studie en gebed, want de Paus bestuurt en leraart binnen de Kerk, en niet los van de Kerk. Maar hij heeft zich niet aan het bisschoppen-college gebonden inzake eindbeslissingen. Hij heeft de vrijheid van het primaat uitdrukkelijk voorbehouden: de vrijheid van beslissing in heiligdom van eigen geweten.
Het bisschoppen-college is dus niet een parlement, welks moties of beslissingen het algemeen bestuur bepalen, al kan het de Paus waardevolle hulp en voorlichting bieden. De Paus is niet louter

'de mond van de bisschoppen'. Hij komt niet buiten de Kerk te staan, wanneer eventueel zijn beslissing van de mening van een aanzienlijk deel van het bisschoppen-contingent zou afwijken. Want - om het nogmaals met de woorden van het laatste Concilie uit te drukken -: 'de paus van Rome is het blijvend en zichtbaar beginsel en fundament van de eenheid zowel van de bisschoppen als van de menigte van de gelovigen'. Daar kunnen ook de pausen zelf niets aan veranderen: de opdracht van Boven is hun niet voor eigen persoon gegeven. Het is dan ook een onklare suggestie, als de pauselijke aanvaarding wordt gezien als 'een eerste voorzichtige stap op een onbetreden terrein'. Uiteraard is iedere toekomst in nevel gehuld; maar het scheepje van Petrus koerst in een lijn van continuïteit, die zichzelf niet opheft of tegenspreekt.

Maar laten we de huidige ontwikkeling veel liever benaderen in geest van geloof en vertrouwen, zoals ook de Paus zelf die benadert in gelovige collegialiteit (de persoon van paus Paulus wordt ook door Dr. van Doornik gekenschetst als een ondanks alle kritiek nobele en integere mens, aan wiens loyaliteit men niet zal twijfelen). De verhouding Rome-bisschoppen is niet kwestie van machtstrijd. Zij vormen het éne apostolisch college, dat **in zijn geheel** de verlichting en bijstand heeft van de H. Geest, die de Kerk leidt in geloof, liefde en eendracht. De bisschoppen zijn gelovige herders, die de plicht en de begrenzing van eigen verantwoordelijkheid kennen. We kunnen het niet genoeg zeggen, dat ons geloof in de Kerk niet is blind geloof in een instituut, maar gelovige en gehoorzame overgave aan het mysterie, waarvan de diepte nooit beter is uitgedrukt dan door de Heer zelf, toen Hij zeide: 'En zie, Ik ben met u alle dagen tot aan de voleinding der eeuwen'.

H. BODDEKE C.ss.R.

Amsterdam

Geestelijke munitie. Voorstel voor speciaal fonds.

Een onzer zeer trouwe en zeer meelevende lezers, een leek, die in het buitenland woont, stuurde ons deze brief.
Geachte Redactie,
Met bezorgdheid las ik dat er twijfel bestaat aangaande de voortzetting van het maandblad 'Confrontatie' en dat, naar ik meen, de voornaamste moeilijkheid een financiële is. Zijn er dan niet voldoende echtgeaarde en rechtzinnige katholieken, die de nodige gelden kunnen opbrengen voor de voortzetting van deze essentiële taak? De 'progressieven' hebben toegang tot welhaast alle publiciteitsmedia, schreeuwen steeds luider en agressiever tegen 'Rome' en verkondigen, schijnbaar ongestraft, je reinste ketterij. De rechtzinnigen daarentegen krijgen meestal geen gehoor of zwijgen.
Zou het mogelijk zijn een intekenlijst in Uw blad te openen of te doen circuleren voor fondsen ter verdediging van ons Rooms katholiek geloof? Voor de eerste stoot sluit ik in een cheque van *f* 1000,--.
De laatste jaren heb ik vele malen zowel mondeling als schriftelijk tegen het modernisme geprotesteerd, maar een protest van een leek heeft maar weinig effect; 't moet geburen door personen die door hun theologische en philosophische studies beter beslagen ten ijs komen. Een gedegen kennis van de godsdienst is veel, maar niet voldoende, ofschoon het geloof hier een grotere rol speelt dan de wetenschap.
En, er moet ook geld zijn om de nodige outillage aan te schaffen en een organisatie op te bouwen.
Ik bid U, maak een begin met Uw financiële campagne. Ik hoop U te kunnen blijven steunen, maar de tijd is kort.
Hoogachtend,

VIJFTIG GULDEN

Een abonnee, die zich niet permitteren kan naam en adres bekend te maken, zond ons *f* 50,— in een envelop met een briefje erbij. Ze zijn goed overgekomen. Hartelijk dank bij deze.

Intussen heeft een tweede nederlandse in het buitenland wonende leek ons spontaan *f* 1000,— overgeboekt. Zeer hartelijk dank.

PROF. H. SANDERS VAN DE THEOLOGISCHE HOGESCHOOL, HEERLEN:

'We kennen ze langzamerhand allemaal wel, de mensen die een christendom projecteren, dat volslagen onverdraagzaam is, dat maar één theologische visie heeft. Ergens anders groeit volgens hen geen gras. Als zij gesproken hebben, is het rondom slechts een dorre woestijn. Met deze mensen is inderdaad geen samenwerking meer mogelijk en ook geen opbouw. **Ze zijn nog in het allereerste stadium van dat ze gekerstend moeten worden.'**
'Ze mogen dan nog zo knap zijn, **maar ze kennen de eerste beginselen van het christendom niet,** n.l. dat je naar het voorbeeld van Christus moet leren om te gaan met mensen die anders zijn, met gediscrimineerde personen. In plaats van 'ziet, hoe ze elkander liefhebben', wordt het 'zie, hoe ze elkaar om de oren slaan'.'
'De mens als gemeenschapswezen zal altijd de gemeenschap nodig hebben en ook religieuze bezieling, maar dan anders als dat vroeger geweest is. Die gemeenschap komt in onze moderne cultuur in velerlei vormen je huiskamer binnen. De mens van nu wordt voortdurend door de gemeenschap beïnvloed. Daarvandaan dat die typische kerkse beïnvloeding in het kerkgebouw, die inderdaad een gemeenschapsbeleving is, een veel kleinere rol speelt dan in het verleden. Vroeger had je niets anders dan alleen de kerk. Dat was 't gemeenschapsgebeuren. Dat is nu op talloze andere plaatsen en tijden aan de orde in onze cultuur. Dat werkt ook voor een groot deel godsdienst- en mensvormend.
Alleen zit je dan nog met een groot vraagteken over de zgn. verticale lijn sec: de eer aan God, het toezingen van het 'sanctus'. Daar weet ik geen raad op in hoeverre dat in de toekomst een blijvende behoefte zal zijn. Je hoort steeds het verwijt, dat onze tijd te horizontaal is en denkt. Maar het is allemaal moeilijk om in termen van horizontaal en verticaal te spreken over de twee geboden van Christus, die maar één gebod zijn. Die twee angstvallig uit elkaar houden, herinnert weer te veel aan het oude. Evenmin als er een afdoende antwoord op de vraag is, of er in de toekomst b.v. verenigingen en clubs zullen bestaan, die zich uitsluitend met poëzie bezig houden, valt er iets te zeggen over de vraag, in hoeverre en hoe in 1980 de religie beoefend zal worden. Trouwens je hoeft nu in 1970 ook nog niet te weten hoe het in 1980 zal zijn'
Dat was dan het zelfportret van Prof. Sanders in het DvNL van 27.12.69.

Oosterhuis speelt op een grove manier vals

Ziehier enkele citaten uit de Volkskrant van 24.12.69. In een interview stelt Auwerda vragen, maar plaatst ook suggesties en insinuaties, een slechte methode als men goed interviewer wil zijn.
Men bedenke, dat de vrijzinnige, verloofde priester, bestuurslid van de Vrijzinnig Protestantse Radio Omroep, zijn liedjes desondanks via kuddeachtige en kollaborerende pastoors nog steeds in de heilige Missen gezongen worden...

> In de Romeinse liturgie gaat het niet om de betekenis van het woord, maar om de magische, bezwerende, onverstaanbaarheid, die verwijst naar een ontoegankelijke, veeleisende God.
> Het Latijn was eens de hoftaal, en in heel de Romeinse liturgie wordt de feodale situatie uit de 9e en 10e eeuw gereproduceerd: de heer en de slaven, de priester en de misdienaartjes, kruipende engelen.
> Men wil de kleinen zoet houden door hen met religie te impregneren. Daarom ook wil men zich aan het oude patroon houden en ligt het voor de hand, dat men mensen wil binden in hun meest kwetsbare gevoelens in hun seksuele leven.
> Als men bepaalde uitspraken zeer wereldvreemd formuleert, dan suggereert men duidelijk, dat er tijdeloze problemen aan de orde gesteld worden, problemen, waar de gewone mensen nog niet aan toe zijn. Men speelt de vragen weg. Men speelt op een grove manier vals.

Nederland missieland

In november bezocht ons een Brazilië-missionaris twee maal. De laatste keer kwam hij afscheid nemen.
Hij legde honderd gulden op tafel en zei half ernstig, half glimlachend, met zo'n pijnlijke glimlach:
'Hier zijn honderd gulden en een lijstje met 12 geschenkabonnementen. Het is van mijn missiegeld. Wie had kunnen denken, dat Nederland nog eens een missieland zou kunnen worden! Het is hier nodiger dan in mijn eigen missiegebied.'

Pornografie, teken van een godloze onbeschaving

De Tijd 13-12.69:

Sovjet-auteur:
'Westerse cultuur gekenmerkt door pornografie'
MOSKOU, 13 dec. (Reuter) - De hedendaagse westerse cultuur wordt gekenmerkt door sexuele stoeierijen en pornografie. Dit zei deze week Sergei Mikhalkov, voorzitter van de afdeling Moskou van de Russische schrijversbond, op een bijeenkomst van Russische intellectuelen en partijfunctionarissen in Moskou. Als voorbeelden noemde Mikhalkov de internationale pornografie-tentoonstelling in Kopenhagen en de Broadway-show 'Oh, Calcutta', waarin 'acteurs van de mannelijke en vrouwelijke sekse in adamskostuum spelen'.
'Algehele striptease, dat is een van de leuzen van de moderne bourgeoiskunst', aldus Mikhalkov. Hij drukte tevens zijn bezorgdheid uit over de Russische jeugd, die meer onder de indruk is van de westerse tendenzen in literatuur en kunst, en deze ook beter kent, dan de eigen literatuur en kunst.

De Nieuwe Limburger 19.12.69:

Sex
De Belgische minister van Justitie, Vranckx, heeft zich woensdag in de Senaat in Brussel fel gekeerd tegen wat hij noemde 'sex-zwendelaars'.
'De ware vijanden van de jeugd zijn zowel de puriteinen, die elke evolutie op het gebied van de zeden willen remmen, als de zogeheten sex-revolutionairen', zei hij.
De minister noemde exploitatie van obscene gevoelens enkel en alleen uit commerciële overwegingen een plaag die vooral de jeugd bedreigt. Het grote bedrog was voorts volgens hem, dat pornografie werd gebruikt als inzet in de strijd voor de geestelijke vrijheid.

WIJZE RECHTERS OVER PORNOGRAFIE

Centrum. 19.11.69:

AANSTOTELIJKHEID: zo rekbaar als elastiek

'Het wordt tijd dat we het sein op rood zetten tegen de geestelijke verontreiniging. Als dit gemeengoed wordt creëren we een geslacht van hoeren, souteneurs en slampampers.' Aldus de Utrechtse politierechter mr. Klaver onlangs tijdens een rechtszitting, waarbij twee mensen veroordeeld werden wegens overtreding van het zogenaamde pornografie-artikel. Dit artikel, art. 240 Wetboek van Strafrecht, stelt het tonen of de verspreiding van 'voor de eerbaarheid aanstotelijk' materiaal strafbaar.

Mr. W. Ellens, officier van justitie voor kinderzaken in Arnhem is van oordeel dat pornografie wel degelijk schadelijk is voor kinderen. 'Door de verkoop van pornografie aan jonge mensen toe te staan, bestaat de mogelijkheid dat ze op een dwaalspoor komen. Ze krijgen een beperkt gevoel voor normen. Ik zou geen concrete gevallen kunnen noemen, maar ze zijn er wel naar mijn gevoel.'

Paus Paulus VI bekrachtigt opnieuw priesterlijk celibaat

Op 15 december 1969 verklaarde Paus Paulus VI, als antwoord op de kerstwensen hem door het H. College en de Kurie aangeboden, o.a. het volgende:

'De afval van een klein - ofschoon toch altijd indrukmakend - deel van priesters en kloosterlingen die de heilige verplichtingen welke zij voor Christus, voor de Kerk en voor hun eigen geweten plechtig, vrijwillig en met liefde op zich hadden genomen, ontrouw worden, vormt onze doornenkroon.

.... Wij achten het opportuun bij deze gelegenheid onze apostolische plicht en pastorale vastberadenheid te bekrachtigen om de wet van het gewijde celibaat in de Latijnse Kerk onaangetast in zijn totale schoonheid in stand te houden, en wij spreken de levendigste verwachting uit, dat onze priesters, de jongeren niet minder dan de ouderen, er met Christus' genade altijd de onvergelijkelijke geestelijke, morele en apostolische waarde van zullen weten te verstaan, te verdedigen en in het licht te stellen'....

PUINHOOP

De generale synode van de Nederlandse Hervormde Kerk publiceerde laatst een officieel schrijven waarin o.a. het volgende te lezen staat:

Wij willen... niet verzwijgen, dat onze zorg juist gewekt wordt door een vernieuwingsdrang van rooms-katholieken, met name van vele jongeren, waarbij de grenzen tussen Evangelie en humanisme dreigen te vervagen. Voor velen is Jezus Christus niets anders dan het religieuze genie, dat inspireert tot verantwoord zedelijk handelen. Er zijn echter meer personen in de wereldgeschiedenis die daartoe kunnen inspireren!...

Wij hebben veel respect voor de bewogen ernst en de radicale offerbereidheid die het optreden van veel jongeren kenmerkt. Toch is de synode van mening, dat men langs deze weg denkend en handelend gemakkelijk komt tot een eenzijdigheid, die het licht van het Evangelie verdonkert, nl. Gods barmhartigheid, die ons geopenbaard is in het kruis en de opstanding van Zijn Zoon Jezus Christus. De verzoening tussen de mensen en de volkeren wortelt in Zijn verzoenende liefde jegens ons. Ons recht mag een weerspiegeling zijn van Zijn gerechtigheid. De eenheid die wij als christenen zoeken, mag een uitdrukking zijn van de eenheid van de Vader en de Zoon. Wij zijn er vast van overtuigd, dat werkelijke samenwerking met Rome niet moet plaats vinden op grond van humanitaire overwegingen, maar op basis van het Evangelie. Niet het nieuwe zonder meer brengt ons verder in de oecumene, maar de bereidheid steeds terug te keren tot de bron van ons bestaan: het getuigenis van profeten en apostelen. [1])

Tussen de twee aangehaalde passages in staat eerlijk vermeld, dat genoemde afwijking geen r.k. monopolie is, en zoals men merkt, generaliseert de generale synode niet: zij weet, dat niet alleen katholieken zo zijn, ze weet ook, dat niet alle katholieken zo zijn. Inderdaad liggen de zaken per persoon, per parochie enz. nogal verschillend, om niet te zeggen chaotisch.

De 'Werkgemeenschap van Kerken' in Breda heeft op 23 nov. 1969 een document voorgelegd aan de Predikanten en Priesters, Scriba's van de Kerkeraden en Centrale Commissies van de Pastorale Wijk-

beraden Leden der Dekenale Pastorale Raad, de Werkgemeenschap van Kerken en Theologische Ontmoetingen te Breda e.o.' Secretaris is ene P. Backx, Prinsenkade 3, Breda, die volgens mijn zegsman deken van Breda zou zijn. Desgewenst wende de lezer zich tot hem om een exemplaar van de hier besproken verslagen.
Men koestert in deze kringen het plan, op 18 en 25 januari 1970 bij elkaars kerkdiensten op bezoek te gaan. Een van de kwesties die daarbij rijzen, is volgens het verslag:

> *Zijn we al zo ver in ons oecumenisch begrip voor elkaar, dat we elkaars kerkdiensten als legitieme vormen van christelijke eredienst beschouwen, zodat de deelname eraan meer kan zijn dan 'eens zien hoe de anderen het doen'? Geldt dit voor de prediking reeds in ieder opzicht? Geldt dit ook voor Avondmaal/Eucharistie?*

Volgens het verslag van besprekingen binnen de groep Theologische Ontmoetingen' op 20 okt. 1969 zou daar gebleken zijn, dat de 11 deelnemers o.a. 'al zo ver' waren in 'oecumenisch begrip voor elkaar':

> *Voor de R.K. deelnemers aan het gesprek is er wat betreft de reformatorische prediking geen enkele moeilijkheid. Ook van de zijde der Hervormde broeders is er het nodige vertrouwen in de R.K. prediking.*

Blijkens een verslag van een latere bijeenkomst maken ook luthersen, doopsgezinden, gereformeerden en remonstranten deel uit van de theologische-ontmoetingen-groep. Waren die op 20 okt. allemaal absent? In elk geval zijn we óók naar hùn oordeel benieuwd, dat lijkt me goed oecumenisch. - Wat de hervormde gesprekspartners betreft: hun 'vertrouwen' lijkt verder te gaan dan het krediet dat de hervormde synode heeft voor het Nederlandse katholicisme (en/of voor de hele R.K. Kerk van nu?). Men zou kunnen hopen, dat de stad Breda een christelijke oase is in de Nederlands-katholieke woestijn, maar hoe graag we ook vertrouwen zouden willen geven, een dergelijke hoop was toch iets tè veel voor het Ernst-Ruygers-regime. De nog functionerende herder en de ex-herder die we noemden, zouden het trouwens maar een twijfelachtige hommage vinden, door ons als dergelijke spelbrekers te worden beschouwd.
Bij de 'Theologische Ontmoetingen' van 10 nov. 1969 waren volgens het verslag-Backx 34 personen aanwezig. De reeds vermelde vraag werd als eerste agendapunt aan de orde gesteld:

Erkennen we elkaars kerkdiensten als legitieme gestalten van christelijke eredienst?

De term 'legitieme' dienst te worden opgevat als 'authentieke', merkt het verslag op. Kennelijk geeft men deze 'vertaling' niet uit angst voor vreemde woorden, maar eventueel uit schichtigheid voor alles was wettisch, wettig of wettelijk zou kunnen schijnen.
Unaniem meende men, elkaar zonder meer het ja-woord op genoemde vraag te kunnen geven.
De argumenten voor deze volmondige ruimhartigheid zijn een klucht op zichzelf. Voor de theologische bewijzen, die 'ook in officiële documenten' te vinden zouden zijn, wordt o.a. verwezen naar 'uitspraken van het Tweede Vaticaanse Concilie'. Dat is weer eens een historisch-hermeneutische slag in de lucht.
Na dit verslag verscheen een documentatie-stencil, *Bij elkaar op bezoek, met deelname* ... Eerst tracht men dan vergeefs te bewijzen, dat Vaticanum II de pretentie van de R.K. Kerk als enige ware Kerk zou hebben gerelaviveerd. Het beroep op de teksten zegt niets: het zou ook een vreemde zaak worden, als een concilie uitdrukkelijk geen enkel nieuw dogma wou presenteren, en dan n.b. bij wijze van dogmatische nouveauté reeds bestaande dogma's ging tegenspreken! Toch komen er enkele waardevolle bekentenissen in het stencil voor. Men trekt op pag. 8 van leer tegen het decreet over het oecumenisme van Vaticanum II, omdat dit (n. 22) bij protestanten de authentieke, ongeschonden werkelijkheid van het eucharistisch mysterie afwezig acht wegens het ontbreken van het wijdingssacrament. Ook het *Directorium voor het oecumenisme* vindt men niet oecumenisch genoeg (pag. 13, 15v.), en men wenst er zich niet aan te houden.
Iets anders zal althans de gedegeleerden van Mgr. Ernst wel zwaarder hebben gewogen: 'er is in feite 'n erkenning gegroeid, al is dit theologisch misschien nog niet allemaal vastgelegd'. Ja, dat kennen we: wanneer iets in feite gebeurt, althans in onze tijd en bij mensen die ons gelijk geven, dan moet het toch wel goed zijn. De woordjes 'misschien' en 'allemaal' zijn de moeite waard, en 'nog niet' doet ook suggestief aan, zo van: wij, als mensen van de *toekomst*, weten *zeker*, dat *alles* eenmaal zo komt vast te liggen als het volgens onze laatste invallen zou moeten. Dit soort profetisch charisma moet wel indruk maken. Vooralsnog zet ik er een sceptisch vraagteken bij. Het zou wat inconsequent zijn, wanneer modernisten ooit iets als wel 'vastgelegd' beschouwen. De hier getuigende profeten blijken het heden en het verleden niet altijd zo zuiver te interpreteren; wat voor vertrouwen moet ik dan hebben in hun zelfverzekerde toekomstvisies en -visioenen?

Overigens, de feitelijkheid van de gegroeide, en vooral ook gefabriceerde, wederzijdse legimiteitserkenning laat volgens hetzelfde verslag wel het nodige te wensen over, aangezien 'vele gelovigen nog niet zo ver' zijn. Men lette op het herhaalde 'nog niet'.
Hoe ver het 'al wel' bij anderen dan deze gelovigen is gekomen,blijkt volgens hetzelfde verslag, als de vraag ter sprake komt, of men ook niet-gedoopten mag laten communiceren bij een (gepretendeerde en geprojecteerde) eucharistie-avondmaalviering. Daarbij wordt het volgende geconstateerd:

> **Uit barmhartigheidsoverwegingen worden na intensieve voorbereiding en terwijl betrokkenen heel goed weten waarom het gaat, ook niet gedoopte kinderen in de tuchtschool tot de communie toegelaten met toestemming van de Bisschop van Breda en de Kerkeraad van Ginneken.**

Volgens het verslag is 'gewoontevorming belangrijker . . . dan de bestaande kerkorde', denkelijk ook als de te vormen gewoonte ingaat tegen datgene wat in het kanonieke recht staat vastgelegd. Vermoedelijk werkt men hier dan weer met de immorele moraal van het voldongen feit (**'l'amoralisme du fait'). Maar dit nu daargelaten.** Het gaat ons hier om de volgende schriftelijk vastgelegde feitenconstatering: ongedoopten mogen van de Bredase bisschop ter communie gaan.
Ik heb Mgr. Ernst al eens eerder publiek vragen gesteld, n.l. over zijn houding jegens het credo van Z.H. de Paus [2]). Ondanks alle oecumenitis en dialogitis heeft hij daar nooit publiek op gereageerd - en privé evenmin, althans niet bij mij.
Even zo vrolijk vraag ik maar weer: gebeurt dit inderdaad met medeweten en toestemming van monseigneur? Men begrijpe mij goed: het kan mij niet schelen, dat het hier om een tuchtschool gaat, dit speelt geen enkele rol; voor mijn part betrof het studenten van een high-society-college. Wel is het relevant, sinds wanneer men het recht heeft, iemand ter communie te laten gaan zonder dat men hem door de doop in de Kerk heeft opgenomen. Maar ja, als men de vastgelegde, vaststaande katholieke leer over erfzonde en verlossing, over de sacramenten en de Kerk niet meer gelooft . . .
Ik ben gelukkig 'nog niet zo ver' dat ik dit geloof wens op te geven. En als het ooit zo ver mocht komen, laat Zijne Satanse Majesteit dan zoveel intellectueel en moreel respect voor mij tonen, dat hij me openlijk ,consequent laat breken met een Kerk die niet alleen gehoorzaamheid vergt aan haar kanonieke recht, maar die ook dogmatisch al zoveel onherroepelijk heeft vastgelegd.

De Bredase 'barmhartigheidsoverwegingen' zijn wel wreed. Als mensen inderdaad 'heel goed weten waarom het gaat' bij de heilige communie, en als zij geloven in de Verlosser om wie het daarbij gaat, dan moet hen toch ook bijgebracht zijn, wat de ene ware Kerk van Christus leert over hun recht en hun plicht, zich te laten dopen. Ik wil niet oordelen over het geweten van ongedoopten die ter communie gaan (we kunnen ons trouwens afvragen, of de betrokken priesters nog de vereiste bedoeling hebben om te consacreren). Die niet-gedoopte communicanten kunnen te goeder trouw zijn, misleid als ze werden door toedoen van een bisschop die volgens de burgerlijke stand nog wel rooms-katholiek zal wezen (ik schrijf dit op 23 dec. 1969).
Het is duidelijk genoeg, waarom *De nieuwe katechismus* het zo moeilijk heeft met de kerkleer over kinderdoop en erfzonde [3]). De achtergronden van dit spreken en zwijgen over de sacramentenleer wordt voor veel mensen nu pas helder, al is men genoeg en vroeg genoeg gewaarschuwd.
Voor ons bovennatuurlijk geluk zijn we aangewezen op het doopwater (dus alleen wanneer we buiten onze schuld ongedoopt blijven, zal een bewust of onbewust verlangen naar dit sacrament voor ons voldoende zijn.) Om te kunnen consacreren, om het heilig misoffer te kunnen celebreren, moet iemand geldig tot priester gewijd zijn, en de bedoeling hebben ,te doen wat de Kerk in dit offer wil doen. Anders viert men niet het sacrament dat door Christus is ingesteld. Nu zijn er allerlei graden in de afwezigheid van de vereiste intentie. Zoals hier reeds eerder uiteengezet is [4]), kàn een ongelovig geworden priester de bedoeling hebben, te doen wat de Kerk met haar leerstellig en disciplinair gezag van hem eist. Maar goed, we stellen eens, dat twee personen, een protestant en een vrijzinnige ex-katholiek, èn het geloof van de Kerk èn de vereiste intentie missen. De een zal bijv. niet geloven aande transsubstantiatie maar wel aan de verzoenende waarde van Jezus' kruisoffer, de ander aanvaardt geen van beide. Wat dat betreft, lijkt het mogelijk, dat een calvinistische avondmaalsviering heel wat dichter bij de heilige mis en haar geldigheid staat dat een zogenaamd eucharistische maaltijd van modernisten. Voorzover ik kan zien, noopt het geloof ons tot dit nederige oecumenisme.
Dit zijn zo een paar achtergronden en consequenties van de ontstane noodsituatie m.b.t. 'intercommunie', gemengd huwelijk etc. De verantwoordelijke leiders zullen wel weer vragen om vertrouwen, vertrouwen en nog eens vertrouwen in de juistheid van hun maatregelen. De enige houding die ik t.a.v. al hun experimenten redelijk vind, is

deze: in elk geval opnieuw zullen zij moeten aantonen, dat hun richtlijnen en gedragingen niet botsen met de normen van Rome. De bewijsplicht rust op hèn. En als ze niets kunnen of willen bewijzen, dan weigere men iedere vorm van gehoorzaamheid en van medewerking. Zelfs tegenover bisschoppen mag men alléén volgzaam zijn in gevallen waarin zij niet tegen de Paus rebelleren.

Pius XII heeft ze zo goed doorgehad, de oecumeniakken (ik las dit satirische woord voor het eerst in het weekblad *Hervormd Arnhem*, jaren geleden). Als men hem heilig verklaart, hopelijk spoedig, moge men hem tot doctor Ecclesiae uitroepen om het vele dat hij voor de kerkleer heeft gedaan, niet alleen door woorden, maar ook door daden. In zijn encycliek *Humani generis* stelt hij de modernisten van nu al zo prachtig aan de kaak. Men heeft op dit document gereageerd met achterbaks gefluister, met gezochte interpretatiepogingen, met de aansporing om toch vooral geen namen te noemen van theologen die hier veroordeeld werden etc. Ondergronds werkte men verder in heterodoxe zin [5]).

Men wekte daarbij de schijn, dat men zoveel barm- en ruimhartiger was dan de H. Vader. Die werd er dan van beticht, dat hij concrete mensen opofferde aan abstracte waarheden [6]). Men vergat of ontkende daarbij, dat die aantijging zelf ook weer een poging inhoudt tot een bepaalde abstracte waarheid, nl. over de verhouding concreet-abstract en de verhouding mens-waarheid. Wahr ist, was dem Menschen nützt, dacht men. Maar men zag over het hoofd, dat men toch een maatstaf, een abstracte maatstaf, zou moeten hebben, om na te gaan wat waarlijk nuttig is voor de mensen. En men bedacht niet, dat in bijv. wijsgerige en theologische kwesties geldt: dem Menschen nützt nur, was wahr ist [7]. Zo gingen afvallige katholieken met andersdenkenden op weg naar een pseudo-oecumene, waarvoor ze steeds vrijzinniger partners kozen. Het bederf van het beste is het slechtse, en daarom lijken de ex-katholieken niet altijd de meest waardevolle ingrediënten van de neo-sectarische eenheid. Het moge duidelijk zijn, dat we hier, zoals steeds, niet oordelen over de waarde van bedoelingen, maar van theologische standpunten. Hun portret tekende Pius XII al ruim 19 jaar geleden in een passage die men als volgt zou kunnen vertalen:

> *. . .bruisend van onvoorzichtig 'irenisme', schijnen sommigen als hinderpalen voor het herstel van de broederlijke eenheid datgene te beschouwen wat gebaseerd op de wetten zelf en op de beginselen die Christus heeft gegeven, en op de instellingen die door Hem zijn gesticht, of die bolwerken en steunpunten vormen voor de zuiverheid van het geloof. Als deze verdwijnen, dan wordt alles één, maar dan wordt alles ook slechts één puinhoop (omnia uniuntur quidem, sed solummodo in ruinam)* [8]).

Arnhem. Dr. P. den Ottolander

---

1) **Onze verhouding tot de Rooms-Katholieke Kerk**, Heroriëntering en appèl; aanvaard door de Generale Synode der Nederlandse Hervormde Kerk in haar vergadering van 17 juni 1969 ('s-Gravenhage, 1969) 67v.

2) Zie mijn artikel **De Nederlandse bisschoppen en het credo van Z. H. de Paus**, in **Confrontatie** nr. 38-39, aug.-sept. 1968, blz. 63-70.

3) Vgl. **Aanvulling bij De Nieuwe Katechismus** op last van de kardinalencommissie samengesteld door Ed. Dhanis S.J. en J. Visser C.ss.R. (z.p., Paul Brand-Romen & Zonen, 1969) 14-34, 67v. Blijkens pag. 83-92 wenste het Nederlandse episcopaat in september 1967 geen wijzigingen in dezen. Zie ook V. M. Kuiper O.P., **Hauptsünden des holländischen Neuen Katechismus** (Zürich, 1967) 36-75. Philippe de la Trinité O.C.D., **Les points de vue du P. Rondet et du catéchisme hollandais sur le péché originel**, in **Doctor Communis** 21 (1968) 345-366.

4) J. P. M. van der Ploeg O.P., **Geldige consecratie**, in **Confrontatie** nr. 53, okt. 1969, blz. 23-35.

5) F. Malmberg S.J., **Waar zijn wij aan toe?**, in **Bijdragen** 29 (1968) 423 erkent het feitelijke bestaan van deze 'ondergrondse', maar daarom nog niet de heterodoxie ervan. Vgl. zijn minder gunstig oordeel over de encycliek op p. 429.

6) Zulke valse tegenstellingen vindt men in de meest uiteenlopende literaire genres: Marnix Gijsen, **Het boek van Joachim van Babylon** (25 's-Gravenhage, 1959) 146v. Rolf Hochhuth, **Der Stellvertreter** (Reinbek bei Hamburg, 1963) 242, vgl. 155. John A. T. Robinson, **Honest to God** (8 London, 1963) 116, 118, 120. Enige kritiek in mijn artikel **Personalisering of depersonalisering van de moraalfilosofie?**, in **Algemeen Nederlands Tijdschrift voor Wijsbegeerte en Psychologie** 55 (1962-1963) 95.

7) Vgl. Pius XI, encycliek **Mit brennender Sorge** (14 maart 1937) al. 49 over de nazi-leus 'Recht ist, was dem Volke nützt'.

8) Pius XII, encycliek **Humani generis** (12 aug. 1950) al. 12.

HET PRIESTERHUWELIJK

Dezer dagen kwam ik, bij een plechtigheid, naast een orthodoxe Russische bisschop te zitten, een lid van het Moskouse Patriarchaat. Deze bisschop zei me: "Bij ons wijden we soms getrouwden, maar wij staan niet toe, dat een priester trouwt. Wij staan ook toe, dat een priester in de fabriek werkt om zijn kost te verdienen, maar hij moet eruit, zo gauw hij kan. En in de fabriek zal hij zich als priester aandienen. Voor ons, Russen, is het priesterschap een heilige functie, daarom menen wij dat jullie, westerlingen, op de verkeerde weg zijn door toe te laten, dat het kerkelijk celibaat als probleem wordt gesteld.
In onze Oosterse traditie hebben wij sinds eeuwen de wijding van enkele getrouwde personen kunnen toestaan, maar pas op! Als U in het westen het priesterschap losmaakt van het celibaat, zal alles bij U heel snel in de modder verzinken. Want het westen is *niet mystiek genoeg om dat zonder verval te ondergaan.* De kerk van Rome (dat is haar eretitel) heeft die kerkelijke ascese meer dan duizend jaar gehandhaafd. Moge zij deze traditie niet in gevaar brengen zonder lang en diep na te denken."

Ik dacht aan deze opmerkingen toen ik bezoek kreeg van een oudleerling: een seminarist. Hij zei me: "Mijn bisschop zal mij bij het subdiaconaat vragen, mij absoluut en onvoorwaardelijk te binden. En tegelijkertijd laat men toe, dat het priestercelibaat in de publieke opinie als een probleem verschijnt wat de veronderstelling rechtvaardigt, dat de Kerk misschien over 10 jaar het celibaat afschaft. Wat moet ik doen?"
Ik zag angst op zijn edel gezicht. Ik weet dat het tegenwoordig niet meer mogelijk is om sommige discussies en vragen geheim te houden. Maar men kan bij de mensen de gedachte niet wegnemen dat, als er zich een probleem voordoet, het antwoord niet ondubbelzinnig is, zelfs als het gezag beslist. Er blijft een twijfel hangen.
Daarom lijkt het me wenselijk, dat er zich in de Kerk eminente stemmen verheffen, krachtige en kordate, rijk aan gezag en prestige, om plechtig te verkondigen, dat sommige grenzen *nooit* zullen worden overschreden. In dit geval, dat de Kerk nooit zal terugkomen op de vrije eed, die zij van haar toekomstige priesters eist.
Iedereen weet dat celibaat en priesterschap niet noodzakelijk met elkaar verbonden zijn en dat de Kerk dus kan ontbinden wat ze gebonden heeft. Maar daar gaat het niet om. *Het gaat om de vraag of het,* op het einde van deze 20e eeuw, in deze ontredderde, verwarde, vervallen wereld, waarin eros zijn klauwen uitstrekt, *opportuun en evangelisch is, dat probleem in de publieke opinie te laten ontstaan,* om het even of die gelovig of ongelovig is.

Die opinie is altijd geneigd om zich te verheugen als een eis lager wordt gesteld, als het appèl tot heldhaftigheid aarzelend begint te klinken, als iets groots begint af te brokkelen. Ik ken heel wat argumenten voor het bestaan van twee soorten geestelijkheid, getrouwd en celibatair. Ik heb ze teruggevonden in de dialogen met patriarch Athenagoras die op dit ogenblik verschijnen. Ze zijn van gewicht.
Maar hoe sterk ze ook zijn, ik zie duidelijk *deze hogere waarheid: dat het geloof in deze eeuw,* die zo'n zware eisen stelt aan de bewijzen, *authentieke getuigen nodig heeft,* die er openlijk hun leven voor op het spel hebben gezet. Er valt me een preek van de jonge Newman is: "wat heb je voor het geloof geriskeerd?"

De mensen van onze tijd zullen hoe langer hoe meer gevoelig worden voor dat risico. Vandaar hun behoefte om bij hun herders te zien: *armoede - liefde* en *onthouding.* Welnu, hoe kan ik stringenter bewijzen dat ik waarlijk geloof in het diepste mysterie dan door vrij en met een blij hart te verzaken aan wat zo aantrekkelijk en natuurlijk is: de bevrediging van hart en lichaam, vaderschap, het elke avond teruggevonden gezin.

Voortaan is het hoogste teken niet de liefde van mens tot mens, want de christelijke invloed heeft dat (als ideaal) overal verspreid. Hèt grote teken zal het gewijde celibaat zijn. De gezinnen zelf hebben die engelen, die celibatairen nodig. We mogen ons daarom niet laten afglijden; de anderen houden ons in de gaten, sommigen met een tevreden glimlach, anderen, zelfs ongelovigen, met een zeker medelijden of bevreesd. Ze vrezen, dat er sterrebeelden aan de Europese hemel uitdoven, dat er minder houvast zal zijn in de moeilijke uren van de bekoring. Ze zeggen: "tot wie kunnen we nog gaan als we na de invoering van het priesterhuwelijk op zekere dag ook nog de priesterlijke echtscheiding moeten meemaken?

Jean Guitton,
v. d. Académie Française

(Ingezonden door de heer J. Jaspers, Heerlen)

Het bankroet van de neo-katechese

"Jeugd die geboren is na 1950 en dus op school zat in de jaren 1956 en volgende, heeft tijdens de schooljaren geen enkele gerichte godsdienstige vorming meegekregen. . . Het trieste is dat we thans een groep jeugd hebben – en ik vermoed tot in de leeftijd van 25 jaar (1969) – die al totaal onbekend is met de basisbegrippen van verlossing, heil, sacramenten, gebed, offer, hiernamaals, boete, zicht op Jezus Christus etc."

U zou zich vergissen, wanneer u deze klacht afkomstig achtte uit een rechts-radicaal kankerblaadje. Peter Wols schreef het neer in *De Bazuin* van 14 december 1969. Titel van het artikel: *Pas in 1984 (op z'n vroegst) wordt godsdienstige vorming weer mogelijk.*

Het is niet aan mij, hier al de mogelijke oorzaken van na te gaan, en de juistheid van deze zeer algemene bewering te toetsen.

Wols klaagt erover, dat de zondagse misvieringen niet aansluiten op de godsdienstlessen van de lagere school. Ik vraag mij af, of die lessen niet zouden moeten aansluiten op de liturgie – voorzover die liturgie althans overeenstemt met de officiële Romeinse richtlijnen. Maar ja, op een chaos van particuliere initiatiefjes kan een onderwijzer kwalijk gaan afstemmen. Zo'n "aansluiting" wordt een aanfluiting of op z'n best een kortsluiting.

Ik vrees dus, dat Wols de zaken hier omdraait. Docenten en leerlingen hebben zich te richten op de leer en de eredienst van de Kerk, om die in zich op te leren nemen. Men heeft de zaak op zijn kop gezet, en is door de knieën gegaan voor de verwende mentaliteit van lieden die Gods openbaring doodleuk afwijzen met de opmerking: "Het spreekt mij niet toe." Dat laatste is mogelijk, maar ligt het dan aan de openbaring of aan degenen die haar zo onbegrijpelijk c.q. oninteressant vinden?

Zeker, men kan de ons gegeven openbaring, men kan de kerkelijke leer en liturgie op een onduidelijke of saaie manier voorhouden. Dat is een andere zaak. Maar vast dient te staan: wij moeten er iets voor over hebben, om langzaamaan enigermate door te dringen in datgene wat God ons heeft toevertrouwd. We komen daar nooit klaar mee, het zal met vallen en opstaan gebeuren, maar dat mag toch niet zo verwonderlijk heten, als Gods openbaring een mysterie is en als wij zwakke mensen zijn.

Een godsdienstonderwijzer of -leraar moet dan ook zoveel ruggegraat hebben, dat hij waarheden durft voor te houden die niet populair zijn. Er is niets tegen, als leerlingen dan hun twijfel of afkeer uiten, integendeel. Dat recht van spreken hebben zij, ze moeten het ook hebben in tijden die meer geloofszekerheid kennen dan de onze. In zulke periodes en in onze dagen dient de docent met argumenten te antwoorden, niet met machtsspreuken. Iedere leerling heeft de bevoegdheid, tegen de onderwijzer c.q. leraar en tegen de hele klas in te gaan met zijn vragen of zijn meningen. Maar ook de docent heeft rechten en plichten, als het op inspraak of tegenspraak zijnerzijds aankomt.

Men ziet nu de glorieuze vruchten van de zogenaamde nieuwe, frisse aanpak. Het evangelie is niet bij al onze nukken en wensdromen aan te passen. Pogingen daartoe blijken niet eens altijd op prijs gesteld worden. Het is zielig voor degenen die het eerlijk bedoeld hebben, maar de conformisten en profiteurs krijgen hun verdiende loon.

* *
*

De Aktiegroep Wereldkerk prijst degenen die "blijven pogen de evangelische boodschap op eigentijdse wijze en met gezag in een vernieuwde kerk te laten doorklinken", volgens haar advertentie in *De Tijd* van 9 december 1969. Prachtig. Maar door wie wordt dat gezag gevormd volgens haar, hoe interpreteert dit gezag die evangelische boodschap, en heeft dit gezag ook iets te zeggen over de eigentijdse wijze waarop de Kerk vernieuwd moet worden? Die gezagsvraag zal men niet kunnen omzeilen. Peter Wols zegt: "Het lijkt me onmogelijk om wat zoveel jaar is nagelaten, nog in te lopen. Een reëele handreiking zou zijn om nog dit jaar, of zeker in 1970, eindelijk met de katechismus te komen, bestemd voor de kinderen van de lagere school, en keihard aan de jeugd in Nederland een *"standaard-geloofsuitrusting'* aan te bieden."

Het klinkt nogal ouderwets, die keiharde aanbieding. Maar wie zal de offerte maken? En wie zullen deze dan aanvaarden?

In *Het Nieuwsblad van het Zuiden* d.d. 17 oktober 1969 stond: "De Nederlandse bisschoppen zijn vastbesloten een einde te maken aan de verwarring die bestaat in het godsdienstonderwijs op scholen en aan volwassenen." Bewijs daarvan: er is een nationale raad van priesters opgericht o.l.v. Mgr. Moors. Jos Berkelmans, pr. noemt dit de Nationale Raad voor de Katechese 1), en vermeldt als voorzitter Drs. Thuis, vicaris van Den Bosch.

Ik heb aan laatstgenoemde een goede herinnering: samen met pater Van Kilsdonk, Mr. Leo Meyers en Prof. Dr. W. Luijpen vormden hij

en ik een forum voor Eindhovense theologanten in de herfst van 1968. Niets dan lof voor de vriendschappelijkheid waarmee men mij ontving, al was ik dan het enige lelijke wit-gele eendje! Toen Van Kilsdonk en ik zeer eensgezind het Nederlandse episcopaat bekritiseerden, zei Drs. Thuis iets waarmee hij misschien alle aanwezigen behalve mij wat geruststelde: "Ja, maar niet alles wordt publiek wat onze bisschoppen doen. Dank zij hun bescherming worden hier allerlei mensen gehandhaafd die in andere landen al lang zouden zijn geëlimineerd" (citaat is niet letterlijk, maar vele getuigen zouden de zakelijke juistheid van mijn weergave kunnen bevestigen). Ik vind dit, uit deze onverdachte mond, een welkome aanvulling van de argumenten waarmee men zich van episcopale zijde vaak schoon heeft willen wassen tegenover verontruste gelovigen. Men zei dan, dat de bischoppen in het verborgene zoveel goeds doen, maar dat ze ook niet alles aan de grote klok kunnen hangen wat ze als hoeders van ons heilig geloof presteren.
Door dit alles heeft het episcopaat zijn gezag nogal verspeeld. Degenen die hun geloof hebben mogen behouden, zijn er – zacht gezegd – niet zo heel erg zeker van, of de bisschoppen wel loyaal staan tegenover de Paus. En degenen die geen ambtelijke autoriteiten erkennen in de Kerk, "gehoorzamen" aan onze bisschoppen alleen wanneer ze het met hun "uitnodigingen" eens zijn of wanneer ze hun sociale positie anders in gevaar zouden brengen. Dan zal de "aabieding" inderdaad "keihard" moeten zijn. . .

De hemel beware ons voor weer een nieuwe catechismus, zolang we er niet op kunnen rekenen, dat de bisschoppen hun plaats weten tegenover de H. Vader. Eerst hebben de vrijzinnigen luid lamenterend vrijheid voor zichzelf opgeëist binnen de Kerk. Maar nu ze het establishment vormen, zijn ze ineens weer hevig gekant tegen vrijblijvendheid: anarchie betekent geen afschaffing, maar wisseling van hiërarchie, en revolutionairen zijn vaak tirannieke managers 2).
Wols zegt over *De nieuwe katechismus:* hij ‚staat als een monument van Nederlands strijdbare theologie ongelezen in de kasten. Hij staat er als onbruikbaar, te moeilijk, voor jong-volwassenen onbegrijpelijk, voor kinderen als "grote-mensen-boek".' Volgens een interview met kardinaal Alfrink is dat "ten dele een gevolg van het wantrouwen dat is gezaaid." 3). Sommige mensen noemen openlijke kritiek die tegen hen gericht is, helaas iets te gauw verdachtmaking of wantrouwen zaaien, wat laatstgenoemde kwalijke praktijken betreft, zijn Z.H. de Paus en een kardinalencommissie

de Nederlandse tegenstanders van de NK intussen gezelschap komen houden. Overigens kunnen we Z. Em. dankbaar zijn voor het compliment. *De Bazuin* vermeldt ook nog andere oorzaken: de onbegrijpelijkheid van het boek. Nu weet ik best, dat verschillende schrijvers experts zijn op didactisch gebied. Zou de onduidelijkheid, de glibberigheid van de stijl ook niet hieraan te wijten zijn, dat zij iets onmogelijks probeerden? Hun opvattingen botsten herhaaldelijk met het geloof, maar ze proberen voortdurend het te laten kloppen. Waren ze duidelijker geweest,zoals Schoonenberg 4) en anderen het zijn in hun toelichting, dan had het episcopaat het boek op tactische of andere gronden misschien niet kunnen accepteren. Nu moest men zich vaak behelpen met verzwijgingen of dubbelzinnige formuleringen. Daarom kunnen hun bedoelingen wel eerlijk geweest zijn, maar ze probeerden een vierkante cirkel te construeren.
De bisschoppen hebben dit gedekt, en ze hebben nooit ongelijk bekend tegenover de Paus. Daarmee hebben ze zichzelf en hun autoriteit in een onmogelijke positie gebracht. Het bankroet van de neo-katechese is ook hieraan te wijten, dat zij en hen volgende priesters geen vertrouwen meer kunnen vragen voor de leer en de liturgie die ze brengen, omdat ze in opstand zijn gekomen tegen het hoogste kerkelijke gezag.

Dr. P. den Ottolander

1) J. Berkelmans, *De discussie over het schoolpastoraat,* in *Weekblad voor leraren bij het voorbereidend wetenschappelijk en hoger algemeen voortgezet onderwijs* 19 dec. 1969, p. 577.
2) Zie twee artikelen van J. Jaspers: 1*De katholieke school in gevaar* in *De katholieke kweekschool* okt. 1969, overgenomen in *Weekblad voor leraren. . .* 24 okt. 1969, p. 257-277. 2 *Antwoord op de open brief van Dr. Jansen,* in *Weekblad voor leraren. . .* 19 dec. 1969, p. 577 v.
3) *Dialoog met de kardinaal,* in *Katholieke Illustratie* 1967, nr. 39, p. 28.
4) P. Schoonenberg S.J., *De nieuwe katechismus en de dagma's,* in *Verbum* 34 (1967) 9-31.

Monseigneur Felici op concilie afwezig
Het telegram aan Kardinaal Alfrink

Op 22 december verzond Confrontatie het volgende telegram aan Monseigneur Felici, de pauselijke pronuntius in Den Haag:

> *"Wij vrezen dat Uw eventueel stilzwijgende aanwezigheid als pauselijk vertegenwoordiger op het pastoraal concilie – in de conciliestukken wordt U notabene gerangschikt onder het hoofd "Waarnemers van Europese bisschopconferenties" – de indruk zal wekken dat de voorgenomen besluiten, hoewel positief in strijd met uitspraken van paus en het wereld-episcopaat, toch door de katholieke gelovigen kunnen worden aanvaard.*

Zoals men weet heeft de pronuntius inderdaad verstek laten gaan. De voorliggende besluiten waren dan ook van die aard, dat de nuntius zelfs de schijn moest vermijden, dat zij 'onder auspiciën van een pauselijk vertegenwoordiger werden genomen'.
In zijn inleiding zei Kardinaal Alfrink letterlijk:

> *"Tot mijn grote spijt moet ik U mededelen, dat de Pronuntius Mgr. Felici bij deze openingsplechtigheid niet aanwezig kan zijn. Ik heb herhaalde malen erop aangedrongen, zowel bij hem als in Rome, dat Mgr. Felici als vertegenwoordiger van de apostolische stoel deze concilievergadering zou bijwonen, zoals hij dit ook bij de voorgaande plenaire zittingen heeft gedaan. Ik kan U verzekeren, dat ik de laatste dagen alle pogingen heb gedaan om de nog resterende misverstanden rond ons Pastoraal Concilie uit de weg te ruimen."*

Vlak daarop liet de Kardinaal echter volgen:

> *"Tot mijn genoegen kan ik U mededelen, dat de H. Vader mij gisteren persoonlijk heeft laten weten, dat hij ons beraad met zijn gebed en met intens meeleven volgt."*

De goegemeente moest daaruit de indruk krijgen, dat de Paus zelf toch wel een beetje ander standpunt innam dan zijn pronuntius.

De Volkskrant kwam er echter achter, dat Kardinaal Alfrink verzweeg, dat in hetzelfde telegram de Paus de wens te kennen gaf, dat er geen discussie over het celibaat werd gehouden en dat hij in datzelfde telegram de bisschoppen bezworen had niet aan het celibaat te tornen. (Achteraf bleek dat telegram een uitvoerig schrijven te zijn).
Over deze Volkskrant-'indiscretie' in Noordwijkerhout ondervraagd, antwoordde de Kardinaal, dat het hier om een 'privé-correspondentie' ging tussen de H. Vader en hem, die hij moeilijk in de openbaarheid kon brengen. Trouwens, zei hij, 'dit is ook niet nodig, want iedereen kan weten, hoe de H. Vader denkt en wat hij eigenlijk zou willen.'
Dit is Kardinaal Alfrink weer ten voeten uit.

J. A.

Zondag 1 februari a.s. wordt in Sittard een plechtige H. Mis opgedragen voor het behoud van het Geloof en de goede zeden.

De plechtigheid zal beginnen om 5.00 uur 's namiddags in de Onze Lieve Vrouwebasiliek te Sittard.

Inlichtingen bij de heer P. Frissen, Aldenhofstraat 50, te Neerbeek - Beek (telefoon 04402 - 2031).

Latijnse H. Missen door Zeereerw. Pater Dr. W. C. v. Boekel op het Missiehuis, Bredaseweg 204, Tilburg om half elf:

Zondag 15 februari
„ 8 maart
„ 22 maart
„ 5 april
„ 26 april

Men kan altijd inlichtingen krijgen op Schouwburgweg 105, Tilburg, telefoon 35611.

Vals getuigenis

Op zeer bescheiden schaal en op eigen houtje hield pastoor Abeln van Zwaagdijk in de kop van Noord-Holland onder de katholieke leken een enquête over de celibaatskwestie.
In een regionaal blad (N.H.D.) plaatste hij een kleine advertentie, waarin hij katholieke leken de volgende vragen stelde:

"Is het volgens U verantwoord op dit moment tegen de uitdrukkelijke wil van Paus en Wereldepiscopaat in, hier in Nederland op eigen gezag priesterschap en celibaat te ontkoppelen?"

Pastoor Abeln ontving bijna 4000 briefkaarten en brieven, welke zijn vraag ontkennend beantwoorden. 2300 van deze brieven waren reeds voor 4 januari aan Bisschop Zwartkruis overgelegd en de overige 1700 zijn in Noordwijkerhout ter hand gesteld.

Het resultaat van deze lokale enquête moest toch eigenlijk voor de bisschoppen wel opzienbarend zijn en hen er minstens toe brengen om ook de mening van het gewone kerkvolk te laten enquêteren. Zij zullen dit ongetwijfeld niet doen, want er zouden wel eens heel andere resultaten uit de bus kunnen komen, dan die, welke de plenaire vergadering van het Pastoraal Concilie als uitspraak de 'gelovige gemeenschap' suggereert.
Ondanks alle mogelijke beweringen en bezweringen is die plenaire vergadering in geen enkel opzicht een reële representatie van de gelovige katholieken. Wie het tegendeel beweert maakt zich schuldig aan een leugenachtige voorstelling.
Als Kardinaal Alfrink zegt, dat de representatie 'natuurlijk' niet volmaakt is suggereert hij willens en wetens dat zij toch wel het volmaakte nabij komt. En niets is minder waar....
Alleen reeds het feit, dat van de 108 leden er maar 6 tegen stemden wijst in (bijna) volmaakt andere richting. Die uitslag is een aanklacht tegen degenen die, tegen beter weten in, het valse getuigenis geven dat de plenaire vergadering wel representatief is voor katholiek Nederland.

J. A.

„De katholieken kennen hun aartsbisschop nog niet"

Uitspr. kard. Alfrink.

Verschillende dagbladen hebben inmiddels een vertaling gepubliceerd van de in de Osservatore van 12-1 afgedrukte, zéér dringende boodschap van Paus Paulus, op 24 dec. aan kardinaal Alfrink en de overige bisschoppen gezonden.
In deze boodschap worden de ontwerp-besluiten van het z.g. pastoraal concilie in zake de religieuzen en de afschaffing van de celibaatsverplichting als strijdig met de richtlijnen van het hoogste kerkelijk gezag positief afgewezen.
De Paus zegt dat in de conciliestukken leerstellige beweringen voorkomen die hem in verbazing brengen. Hij kan niet nalaten daar in voor komende dubbelzinnigheden te signaleren.
Hij wijst de bisschoppen op hun opdracht de katholieke leer volledig te verkondigen en vraagt hun op de concilievergadering zonder enige terughouding hun instemming te betuigen met de uitspraken van de universele kerk. De Heilige Vader twijfelt eraan of de plenaire vergadering van het z.g. pastoraal concilie de katholieken van Nederland vertegenwoordigt.
Kardinaal Alfrink en de overige bisschoppen hebben niet alleen deze werkelijk niet "privé-correspondentie" totaal verzwegen, maar ze volkomen genegeerd.
Dat men in Rome de tijd gekomen achtte om deze "privé-correspondentie" thans maar in vele talen publiek te maken, lag voor de hand.
Is kardinaal Alfrink eerlijk geweest door deze pauselijke boodschap willens en wetens aan de plenaire vergadering te onthouden??
"De katholieken kennen hun aartsbisschop nog niet", zei de kardinaal op 4 januari. Maar bij tijd en wijle wordt er wel een tipje van de sluier opgelicht!
Walter Goddijn, de inspirator, organisator en dictator van het pastoraal concilie en de linkerhand van de bisschoppen heeft getracht de dreigende pauselijke waarschuwing met een dooddoener op zij te schuiven. Hij beschuldigt Rome ervan een dialoog te voeren in de vorm van een monoloog en hij tracht daarmede te suggereren, dat de monoloog van het pastoraal concilie een dialoog met Rome was. Beter dan wie ook, weet Goddijn dat men in Noordwijkerhout, Rome voor een fait accompli heeft willen stellen. De bewoordingen van de resoluties liegen er niet om.

Aanbevolen en andere lectuur

De woelingen in onze tijd vergen aandacht en strijdbaar engagement. Maar het christelijk leven omvat meer dan dit. Onze lectuur dient dus niet alleen te bestaan in polemieken over actuele kwesties, maar ook bijv. meditatieve geschriften te omvatten. Een bejaarde Vlaamse franciscaan schreef onder de schuilnaam Toon de Mindere een soort handleiding voor het godsdienstig leven, die hij *De gave Gods* noemde. Ik vermoed dat vooral veel oudere lezers zich dit werk ten nutte kunnen maken. De taal is weelderig zuidelijk, de stijl is die van een vorige generatie en van volkse predikanten. Als iemand het boek doorleest en zich niet door alles aangesproken voelt, kan hij zijn historische zin oefenen, wanneer hij zich afvraagt, waaraan hij zich stoot. Zo kan iets nog wel juist wezen, als het in een andere terminologie wordt gehuld dan wij gewend zijn. En het is ook mogelijk, dat wij bepaalde waarheden ontwend raakten.

Schr. steekt het niet onder stoelen of banken, dat hij afkerig is van onze vrijzinnige vijfde kolonne. Hij kreeg een imprimatur van het bisdom Gent. Ik ben benieuwd, of Mechelen en Brugge ook zo royaal waren geweest. Over Nederlandse curies zullen we het helemaal maar niet hebben. Overigens vertelt de auteur, die kwistig met voorbeelden strooit, een stichtend verhaal waarvan ik niet weet, inhoever het historisch is, maar dat lering bevat voor episcopaten die hun plaats niet weten t.o.v. Rome: toen de H. Vader een boek veroordeelde van de Franse bisschop Fénelon, onderwierp deze zich publiek (53; vgl. 74). – Er staan toch ook nogal wat dingen in waarbij ik een vraagteken wou plaatsen. Over het gevoel zou ik wat positiever denken (contra 42v., 81), en over het ongeluk wat minder moralistisch spreken (contra 35v., 53). Het antropocentrisme wordt duchtig en terecht gekraakt (63), maar m.i. mogen en moeten we onze medemensen wel degelijk om henzelf liefhebben (contra 69), al zijn zij en andere schepselen niet het enige of hoogste voorwerp van onze liefde. De beschouwing over liefde en leiderschap (70) en over liefde voor vijanden (102-106) lijken wat te idealistisch. Oud en nieuw testament verhouden zich vooral niet als „het Verbond van de vreze des Heren" en "het Verbond van de liefde" (contra 93). – Gelukkig wil schr. achter de huwelijksleer van de Kerk staan, ook m.b.t. contraceptie. Maar geslachtsgemeenschap heeft m.i. ook naar haar lichamelijk aspect waarde in zichzelf; daarom is het gevaarlijk dubbelzinnig, te zeggen, dat ze slechts een middel zou zijn om te komen tot een toestand van geestelijke vereniging (contra 82). Over

periodieke onthouding zou ik zeker meer waarderend spreken dan op p.82v. gebeurt. Op pag. 91 vertelt schr. met rechtmatige bewondering over een moeder die bij de geboorte van haar twaalfde kind stierf. Uiteraard onderschrijf ik de absolute veroordeling van anticonceptie en rechtstreekse abortus. Toch kan men zich afvragen, of in bepaalde gevallen het leven van de moeder niet gespaard had kunnen blijven, wanneer zielzorgers de p.o. duidelijker en vroeger hadden gepropageerd.

Expres ben ik op enkele punten wat ingegaan, zeker niet om lezers kopschuw te maken, maar om samen verder te komen. Ik heb al aangegeven voor welke gebieden en leeftijdsgroepen het boek primair bestemd is. Voor anderen bieden grote gedeelten ook prachtige meditatiestof. Het boek telt 296 blz. en is per aangetekende zending portvrij verkrijgbaar voor *f* 17,–, die men dan moet sturen naar pater Bockaert, Oude Houtlei 70, Gent (België). In dit werk spreekt iemand die ons de weg wil wijzen naar een leven waarin God het voor het zeggen heeft, en zulke lectuur verschijnt er al te weinig.

De anglikaanse theoloog-filosoof Prof. Dr. E. L. Mascall kwam al verschillende keren ter sprake. Kort geleden publiceerde hij zijn *Theology and the Future* (Darton, Longman & Todd Ltd., London W4, 1968) 183 blz., 16s. Deze geleerde kent het oudere en het nieuwere denken, hij probeert tegenover beide kritisch te staan, en verder te komen. Voor opvattingen van Teilhard, Rahner en Küng is hij m.i. te vriendelijk, maar de kritiek op bijv. Harvey Cox (162-167) is schitterend. We doen er goed aan, Mascall in eerste instantie als gids te nemen bij een kritische kennismaking met Angelsaksische wijsgeren en theologen. - Schr. wenst zich niet aan voorspellingen te wagen, maar vindt een vooruitziende blik wel gewenst en mogelijk. Het laatste en beste hoofdstuk raakt hetzelfde thema aan als *The Secularisation of Christianity*, dat enkele welverdiende herdrukken beleefde bij dezelfde uitgever, ook als pocket in de serie "Libra Books". Ik beveel het hele oeuvre van Mascall, maar vooral laatstgenoemd boek, nog eens van harte aan bij theologen en filosofen.

Bij de rel om het smeekschrift en *De nieuwe katechismus* in november 1966 belde mij o.a. het *Algemeen Dagblad* op. De welwillende journalist vroeg zich af, waarom de critici niet even hadden gewacht op het Pastoraal Concilie: daar kon men toch met al zijn bezwaren terecht in een open dialoog! Ik nam en neem het hem niet kwalijk,

dat hij ons contact met de Paus toch maar voorbarig bleef vinden (vgl. *AD* van 24 nov. 1966). Pater Goddijn en zijn staf hebben de image van hun pastorale beraad nl. zorgvuldig opgebouwd, en er zullen stellig nog heel wat mensen te goeder trouw denken, dat het klopt. Nog in december 1969 wil men ons wijsmaken, dat elke stroming een reële kans krijgt op het pastorale concilie. In die waan zou men versterkt kunnen worden door een boekje dat Katholiek Archief in samenwerking met de Centrale Commissie van het P.C. uitgaf over de vierde plenaire vergadering van begin april 1969. Men vindt daarin twee rapporten, een discussienota en allerlei andere schriftelijke documenten plus een bloemlezing(!) uit de mondelinge opmerkingen, speeches etc. die in Noordwijkerhout zijn afgestoken.
Vlak vóór de plenaire vergadering heb ik nogal bezwaar gemaakt tegen de manier waarop het standpunt van p. Maltha en mij uit een rapport was gemanipuleerd (zie *Confrontatie* no. 44-45, febr.-maart 1969, p. 21-25 en no. 46-47, april-mei 1969, p. 35). Onze nota is dan toch nog in dit boekje terecht gekomen (p. 107-114), niet in, maar na het rapport van de commissie, al verwijst dit er wel naar (p. 27, 48). Ik hoop, dat hierdoor allerlei nare misverstanden enigzins worden voorkomen of genezen.
Een enkele opmerking nog over het verslag van de mondelinge "gedachtenwisselingen". Allereerst was het prettig of althans leerzaam geweest voor de lezer, te weten, wanneer, hoe lang en hoe hard geapplaudisseerd werd. Dit was ongemeen karakteristiek voor de hetzesfeer. Er worden in dit verslag trouwens allerlei andere scherpe kanten van het gesprokene afgeslepen. 10 april begin ik mijn interventie 's middags met een kanonnade op de oncollegiale houding van de Nederlandse bisschoppen tegenover de Paus - maar daar leest men geen woord over. Na mijn vraag aan Mgr. Zwartkruis over zijn eventuele gehoorzaamheid aan de H. Vader inz. de celibaatskwestie zei de voorzitter, dat hij vragen aan bepaalde personen niet juist vond - maar dit wordt niet weergegeven. Zo moet de argeloze lezer op p. 244-246 en 248 wel de indruk krijgen, dat pater Van Dijk en ik ons gerust en tevreden gesteld voelden door Mgr. Zwartkruis' goedkope dubbelzinnigheden. Enfin, de rest over deze kwestie kan men lezen in de brochure van Dr. H. J. van Dijk S.C.J., *Noordwijkerhout-IV*. Schijn en werkelijkheid (1969) 33v. en in mijn artikel voor *Confrontatie* no 46-47, april-mei 1969, blz. 32-34. We zullen in jan. 1970 misschien eens merken, hoe gehoorzaam de bisschop van Haarlem en zijn collega's op dit punt wel zijn jegens Z.H. de Paus.

P.d.O.

STUDIE IN DE THOMISTISCHE WIJSBEGEERTE
In Parijs is opgericht het "Institut de Philosophie Comparée". Daar kan men een scholing krijgen in de systematische wijsbegeerte en in de filosofiegeschiedenis. Als docent trekt men niet alleen Fransen aan, maar ook geestverwanten uit het buitenland. In Nederland zal een dergelijk breed opgezet thomistisch initiatief voorlopig wel niet haalbaar zijn. We vestigen de aandacht op dit instituut voor degenen die in de gelegenheid zijn, een semester in Parijs te gaan studeren. Adres van de administratie: 11, Rue Pierre Cherest, 92-Neuilly-Sur-Seine, Frankrijk.

P.d.O.

THEOLOGISCHE ARBEITSGEMEINSCHAFT BEDA-KREIS
De *Rundbrief* van deze werkgemeenschap circuleert al weer enkele jaren. Voor DM 3,-- per maand krijgt men vele tientallen bladzijden in offset-druk, met documentatie, kritiek en achtergrond-artikelen. De Beda-Kreis onderhoudt goede betrekkingen met de Bewegung für Papst und Kirche. Sinds enige tijd kan men zijn abonementsgeld (DM 36,-- per jaar) ook storten op een Nederlands gironummer, nl. 1945792, t.n.v. Beda-Kreis. Adres van de administratie: D-78, Freiburg i. Br. (Duitsland), Emmendingerstrasse 14. Adres van de redactie: Dr. Fritz Feuling, 68 Mannheim 51, Josef-Bauer-Strasse 37.

P.d.O.

Priesterbeeld volgens Vatikaan II. Op zoek naar een modern priesterbeeld, door Dr. Gerald de Becker sscc, voorzitter van het Thomas More Genootschap.
Dit artikel is thans verschenen als kleine eenvoudige brochure. Aan het artikel is toegevoegd een artikel van dezelfde schrijver, verschenen in het "Volk" van 4.8.69.
Inlichtingen bij de eerwaarde heren C. Mets, Koning Albertstraat 100, Eeklo (Belg.) en Jos D'Haenens, Dorpsstraat 87, Sleidinge. (België)

Aanbevolen de brochurenreeks POSITIEF, uitgegeven door het Thomas More-genootschap, Kasteeldreef 5, Belsele, België.
Brochures kosten Bfrs. 15 p. st. Overschrijving op postcheckrekening 224 307 van Rev. J. Vlerick, Kasteeldreef 5, Belsele. België. Als laatste verscheen in december 'Portretten van deze tijd' door Dr. G. de Becker sscc. (Jaarabonnement 1970 Bfrs. 60, buitenland Bfrs. 80).

CHRISTUS PLAATSBEKLEDER SPRAK

Uit Crante nov. 1969.

EEN AFSTRALING VAN CHRISTUS

Het eerste aspect is de erkenning van de aanwezigheid van Christus in de ziel van de heilige. Wij ontdekken in haar de gelijkvormigheid met het beeld van Gods Zoon. Daartoe heeft God haar voorbestemd en geroepen. **En Sint Paulus zegt in zijn brief** aan de Romeinen (8, 30): 'Die Hij riep heeft Hij gerechtvaardigd en die Hij heeft gerechtvaardigd heeft Hij verheerlijkt.'
Door de heiligheid van een menselijk schepsel te huldigen brengen wij dus eer aan God zelf. Wanneer wij de heiligen voorstellen aan de verering van de Kerk, huldigen wij in hen de uitstraling van Christus, het enige licht van de wereld dat in die heilige zijn luister en schittering vindt. Is het ook zo niet in de natuur? Het onzichtbaar licht wordt zichtbaar als het een voorwerp treft en erdoor wordt weerkaatst.
De cultus van de heiligen in de Katholieke Kerk ontneemt dus niets aan de eer die God alleen toekomt en aan Christus, 'het beeld van de onzichtbare God'. De cultus van de heiligen is dus geen bijgeloof: de Kerk zoekt en vindt er de bron in van alle heiligheid.

WAT IS HEILIGHEID?

Een tweede aspect is de echtheid van de heiligheid. Maar wat is heiligheid? Hieraan kan men breedvoerige beschouwingen wijden. Daarom is het zo moeilijk om er een definitie voor te vinden. Wij kunnen nog best onze toevlucht nemen tot synoniemen. Heiligheid is gelijk aan volmaaktheid en in haar hoogste en absolute graad vinden wij haar slechts in God alleen. God is volmaaktheid, God is heiligheid.
In begrensde schepselen, zoals wij zijn, kunnen wij dus zeggen dat heiligheid is: het benaderen van die goddelijke volmaaktheid. Zo is volgens Sint Thomas heiligheid het moedig en trouw belijden van de godsdienst. En wij weten dat de grondslag van deze godsdienstige volmaaktheid op de eerste plaats bestaat in de liefde, die ook weer van God komt, naar het woord van Sint Paulus: 'Gods liefde is in ons hart uitgestort door de H. Geest, die ons werd geschonken.' (Rom. 5, 5).

De liefde van de mens die tot God opstijgt is het antwoord op Gods liefde. Zij bezielt alle christelijke deugden. In de heiligen bereiken de deugden een uitzonderlijke graad van zuiverheid en kracht, een 'heldhaftige graad' volgens de canonieke uitdrukking. Daarom is de heiligheid een liefdedrama tussen God en de mens; een drama, waarin God in persoon het initiatief neemt en meewerkend optreedt. Geen enkele geschiedenis is boeiender, rijker, dieper en zo vol verrassingen als dit liefdedrama van de mens die God benadert.
Wij moesten dan ook, zoals de christenen van vroeger, vol nieuwsgierige bewondering kunnen toekijken op dit betoverend verschijnsel van de heiligheid. Het laat immers doorschemeren: de wonderbare werking van God in een bevoorrecht menselijk leven, zodat de meest verborgen en diepste mogelijkheden tot ontplooiing komen en doorzinderd worden met goddelijke kracht.

OVER HET HUMANISME

(1.10.69):

Het humanisme is ons niet voldoende, omdat het de verheffing van de mens niet erkent, die ons door de Goddelijke Voorzienigheid geopenbaard en meegedeeld werd. (vgl. Eph. 1, 18-19); en omdat het tenslotte niet capabel blijkt, zichzelf te verwerkelijken; het faalt in zijn inspanning, de vorm te bereiken, waartoe het zich geroepen voelt (vgl. Rom. 1, 24 vv.); er ontbreekt die voltooiing van kracht en wijsheid aan, die wij in de orde van de verlossing kunnen vinden.

OVER DE ROZENKRANS

(9.10.69):

Hoort dus naar onze uitnodiging tot dit gebed, geliefde zonen en dochters. Want door de keten van zijn herhaalde en tot nadenken aanzettende aanroepingen versterkt het ons in de hoop, maakt ons op Christus gelijkend en geeft ons het geduld, de vrede en de vreugde van Christus. Moge de Moeder Gods deze onze wens en onze apostolische zegen werkzaamheid verlenen.